

IOANNIS MEVRSI *auctoris damnati* (2)
DE *Spuzze per niffu*.

L V X V R O M A N O R V M

Liber Singularis.

Sive

Commentarius Vberior in locum Senecæ

Epist. CXIV.

I T E M

M A N T I S A.

H A G Æ - C O M I T I S.

Ex Officinâ Hillebrandi Iacobi, DD. Ordinum.

Hollandiæ Typographi.

clō. 100. v.

IOANNIS MEVRSI *auctoris damnati* (2)
DE *Spuzze per niffu.*

L V X V ROMANORVM

Liber Singularis.

Sive

Commentarius Vberior in locum Senecæ

Epist. CXIV.

I T E M

M A N T I S A.

H A G Æ - C O M I T I S.

Ex Officinâ Hillebrandi Iacobi, DD. Ordinum:

Hollandiæ Typographi.

clo. lcc. v.

Illustribus ac Potentibus Dominis

DOMINIS

ORDINIBVS

F O E D E R A T A R V M

P R O V I N C I A R V M

Generalibus.

I. MEVRSIVS *dedico consecro*ꝯ.

IN rerum humanarum contemplatione, Illustres ac potentes Domini, hoc occurrit valdè admirandum, semper cum Virtute crescere Vicia, neque posse aut seungi, aut divelli. Videlicet voluit hoc pacto bonorū exercere constantiam sapiens illa mundi Mens, & Natura universi Deus. Vbique videmus; & si lubet, repetamus memoriam vel ab ultimâ antiquitate, virosque nobis maximos quosq; proponamus: inveniemus summis eorum virtutibus vitia se quoque turpissima implicuisse, tantâ cum invidiâ, ut, quando eripere illis laudem non possent, quod proximum tamen est, pari ignominîâ dehonestarent. Si ad Regna amplissima, si ad Respublicas florentissimas oculos deflectimus, idem apparet. Atque in hominibus quidem angustioribus circumscripta spatiis ostendunt se statim, colluctanturque,

ac de primatu contendunt: at in imperiis ac gentibus inculta primùm & velut horrida Virtus à rudibus adhuc populis colitur, & mox securè crescens cum tempore excolitur magis ac politur, donec ad fastigium perveniat: atque tunc demum, ad maius opprobrium, pleno eam impetu aggredientia Vitia jam perfectam & robustam quasi cuniculis actis subruunt, convelluntque. Constat, quod dico. Ecce enim, ut imperia alia transeã: quid Roma, illa inclyta, magna, potens? cujus Virtus primò rudis ac simplex, ubi per secura septingentorum annorum incrementa maturum jam robur collegisset, imperum tunc demum facientibus Vitiis cõcussa planè & impulsã in se corrui. In iis autem nullum ad enervandum statum tantum valuit ac Luxus, qui hîc profectò, si unquam uspiam, regnavit ingens, & detestandus. Proposui in exiguo Libro, quem Vobis Illustres ac Potentes Domini, oblatum dedico consecroque in æde Memorix & Æternitatis. Accipite benignè, & mihi favete, clienti Vobis DEVOTO. Hagæ-Comitis, vi. Kal. Maias. Cl. lcc. v.

LECTOR

LECTOR CANDIDE.

Accipe quod nunc damus, De Luxu Romanorum: sive, Commentarium in locum Senecæ, quem proponimus cap. II. extremo. Miraberis tam exorbitantem luxum in eo populo, quem magnæ virtutes fecere magnum. Et necdum omnia fortasse diximus, sed ista tantum quæ pertinebant ad exemplar propositum; atque ea etiam præcipua in re universâ. Erat præterea ingens in exequiis; & nos exhibuimus nuper libro proprio, quem inscripsimus, De Funere. Videbis illic passim, & maximè cap. XLIV. Exiguum, inquires, est: & sic ipsi censemus; ita que Mantisam etiam adjecimus, ut hoc amplius haberes. Quod si neque ea sufficit, saltem tantisper te oblecta, dum proximè demus Glossarium Græcobarbarum, in quo dictiones supra mille octingentas. Illis, præter cætera, officia ac dignitates ecclesiasticas, civiles, militares complectimur, non parum illustrantes, uti spes est, tempora illa quæ à Constantino Magno translati imperij auctore, ad Paleologum, sub quo demum capta Constantinopolis. Videbis de nostro conatu iudicaturus. Vale, &

ÆTERNITATEM COGITA.

EPIGRAMMA.

Quæ sit Fortuna nimius favor, impete quanto
In se, ~~victa suo pondere, magna ruant,~~
Invida fatorum maiora exempla potestas
Quæ dare non potuit, dar tibi charta brevis.
Quid prius hic mirer? Quò gens tua, Romule, venit
A Tati; stipulâ, si filibusque Numæ?
Suspensi dubiâ fluitant in veste Quirites:
Frangit odoratas Martia turba comas.
Luxus opes sequitur, civilis buccina belli,
In quo dies gliscens in sua damna furor.
Quid referam, ne non turbent patrimonia mensæ,
Quæ sitas hominum non sine morte dapes:
Serrorum totas acies, privataque regna:
Crysellum, gemmas, citrea, marmor, obur:
Intra tecta lacus, & supra culmina silvas,
Inclusamque domo quicquid ubique fuit?
Fœdera Romanus tunc fecula vixit in auro,
Non iam Saturni nec Iovis ille memor.
Non erat hic populus cui præca Palilia sæpe
Quærendos dederant inter aratra duces.
Hæres Pergamidam, sector Carthaginiis hic est,
Equei redigat sola rapina fuit.
Quid miremur opes, magnum quas moribus istis
Perdere flagitium, querere maius erat?
Quibus enim, non Verbis erant, quid denique tantum,
Si dives Mundo paupere Roma fuit?

~~Ille quidem dives: sed qui comprehendere Romanam
Ingenio potuit, dicitur ille mihi.~~

~~Quosdam corporibus tribuit Deus, omnia menti:
Hæc homines facti conditione sumus.~~

~~Si quis in Româ totum dat MEVRIS Orbem,
Non Orbem, non te maxima Roma velim.~~

Angustini Grotij.

IOANNIS MEVRSI A. D.

DE

L V X V ROMANORVM

Liber Singularis.

C A P. I.

Divitiæ Romanorum, etiam exulum: ea restricta ab Augusto. Custodia nocturna. Liber patrimonij. Lex de modo agrorum, & pecunie: eaq; à Iulio revocata. Dio correctus.

RAVE ac sædum vitium luxus est, quosque semel invasit populos gravi ruinâ afflixit, ac pessum dedit. Exemplum habemus clarissimum in magnâ illâ & Augustâ gentium dominâ Româ; quæ ubi servire huic cæpit, dominatu ac felicitate publicâ exuta tantum non præceps à fastigio devoluta sufflamen vix ullum habuit, quod sisteret ruentem. Sed veterum seculorum memoriam revocemus, & videamus laborantem graviter Urbem, ut detestemur, & caveamus. Mater huius morbi divitiæ, quæ ingentes illic supra modum. Atque adeò sub Augusto post triumphum Alexandrinum tantum rei nummaria fuit, ut agrorum pretia valdè intenderent, & usuræ vix trientali locus esset, cum centesima antea pro levi haberetur. Dio lib. LI. ποσὸν τὸ πλεῖστον τῶν χρημάτων διὰ πάσης ὁμοίως τῆς πόλεως ἐχώρησεν, ὥστε τὰ μὲν κλήματα ἐπιτιμηθῆναι, τὰ δὲ δανείσματα ἀγροτικῶς ἐπὶ δραχμῇ πλεονόντα, τότε ἐπὶ τετρακοσίῳ αὐτῆς γενέσθαι. Hoc est, quod concisè Suetonius in vitâ ejus, cap. XLI. *Invectâ urbi Alexandrino triumpho regia gazâ, tantam copiam nummaria rei effecit, ut sænore deminuto plurimû agrorum*

A

rum

rum pretiis accesserit. Et hoc publicè quidem : at verò quid privatim? Videamus. Apicius habuit *millies sestertium*, teste Senecâ Consolat. ad Heluiam, cap. x. Hoc autem millies facit quinque milliones Carolinorum. Crispus municeps Vercellensis possedit *bis millies*, ut notat Interpres vetus Iuvenalis Sat. IV. Eadem divitiæ M. Crassi perhibentur. Senecam *ter millies* possedisse testatur Tacitus. Et suntne hæ immensæ opes? sunt profectò. Tamen apud eundem Tacitum extenuans has Nero inquit: *Plerique haud quaquam artibus tuis pares plura tenuerunt.* De Narcisso memorat Dio lib. LX. & de Cn. Lentulo Augure Seneca de Benef. lib. II. cap. XXVII. *quater millies* possedisse. Nondum obstupescis? Ecce, in imâ plebe Isidorus aliquis fervorum quatuor millia centum sedecim, juga bouum tria millia sexcenta, reliqui pecoris ducenta quinquaginta millia, *sestertium sexcenties*, id est, tres milliones in numerato reliquit. Et hic ipse multa adhuc perdiderat bello civili Iulij & Pompeij. Audiamus Plinium lib. XXXIII. cap. x. C. *Asinio Gallo, C. Marcia Censorino Consulibus ad VI. Kal. Febr. C. Cæcilius Claudius Isidorus testamento suo edixit, quamvis multa civili bello perdidisset, tamen relinquere fervorum quatuor millia centum sedecim, juga bouum tria millia sexcenta, reliqui pecoris ducenta quinquaginta millia, in numerato sestertium sexcenties.* Et hic sub Augusto. Erant qui totas provincias possiderent. Seneca de Irâ lib. I. cap. ultimo. *Acervis auri argentiq; incubat, & provinciarum nominibus agros colit, & sub singulis villicis latiores habet fines, quam quos consules sortiebantur.* Salvianus ad Eccles. Cathol. lib. I. *Non denique fundos interminabiles, & notitiam possessoris sui excedentes.* Plinius auctor est, sub Nerone sex dominos possedisse Africæ semisem. Ad has igitur opes necessarij erant ingentes libri, quibus rationes complecterentur, quot agrorum jugera haberent, & per quos colenda: quantum pecorum, & ubi pascentiû: quantum fervorum, quantum edium, & qui hinc reditus annuus. Et habebant

habebant etiam, vocabantque *Libros patrimoniorum*. Seneca de Benefic. lib. VII. cap. X. *O miserum, si quem delectat sui patrimonij liber magnus, & vasta spacia terrarum colenda per vineos, & immensi greges pecorum per provincias ac regna pascenti, & familia bellicosæ nationibus maior, & ædificia privata laxitatem urbium magnarum vincuntia.* Locus insignis, & in quo singula Lectorem abripiunt ad stuporem. Adeoq; exules ipsi immensas quoque opes habebant. Seneca Consolat. ad Heluiam, cap. XII. *Eò temporum prolapsa luxuria est, ut maius viaticum exulum sit, quàm olim patrimonium principum.* Inhibuerat Augustus, & frenum injecerat, edicto, ne quis eorum servos aut libertos supra viginti haberet, neu plus quingentis millibus nummûm: id est, viginti quinque millibus Carolinorum. Auctor Dion lib. LVI. *Obstupescendas certè divitias! eò magis, quod tantam paupertatem sint sequutæ.* Sub Romulo enim duo jugera divitiæ erant, neque ultrà quisquam habuit. Plinius lib. XVIII. cap. II. *Bina tunc jugera Pop. Rom. satis erant, nulliq; maiorem modum attribuit.* Et constitit quàm diutissimè modus hic istorum opibus. Anno Urbis CCXCII. L. Quinctius Cincinnatus Dictator quatuor jugera habuit. Anno CCCCXCVIII. Attilius Regulus septem. Vis tempora non longè ab Imperio remota? M. Scaurus Princeps Senatus habuit sola sex mancipia, totusq; ejus census fuit *triginta quinque millia nummûm:* id est, mille septingenti quinquaginta Carolini. Iam matrimonia quoque & dotes inspiciamus. *Tatia Cæsonis filia*, ait Val. Max. *maximari dotem ad virum decem millia æris attulisse visa.* Hi sunt ducenti Carolini. Senatus Scipionis filias elocavit, deditque ex ærario dotem *undecim millia æris*, sive Carolinos ducentos viginti. Megullia, quia cum *centum millibus æris*, id est, mille florenis, mariti domum intravit, *Dotata* cognomen accepit. At quantum excrevit postea, crescentibus divitiis? Iuvenalis Sat. X. de Messallinâ.

— *dudum sedet illa parata
Flammeolo, Tyriusq; palam Genialis in hortis
Sternitur, & ritu decies centena dabantur
Antiquo.*

Vides augmentum? *decies centena* sunt quinquaginta millia florenorum: atque ea tunc frequens dos. Martialis lib. II. epigr. LXV.

*Illam illa dives mortua est Secundilla,
Centena decies qua tibi dedit dotis?*
Tacitus Annal. II. *Posthabitam decies sestertij dote solatus est.* Sed an nullæ leges, quæ immodicas istas, sæpè etiam injustas, opes coërcerent? Ita. Agrorum modum quingenta jugera statuit C. Licinius Consul, Anno ab Vrbe CCCLXXXVI. Auctores Livius lib. VII. & Plutarchus in Camillo. Pecuniæ quoque ne supra sexaginta sestertia, sive tria millia Carolinorum, possidere liceret lege cautum fuit, quam revocavit Iulius Cæsar. Dion lib. XLI. ἐπὶ δὴ τε σκυνοὶ πολλὰ ἀχρήματα τε ἔχον, καὶ πάντα αὐτὰ ἀποκρύπτειν ἐλέγοντο, ἀπηγόρευσε μηδένα πλεῖον πεντακισακισίων καὶ μυριάων δραχμῶν ἐν ἀργυρίῳ ἢ καὶ χρυσίῳ κεκτῆσθαι. ἔχ' ὡς καὶ αὐτὸς τὸν νόμον τῶν πιδείσ' ἀλλ' ὡς καὶ πρότερον ποτὲ εἰσνεχθέντι ἀνανεύμεν. Sed mendosus locus sine dubio, & scribendum πεντακισακισίων. ea erunt trecenta millia: atque hæc justior ratio. Nam quid obsecro, licitum fuerit paupertinâ adhuc Româ agrorum habere jugera quingenta; eâ autem opibus jam abundantissimâ pecuniæ tantum florenos tres mille? Nulla est ratio, aut proportio. At verò hic modus servatus non fuit, & silentium legi validior luxus imposuit; quippe sub Augusto aliquis ex imâ plebe reliquit in numerato sestertium sexcenties, ut paullo ante commemoravi. Ad ædes autem, & quæ in iis opes, servandas adhibebantur custodiæ nocturnæ servorum, quæ adversus vim aut incendia excubarent. Iuvenalis Sat. XIV.

— *miseram est magni custodia census.*

Dispositis

*Dispositis prædites hamis vigilare cohortem
Servorum noctu Licinus jubet, attonitus pro
Electro, signisq; suis, Phrygiâque columnâ,
Atque ebore, & latâ testudine.*

CAP. II.

*Luxus & prodigalitas Romanorum in genere.
Martialis emend.*

OPes tam immensas, quas vidimus, ut solet plerumque, sequutus est luxus, & prodigalitas, in vestibus, supellectile, ædibus, conviviis, comestationibus. Tigellius quinque diebus prodigere poterat florenorum quinquaginta millia: eam enim summam faciunt *decies centena*. Horatius de eo testatur.

— *decies centena dedisses
Huic parco paucis contento, quinque diebus
Nil erat in oculis.*

Curio filius conflaverat æris alieni *sestertium sexcenties*, five tres milliones. Val. Max. queritur lib. IX. cap. I. *Consimilis mutatio in domo Curionum existit: siquidem forum nostrum & patris gravissimum supercilium, & filij sexcenties sestertium æris alieni adspexit.* Cinnam quendam irridet Martialis, quod anno non toto decoxisset *sestertium octuagies*, id est, florenorum quadringenta millia. Hoc epigramma est.

*Bis quartum decies non toto tabuit anno;
Dic mihi non est hoc Cinna perire cito?*

Milo, teste Plinio, lib. XXXVI. cap. XV. præter amplissimum patrimonium consumptum debuit æris alieni *sestertium septingenties*, sive tres milliones cum semisse. De Apicio memorat Seneca, eum dissipasse *sestertium nongenties*. Isti sunt milliones quatuor

quatuor cum semisse. Vis audire? Sic inquit Confolat. ad Helviam, cap. X. *Cum sestertium millies in culinam congefisset, cum tot congiaria principum, & ingens Capitolij vectigal singulis comestrationibus hausisset, are alieno oppressus rationes suas tunc primum coactus inspexit. Superfuturum sibi sestertium centies computavit, & velut in ultimâ fame victurus, si sestertio centies vixisset, veneno vitam finivit.* Illudit Martialis lib. III. epigr. XXII.

*Dederas Apici bis treccnties ventri,
Sed adhuc supererat centies tibi laxum.
Hoc tu gravatus, ut famem & sitim, ferre,
Summâ venenum potione duxisti.
Nil est Apici tibi gulosius factum.*

Sed tu corrige: *ter treccnties*. Orta menda est ex confusione notarum II. & III. Et attende sodes; præter nongenties istud, quod culina hauserat, tot congiaria Principum, & ingens Capitolij vectigal singulis comestrationibus perdidit. Cæsar Dictator, ut Appianus auctor, opus sibi esse dicebat *sestertio bis millies quingenties*, sive duodecim millionibus cum semisse, ut nihil haberet; id est, ut creditoribus æs alienum persolveret. Ille ipse, narrat Plinius lib. XXXVI. cap. XV. *Solum tantum foro extruendo sestertio millies emit.* Hui! solum ergo fori constitit quinque millionibus? Ita. Et audi aliud, quod vix quisquam credat. Caligula anno non toto prodegit *sestertium tricies ac ter millies*: id est, centum sexaginta quinque milliones. At qui potuit? Suetonius distinctè narrat, cap. XXXVII. *Nepotinis sumptibus omnium prodigorum ingenia superavit: commentus novum balnearum usum, portentosissima genera ciborum atque cænarum: ut calidis frigidisq. unguentis lavaretur: pretiosissimas margaritas aceto liquefactas sorberet: convivis ex auro panes & obsonia apponeret: aut frugi hominem esse oportere dictitans, aut Casarem. Quin & nummos non mediocris summæ è fastigio basilicæ Iuliæ per aliquot dies sparsit in plebem. Fabricavit & de cedris Liburnicas, gemmatis puppi-*

*puppibus, versicoloribus velis, magnâ thermarum & porticum & tricliniorum laxitate, magnaq. etiam vitium & pomiferarum arborum varietate; quibus discumbens de die inter choros ac symphonias litora Campaniæ peragraret. In exstructionibus prætoriorum atque villarum omni ratione posthabitâ, nihil tam efficere concupiscebat, quàm quod posse effici negaretur. Et jacta itaque moles infesto ac profundo mari, excisa rupes durissimi silicis, & campi montibus aggere equati, & complanata fossuris montium juga, incredibili quidem celeritate, cum mora culpa capite lueretur. Vides ingenium in luxum intentum, & tot perdendarum opium modos. At necdum se omnes enumerare Suetonius testatur. Obstupefco. Et nemo hoc poterat, nisi qui Imperator Romanus. Sed & civium splendidorum multi in hoc ludo regnabant. Age, videamus: ordinem præit Seneca epist. CXIV. Hunc sequemur. Verba ista sunt. *Vbi luxuriam latè felicitas fudit, cultus primum corporum esse diligentior incipit, deinde supellectili laboratur, deinde in ipsas domos impenditur cura, ut in laxitatem ruris excurrant, ut parietes advectis trans maria marmoribus fulgeant, ut tecta varientur auro, ut lacunaribus pavimentorum respondeat nitor: deinde ad cænas lautitia transferatur, & illic commendatio: ex novitate & soliti ordinis commutatione captatur: ut ea, quæ cludere cenam solent, prima ponantur, ut quæ advenientibus dabantur, exeuntibus dentur. In his ergo tribus omnis luxus versatur: in cultu primò corporis, deinde ædium, postremò conviviorum. Inspiciemus singillatim.**

CAP. III.

Corpus levigatum, item facies: ea quoque fucata. In levigatione usus panis madidi. Coma fracta in gradus, & unguentis delibuta. Officina odorariorum. Gressus suspensus, & ejus rei Scholæ.

INitium est in corporum cultu, atque in hoc considerandum primò ipsum corpus, deinde quæ circa illud vestes. In corpore

pore ipso captata levitas, facies fucata, gressus mollis ac suspensus, & quidem à viris, quod gravius opprobrium. Seneca objurgat, & detestatur, Nat. Quæst. lib. VII. cap. xxxi. *Adhuc quicquid est boni moris extinguimus levitate & politurâ corporum. Muliebres munditias antecessimus, colores meretricios, matronis quidem non invidendos, viri sumimus. Tenero & molli ingressu suspendimus gradum, non ambulamus.* Corporis levitatem non uno epigrammate perstringit Martialis; & de ipso Iulio narrat Suetonius cap. XLV. *Circa corporis curam morosior, ut non solum tonderetur diligenter, ac raderetur, sed velleretur etiam: ut quidam experaverunt.* Comam frangebant in gradus. Idem Suetonius de Nerone, cap. LI. *Circa cultum habitumq; adeo pudendus, ut comam semper in gradus formatam peregrinatione Achaicâ etiam pone verticem summiserit.* Quintilianus lib. I. cap. VI. *Velli, & comam in gradus frangere, & in balneis perpotare, quamlibet hæc invaserint civitatem, non erit consuetudo, quia nihil horum caret reprehensione.* Seneca pater Controvers. I. *Capillum frangere, & ad muliebres blanditias vocem extenuare, mollitiæ corporis certare cum feminis, & immundissimis se excolere munditiis, nostrorum adolescentium specimen est.* Et hæc delibuta unguento. Irridet sæpe Martialis. Horatius lib. II. Od. XI.

Cur non sub altâ vel platano, vel hæc

Pinu jacentes sic temerè, & rosâ

Canos odorati capillos,

Dum licet, Assyriâq; nardo

Potamus uncti? ———

Juvenalis Sat. IV.

Et matutino sudans Crispinus amomo,

Quantum vix redolent duo funera. ———

Et frequens apud Ovidium, Catullum, Tibullum, Propertium. Itaque officinæ eorum qui odores coquerent. Seneca Epist. XC. *Hinc fabrorum officinæ sint, hinc odores coquentium.* Faciem

ciem quod attinet, eam quàm maximè nitentem cupiebant, itaque levigabant, & pane linebant. Juvenalis.

Sed quæ mutatis inducitur atque movetur

Tot medicaminibus, coctæ siliginis offas

Accipit, & madida facies dicentur, an ulcus?

Suetonius de Othone, cap. XII. *Faciem quotidie rasitare, ac pane madido linere consuetum: idq; instituisse à primâ lanugine, ne barbatus unquam esset.* Ingressum planè suspendebant, ut cæpi dicere ex Senecâ: & huic rei doctores etiam. Ipse Seneca, Epist. XC. *Hinc (officina) molles corporis motus docentium, & infractos.*

C A P. IV.

Vestès presse, ut niterent. Earum magnus numerus, isq; ostensus cum in convivio, tum balneo. Pretium lacernarum, & tricliniarium. Lex Iulij de conchyliatis, Tiberij de sericis. Holoferica quando ceperint. Luxus muliebris.

IN vestibus ipsis artificiosa luxuria. Domi eas sub prelis habebant, ut in publico niterent. Ammianus lib. XXVIII. *Solitis pressoriis vestès luce nitentes arbitrâ diligenter explorat.* Seneca de Tranquill. cap. I. *Non ex arculâ prolata vestis, non ponderibus aut tormentis splendere cogentibus pressa; sed domestica, & vilis.* Martialis lib. II. Epigr. XLVI.

Sic tua suppositis perlucet prela lacernis.

Et magno has numero habebat. Plutarchus in Lucullo. *Prætori cuidam, qui spectaculum edere quàm splendidissimè cupiens ad eum venerat petitum chlamydas aliquot, quibus chorum exornaret, inspecturum respondet an tot habeat, & si habeat daturum: postridiè ex eo quasi vit, quotnam cuperet, centumq; satis esse respondentem, ducenas accipere jussit.* Martialis loco citato, de quodam.

Sic micat innumeris arcula synthefibus.

Atque unam vestire tribum tua candida possint,

Apula non uno qua grege terra tulit.

Itaque sapiffimè mutabant in uno cōvivio ad ostentationem.

Idem lib. V. Epigr. LXXXI.

Undecies unā surrexiti Zoile, cœnâ:

Et mutata tibi est synthefis undecies.

Et ad balnea abeuntes plurimas secum portabant. Irridet Am-
mianus loco jam citato. *Quùm à Silvani lavacro vel Mammea*
aquis ventitant fopit alibus, ut quisquam eorum egressus tenuiffimis
se terserit linteis, solitis pressoriis vestes luce nitentes arbitrà dili-
genter explorant, qua unâ portantur ad juvandos homines undecim.
Pretium autem iis sanè immensum; itaque lacernas erant qui
emere auderent *decem millibus nummum*, id est, quingentis Ca-
rolinis. Martialis Epigr. LXI.

millibus decem dixti

Emptas lacernas munus esse Pompilla.

Item lib. VIII. Epigr. x.

Emit lacernas millibus decem Bassus.

Capitoni objecit Metellus Scipio, quod tricliniaria Babylo-
nica vendidisset *octingentis millibus*, sive Carolinis quater milli-
bus: ea autem Nero postea emit *sestertio quadragies*, id est, Ca-
rolinorum ducentis millibus. Fidem res exuperat, sed eam
meretur Plinius. Ille tradit lib. VIII. cap. XLVIII. *Metellus*
Scipio tricliniaria Babylonica sestertium octingentis millibus venisse
jam tunc posuit in Capitonibus criminibus, qua Neroni Principi qua-
dragies sestertio nuper steteret. Pretium excandefaciebant duo;
color, & materia: ille conchyliatus, hæc serica. Quod ad colo-
rem, de ejus pretio sic Plinius lib. IX. cap. xxxv. *Conchyliâ &*
purpurâ omnis ora atterit, quibus eadem mater luxuria paria penè
etiam margaritis pretia fecit. Et libra ejus cum emeretur prius
denariis centum, sive florenis viginti, mox exagitante luctu
supra

supra mille denarios, id est, ducentos florenos ascendit. Idem
Plinius libro citato, cap. xxxix. *Nepos Cornelius, qui Divi Au-*
gusti principatu obiit; Me, inquit, juvene violacea purpura vige-
bat, cujus libra denariis centum venibat: nec multo post rubra Ta-
rentina. Huic successit dibapha Tyria, qua in libras denariis mille emi
non poterit. Ac vestibus quidem eâ tinctis, & quæ circa illas,
luxuriæ frenum injecit suo tempore Cæsar Iulius, neque per-
misit usum, nisi certis ætatibus, personis, diebus. Suetonius
cap. XLIII. *Lecticarum usum, item conchyliatâ vestis, & margarita-*
rum, nisi certis personis, & ætatibus, per quos certos dies, ademit. Seri-
cæ, eæque tenuiffimæ, faminis maximè usitata. Seneca queri-
tur de Benefic. lib. VII. cap. IX. *Video sericas vestes, si vestes*
vocandæ sunt, in quibus nihil est, quo defendi aut corpus, aut deniq;
pudor possit. Quibus sumptis mulier parum liquidò se nudam non
esse jurabit. Hac ingenti summâ ab ignotis etiam ad commercium
gentibus accersuntur, ut matrona quidem nostræ, ne adulteris quidem
plus sui in cubiculo, quàm in publico ostendant. Tamen viri u-
tebantur, donec Tiberius edixit. Dio libro decimo septimo.
Sisennâ Statilio Tauro, L. Libone Coss. Tiberius edixit, ne quis
vir sericâ veste uteretur. Atque hæc quidem subserica intelli-
genda est; nam holosericæ usus primum initium capit ab He-
liogabalo. Lampridius de eo. *Primus Romanorum holosericâ veste*
usus fertur, quùm jam subserica in usu esset. Sed de pretio: quis
non obstupescat ad octingenta illa millia Capitonis? quis non
ad quadragies sestertium Neronis? Et profectò maximè hîc
modum excessit sequior sexus. Itaque passim erat eum videre
indutum vestibus, quibus impensi toti census. Audi Proper-
tium, lib. III.

Matrona incedit census induta nepotum.

Adeoq; de Lolliâ Paullinâ narrat Plinius lib. IX. cap. xv. vi-
sam à se, *ne serio quidem ac solenni ceremoniarum aliquo apparatu,*
sed mediocrium etiam sponsalium cœnâ, smaragdâ margaritisq; oper-

tam, alterno textu fulgentibus, toto capite, crinibus, spiris, auribus, collo, manibus, digitisq̄, quæ summam quadringenties sestertium colligebant, ipsâ confestim paratâ mancipationum tabulis comprobare. Quis hic stupot est? quadringenties illud sestertium efficit duos milliones. Nec tamen hîc vestium adhuc sumptus censetur: solæ gemmæ tanti constiterunt, quibus illa passim totum corpus ornauerat. Quid? solane? non certè: quasi certatim faciebant omnes matronæ. Manilius.

Per q̄ caput ducti lapides, per colla, manusq̄.

Plinius lib. xxxii. cap. iii. *Habeant femina in armillis digitisq̄ totis, collo, auribus, spiris: discurrant catena circa latera, & inserta margaritarum pondera è collo dominarum auro pendeant, ut in summo quoque unionum conscientia adsit.*

C A P. V.

Julij Cæsaris edictum de margaritis. Luxus in inauribus, monilibus, lineis, armillis, annulis, calceis, umbraculis, ac stabellis. Severus moderatus est in parte, & uxor Heliogabali. Speculorum magnitudo, & pretium.

Sed Lollia Paulina ornatum adhuc ruminor: & an bonâ fide Plinius? Omnino. Examinemus per partes, & incipiamus à capite. Ornabant in eo crines, spiras, aures, auro, & gemmis pretiosissimis, quæque quàm multos census æquabant. Hieronymus in Epist. ad Lætam. *Nec collum auro & margaritis premas, nec caput gemmis oneres.* Gaudentius Tract. xiiii. *Quadam femina onerant auro et margaritis vel sua vel filiarum membra.* Occurrere voluit Iulius Cæsar, margaritarum abusum moderatus. Suetonius cap. xlii. *Vsum margaritarum nisi certis personis, & atatibus, per q̄ certos dies, ademit.* Clarius Eusebius in Chronico. *Prohibitum est lecticis margaritisq̄, uti, quæ nec viros*
neali

nec liberos haberent, & minores essent annis quadraginta quinque. Sed non obtinuit. Inprimis verò magnus luxus aurium. Seneca De beatâ vitâ, cap. xvii. *Quare uxor tua locupletis domus censum auribus gerit?* Hui, quæ istæ res? in auribus solis locupletis domus censum? Ita est; nihil mentitur. Nunquid Servilia margaritam Iulius emit sexagies sestertio, sive trecentis millibus florenorum? Suetonius cap. l. *Ante alias dilexit M. Bruti matrem Serviliam, cui & proximo suo Consulatu sexagies sestertio margaritam mercatus est.* De Cleopatrarum unione nunquid certum est, supra centies sestertium, sive quingenta millia florenorum valuisse? Sed hæc regina, inquit; & quidem Egypti. Quid tam postea: nihil huic concedebant matronæ Romanæ. Tertullianus de Hab. Mul. *Graciles aurium cutes calendarium expendunt.* Et quasi in quodam luxus certamine conjungebant uniones duos, tres, quatuor, atque ita gestabant, & quidem ex singulis auribus. Plinius lib. ix. cap. xxxv. de unionibus loquens. *Hos digitis suspendere, & binos ac ternos auribus, feminarum gloria est. Subeunt luxuria eius nomina & tædia exquisita perditore portatu: siquidem cum id fecere, crotalia appellant, ceu sono quoque gaudeant, & collifu ipso margaritarum.* Seneca de Benefic. lib. xii. cap. ix. *Video uniones non singulos singulis auribus comparatos: jam enim exercitata aures oneri ferendo sunt. Iunguntur inter se, & insuper alij binis superponuntur. Non satis muliebris infamia viros subjecerat, nisi bina ac terna patrimonia auribus pependissent.* Viden? bina ac terna patrimonia, pro numero videlicet unionum. Hinc illud de Tranquill. lib. ii. cap. xiv. *Quid refert quantum (mulier) habeat, quot lecticarios, quàm oneratas aures, quàm laxam sellam.* Et ostentatio erat in gemmarum varietate. In L. pediculis, xxxii. D. de auro, arg. mundo, leg. *Imaures in quibus due margaritæ, clenchi, & smaragdi duo.* Veniamus ad collum, ac latera: hîc conspiciebantur monilia, lineæ, ac catenæ. Plinius. *Discurrant catena circa latera, & inserta margaritarum*
B. 3 pondera

pondera è collo dominarum auro pendeant, ut in summo quoque unionum conscientia adsit. Et vis linearum sumptum? Hieronymus in vitâ Pauli Eremitæ. *Vno filo villarum insunt pretia.* Tertullianus de Habitu Muliebri. *Vno lino decies sestertium inseritur.* Hoc est, quinquaginta millia florenorum. Et de monilibus ille ipse ibidem. *Saltus & insulas tenera cervix fert,* Id est, pretia saltuum, & insularum. Erant & mamillarum ornamenta. In l. pediculis citatâ. *Ornamenta mamillarum ex cylindris triginta quatuor, & tympaniis margaritis triginta quatuor.* In brachiis & digitis armillæ erant, sive brachialia, annuliq̄: & ibi quoque magnæ impensæ. De brachialibus Tertullianus loco citato. *Circulos ex auro, quibus brachia artantur.* Sed annulorum luxus viris communis cum matronis. Gestabant autem in omnibus digitis. Martialis lib. V. Epigr. LXIII.

Per cuius digitos currit levis annulus omnes.

Quid digitos dico? in omnibus articulis debebam. Seneca Nat. Quæst. lib. VII. cap. xxxi. *Exornamus annulis digitos, & in omni articulo gemma disponitur.* Et hoc adhuc parum. In singulis articulis plures, Martialis lib. V. Epigr. XI.

*Sardonichas, smaragdos, adamantas, jaspidas, uno
Versat in articulo Stella, Severe, meus.*

At quantum hîc censes infumptum, in tanto annulorum numero, & gemmarum? Nonne centena aliquot millia florenorum? Non potest aliter. Tertullianus de Hab. Mul. *In sinistra per singulos digitos de saccis singulis ludit.* At quantum in saccis sive loculis habebant. Idem Auctor paulò ante dicit. *Brevissimis loculis patrimonium grande profertur.* Ergo in singulis annulis expensâ singula patrimonium, quod de inauribus supra Seneca. Et ecce tibi, Nonius Senator proscriptus ab Antonio unum secum abstulit, cuius pretium æquabat *viginti mille sestertia, id est, decies centena millia florenorum.* Plinius memorat lib. xxxvii. cap. vii. *Ab Antonio proscriptus Nonius Senator fugiens*

giens è fortunis suis omnibus annulum abstulit secum, quem certum est sestertis viginti millibus æstimatum. In baltheis, & vaginis idem luxus. Tertullianus. *Latent in cingulis smaragdi, & cylindros vagina sua solus gladius sub sinu novit.* Adeatur Cod. lib. xi. Tit. xi. Videamus pedes. Neque hic luxus minor. Crepidarum atque focculorum vincula erant aurea. Manilius.

Et pedibus niveis fulserunt aurea vincla.

Habebant & gemmas. Tertullianus loco citato. *Et in peronibus uniones emergere de luto cupiunt.* Lampridius de Heliogabalo. *Habuit in calciamentis gemmas & quidem sculptas, quod risum omnibus movit, quasi possent sculptura nobilium artificum videri in gemmis, quæ pedibus adhererent.* Neque margaritæ aut uniones in iistantum, sed etiam sub iis. Et Plinius scribit. *Non crepidarum tantum obstragulis, sed & totis focculis addi. Neque enim gestare jam margaritas, nisi calcent, ac per uniones etiam ambulent, satis est.* Severus moderatus est luxum, ut tradit in vitâ ejus Lampridius. Heliogabali etiam uxor, & matronarum habito delectu nisi quibusdam non permisit. Lampridius auctor est. *Semiramica facta sunt Senatusconsulta ridicula, de legibus matronarum: quæ quo vestitus incederent, quæ aurum vel gemmas in calciamento haberent.* Quid de umbraculis ac flabellis dicemus? an non & hæc composita ad luxum? Quis dubitet? Clarè Ammianus lib. xxviii. *Si inter aurata flabella laciniis sericis insederint muscæ, vel per foramen umbraculi pensilis radiolus irruerit solis, queruntur quod non sint apud Cimmericos nati.* Horum omnium pretia computemus, facillè de Lolliâ istâ credemus, ornatum ejus quadringenties sestertio constituisse. Finiam autem feminarum hunc luxum in speculis. Ea magna erant, & ad corporis totius instar, in auro, argento, calato, gemmato; itaque magnum etiam pretium. Attendamus Senecam Nat. Quæst. lib. i. cap. xvii. *Rerum jam potiente luxuriâ, specula totis paria corporibus auro argentoq̄ calata sunt, denique gemmis adorna-*
ta: &

ta: & pluris unam ex his femina constitit, quam antiquarum dos fuit. Et mox. Iam libertinorum virgunculis in unum speculum non sufficit illa dos, quam dedit Senatus pro Scipione. At dos illa fuit *andecim millia aris*, sive ducenti & viginti Carolini, ut supra diximus. Tanti emerunt filiae libertinorum; quid jam honestissimorum civium, quid equitum, quid Senatorum fecisse censebimus? Sine dubio excefferunt multum, pro ratione & modo dignitatis.

C A P. VI.

Comitatus virorum, & matronarum. Ejus multitudo, ornatu, ordo. Instituebant hunc praefecti familiae, quorum insignia virga.

Proximè vestes comitatum dabimus, nam & in hoc luxus fuit. Itaque prodituri in publicum saltem decem aut octo servos comites trahebant. Iuvenalis Sat. VII.

Fidimus eloquio? Ciceroni nemo ducentos

Nunc dederit nummos, nisi fulserit annulus ingens.

Respicit haec primum qui litigat, an tibi servi

Octo decem comites, an post te sella, togati

Ante pedes.

Sed hic numerus erat caufidicorum, & exiguus adhuc, praquam aliorum. Ammianus lib. XXVIII. *Vbi comitantibus singulos quinquaginta ministris tholos introierint balnearum, &c.* Idem lib. XIV. *Familiarium agmina, tanquam praedatorios globos, post terga trahentes; ne Sannione quidem, ut ait Comicus, domi relicto.* Et de Tigellio narrat Horatius lib. I. Sat. III. habuisse saepe ducentos. Multi millenos aliquot. Athenæus lib. VI. *μυρίας καὶ διαμυρίας (οὐκείτας) καὶ ἐπὶ πλείους δὲ πέντε μύριαι κέρωνται; ἢ ἐπὶ περσείοις δὲ ὡσπερ ὁ τῶν ἑλλένων ζῆλοντος νικίας: ἀλλ' οἱ πλείους τῶν ῥωμαίων*

τῶν ῥωμαίων συμπεριόντας ἔχειν τοὺς πλείους. Decem, immò viginti mille, & plures quoque servos habent, non quastus causâ, ut ille Græcorum ditissimus Nicias, sed plerisque in publico comitantes. Neque numerus hîc duntaxat ostentabatur, sed & vestium ornatus, qui magnificus valdè, licet in servis. Seneca de Tranquill. cap. I. *Præstringit animum apparatus alicuius pedagogij, diligentius quàm intrâ privatum larem vestita & auro culta mancipia, & agmen servorum nitentium.* Et foli ne viri processerunt comitati? non. Immò etiam matronæ, quæ hîc viros exceffere. Nam, tanquam agmen aliquod ducerent, in ordinem cogeant, idque munus praefectorum familiae, qui insignia virgarum manu dexterâ gestabant. Omnem luxum nobis egregiè describit Marcellinus lib. XIV. *Quo comitatu matronæ complures operis capitibus & basternis per latera civitatis cuncta discurrunt. Utque praefectorum periti rectores primò catervas densas opponunt, & fortes, deinde leves armaturas, post jaculatores, ultimasque subsidiales acies, si fors adegerit, invasuras: ita praepositis urbanae familiae suspensa digerentibus sollicitè, quos insignes faciunt virga dextris aptata, velut tesserâ datâ castrensi juxtâ vehiculi frontem omne incedit textrinum: huic atratum coquina adjungitur ministerium, deinde totum promiscuè servitium, cum otiosis plebeis de vicinitate conjunctis, postrema multitudo spadonum à senibus in pueros desinens, coloris obluridi, distortaque lineamentorum compage deformis.* Hinc Hieronymus in Epistolâ ad Furiam. *Noli ad publicum subinde procedere, & spadonum exercitu praecunte viduarum circumferri libertate.* Animadvertete. *Exercitum spadonum dicit: & vides causam ex Ammiano.* Inter hos quoque moriones, empti ingentibus saepe pretiis: nam cum alios servos emerent plerumque sex millibus nummum, sive trecentis florenis, ut ostendi nuper in Lib. de Funere; hos emebant longè pluris: & aliquando viginti millibus nummum, sive florenis mille. Martialis irridens lib. VIII. Epigr. XIII.

*Morio dictus erat: viginti millibus emi.
Redde mihi nummos Gargiliane: sapit.*

C A P. VII.

Vasa coquinaria, ac mensalia, argentea. Lancium ingentia pondera. Postea auro illigari capta: mox etiam ex eo solido facta. Tiberij edictum. Vniuersum mensae ministerium aestimatum.

Sequitur supellex, in qua similes sui fuerunt isti luxuriantes. **S**ac vis scire? in exigua saepe dispendebant opes non sane exiguas. Martialis in Quintum lib. III. Epigr. LXII.

— *constat decies tibi non spatiosa supellex.*

Vides impensam quinquaginta millium Carolinorum. Atque adeo una securicula empta est nummum quadringentis millibus, sive Carolinorum viginti millibus. Martialis lib. XIV. Lemmate xxxv. quod est Securicula.

*Cum fieret tristis solvendis auctio nummis,
Hac quadringentis, millibus empta fuit.*

Ostendemus magis, & incipiemus a vasis coquinariis, quae illi argentea habuerunt. Vlpianus in l. cum aurum XIX. § si cui escarium. D. de auro, arg. mundo leg. *Cacabos argenteos habebat, vel miliarium argenteum, vel sartagine, vel aliud vas ad coquendum.* Sed ad cacabos quod attinet; argenteos illos ante Heliogabalum habuit nemo. Lampridius de eo. *Primus mensas argenteas habuit, primus etiam cacabos.* Plinius lib. xxxiii. cap. III. *Vasa coquinaria ex argento Calvus orator fieri queritur? at nos carrucas ex argento calare invenimus.* Nemo igitur haec mirabitur; nemo mensalia, nisi quanta: quippe magnitudo & pondus hoc merentur. Iuvenalis Sat. III.

— *quot pascit servos, quot possidet agri
Iugera, quam multa magnaq; paropside canat.*

De He.

De Heliogabalo narrat Lampridius, habuisse eum *vasa centenaria argentea sculpta.* Ecce, vasa centum librarum Heliogabali, quae tamen ille solus non habuit, sed cum eo, & ante eum, plures. At hoc parum est. Imperante Claudio Drusillanus quidam servus, dispensator Hispaniae citerioris, habuit lances quingentarum. Tertullianus de Pallio. *Vereor sane ne parva sit ista trutina, cum Drusillanus, & quidem servus Claudij, quingenariam promulsidem edificat.* Et hoc parum. E comitibus ejus nonnulli octingentarum, & supra. Audiamus narrantem bona fide Plinium lib. xxxiii. cap. XI. *Lances e centenis libris argenti tunc super quingentas numero Romae fuisse constat, multosq; ob eas proscriptas dolo concupiscentium.* Et mox addit. *Claudij principatu servus ejus Drusillanus, nomine Rotundus, dispensator Hispaniae citerioris, quinquagenariam lancem habuit, cui fabricandae prius officina exaedificata fuerat: & comites ejus octingentiarum octo quinquaginta librarum: quae so ut quam multi eas conservi ejus inferrent, aut quibus canantibus? Sed magnitudo haec profecto nimia, & rara: modestiores alij fuerunt, qui modum excedere justum noluerunt. Pretium vero omnino magnum; impendebant enim multa millia in singulas libras.* Narrat de L. Crasso Oratore Plinius libro citato. *Constat eundem sex millibus sestertiis (id est, trecentis Carolinis) in singulas libras vasa empta habuisse.* Martialis de Quinto.

Libra quod argenti millia quinque rapit.

Fuerunt autem non semper ex puro argento: quin mox aurum illigari captum est. Martialis lib. II. Epigr. XLIV.

Immodici tibi flava tegunt chrysendeta nulli,

Concolor in nostram mare lance rubes.

Iterum Epigr. LIII.

Si ridere potes miseri chrysendeta Cinna.

Paulus in l. pediculis, xxxii. D. de auro, arg. &c. *Auro facto adnumerantur gemmae annulis inclusa, (quippe annulorum sunt) cym-*

bia argentea crustis aureis illigata. Et Vlpianus l. cùm aurum. XIX. D. h. t. *Aurea emblemata, quæ in apsidibus argenteis.* Postea etiam ex auro fecerunt, tam pudendo luxu, ut ventris quoque onera istis exciperent. Tertullianus de Hab. Mul. *Etiam ad spurca instrumenta auri & argenti demens copia deseruit.* Exprobrat Bassæ Martialis lib. I. Epigr. xxxvii.

Ventris onus misero, nec te pudet, excipis auro

Bassæ.

Tamen hæc frugaliores etiam ex argento habebant. Vlpianus in l. Q. Mutius. xxvii. D. Tit. jam toties citato. *Argento legato non puto ventris causâ habita scaphia contineri.* Modum statuit in suo principatu Tiberius, vetuitque ne quis vasis aureis uteretur, nisi ad rem sacram. Dio. lib. lvii. *Sisennâ Statilio Tauro, L. Libone Coss. edixit, ne quis vir sericâ veste uteretur, neu quis aurea vasa, nisi ad rem sacram, haberet.* Vidisti per partes: at quanti nunc censet uniuersum mensæ ministerium? Plinius ostendit lib. xxxiii. cap. xi. ubi de Scipione Africano. *Cùm de Pœnis triumpharet quatuor millia quadringenta septuaginta tria pondo transtulit. Hoc argenti tota Carthago habuit, illa terrarum imperij æmula, quod nunc in mensarum est apparatus.* Efficit hæc summa supra nonaginta millia florenorum.

C A P. VIII.

Pocula è conchâ, onyche, argento, auroq; & eo calato, gemmato. Custodes his appositii. Magnitudo, pretium. Hoc in myrrhinis quoque et crystallinis indicatum, item candelabris.

Poculorum ut luxus magnus, ita pretium. Et varia illâ fure; siquidem bibebant ex onyche. Plinius lib. xxxvii. cap. vii. *Onychem etiam tum in Arabiæ montibus, nec usquam alibi, vasci putavere nostri veteres: Sudines in Germaniâ: potorys primum vasis*

vasis inde factis, dein pedibus lectorum, sellisq;. Cornelius Nepos tradit fuisse magno miraculo, cùm P. Lentulus Spinter amphoras ex eo Chiorum magnitudine cadorum ostendisset. Vel ex conchâ etiam. Iuvenalis Sat. vi.

*Cùm perfusa mero spumant unguenta Falerno,
Cùm bibitur conchâ.*

Vel ex auro argentoque, vario opere calato. Iuvenalis Sat. i.

Argentum vetus, & stantem extra pocula caprum.

Martialis.

*Stat caper in phialâ Thebani vellere Phryxi
Cultus, ab hoc mallet vecta fuisse soror.*

Vel gemmis etiam ornata. Plinius in Procœmio lib. xxxiii. *Turbâ gemmarum potansus, & smaragdis teximus calices: ac temulentia causâ tenere Indiam iuvat; & aurum jam accessio est.* Capitolinus in Vero. *Data etiam aurea atque argentea pocula gemmata.* Itaque appositii in conviviiis custodes, qui observarent, ne quis aliquas ex iis avelleret. Iuvenalis Sat. v.

*ipse capaces
Heliadum crustas & inæquales beryllos,
Virro tenet phialas; tibi non committitur aurum.
Vel, si quando datur, custos affixus ibidem,
Qui numeret gemmas, unguisq; observet acutos.*

Nec ornata tantum gemmis, sed & facta ex iis habebant. Patet in Panegyrico. *Parum se lautos putabant nisi æstivam in gemmis capacibus glaciem falernæ fregissent.* Cicero Verr. vi. *Erat etiam vas vinarium ex unâ gemmâ pergrandi trulla excavata cum manubrio aureo.* In horum autem magnitudine ostentatio erat, & pompa. Et observa apud Iuvenalis Interpretem Sat. ix. *Fabricius Censor collegam suum notavit in Senatu, quia supra decem libras argenti unam phialam invenit.* Computemus hujus pretium per libras; fuerit hæc phiala bis mille quingentorum Carolinorum. Eiusdem pretij sphyphos duos habuit L. Crassus

Orator. Plinius lib. xxxiii. cap. xi. *L. Crassus Orator duos scyphos Mentoris artificis manu calatos sestertiis cētum millibus emptos habuit.* Longè argentum aurūve excedunt myrrhina, quæ constiterunt Carolinis quater millibus: adeoque T. Petronius moriens trullam myrrhinam emptam trecentis sestertiis, id est, quindecim millibus, confregit, ne eā Nero potiretur. Plinius lib. xxxvii. cap. ii. *Crescit indies eius rei luxus, murrhino octoginta sestertiis empto, capaci planè ad sextarios tres calice.* Et mox. T. Petronius Consularis moriturus, invidiā Neronis principis, ut mensam ejus exheredaret, trullam murrhinam trecentis emptam sestertiis fregit. Sunt & qui trullam crySTALLINAM emerint Carolinis septem millibus quingentis. Idem Plinius. *Alius hic furor, H. S. centum quinquaginta millibus trullam (crySTALLINAM) unam non ante multos annos mercatam à matrefamilias nec divite.* Et attende, quæso; tanti emerat matrefamilias, eaque non dives: quid jam divites fecisse censes! Sed à poculis ad candelabra & lucernas transibo, & ita finem capiti imponam. Quem verò hîc luxum fuisse putamus? Ex argento erant. Vlpianus in citatâ l. cū aurum. *Nec candelabra, nec lucerna argentea.* Itaque tam grande pretium. Discamus à Plinio lib. xxxiv. cap. iiii. *Privatim AEGINA candelabrorum superficiem duntaxat elaboravit, sicut Tarentum scapos. In his ergo juncta commendatio officinarum est. Nec pudet tribunorum militarium salariis emere, cū ipsum nomen à candelarum lumine impositum appareat.* Atque Tribunorum istorum salarium erant sestertia quinquaginta, sive bis mille quingenti Carolini.

C A P. IX.

Mensa rotunda, ac lata; etiam antiqua. Pedes eburni, formam animalium referentes. Ipsa citrea primum, è ligno nodoso: & earum pretium. Mox aurea, inde argentea. Earum origo; circuli gemmis ornati.

Mensas habebant rotundas, ac latas. Seneca Consolat. ad Helviam cap. xi. *Lapides, aurum, & argentum, & magni levatiq; mensarum orbis, terrena sunt pondera.* Cicero Verr. vi. *Maximam & pulcherrimam mensam citream à L. Lutadio Diodoro, qui Q. Catuli beneficio à L. Syllâ civis Romanus factus est, omnibus scientibus Lilybei abstulisti.* Iuvenalis Sat. i.

Nam de tot pulcris & latis orbibus, & tam Antiquis, unâ comedunt patrimonia mensâ.

Et observa illic, *Antiquos orbis.* Hoc enim quoque jaçtabant, longâ maiorum successione ad se pervenisse. Seneca de Tranquill. cap. i. *Mensa non varietate macularum conspicua, nec per multas elegantium dominorum successiones civitati nota, sed in usum posita, quæ nullius convivæ oculos nec voluptate moretur, nec accendat invidiâ.* Et habebant magno numero: sæpè centenas aliquot. Martialis lib. vii. Epigr. XLVII.

*Cum mensas habeat ferè trecentas,
Pro mensis habet Annius ministros.*

Pedes mensarum erant eburni. Martialis lib. ii. Epigr. XLIV.

*Tu Libycos Indis suspendis dentibus orbis:
Fulcitur testâ fagina mensa mihi.*

Iuvenalis Sat. xi.

*Nil rhombus, nil dama sapit: putere videntur
Vnguenta, atque rosa, latos nisi sustinet orbis
Grande ebur, & magno sublimis pardus hiatus,*

*Dentibus ex illis quos mittit porta Syenes,
Et Mauri celeres, & Mauro obscurior Indus,
Et quos deposuit Nabathæo bellua saltu*

Iam nimios, capitig, graves.

Erant autem formati in species animalium: itaque in citatis verbis Satyrici observandum est.

*latos nisi sustinet orbes
Grande ebur, & magno sublimis pardus hiatu.*

Ipsæ mensæ è ligno primùm citreo. Vidimus paullò antè in verbis Ciceronis; & Petronius Arbiter Satyrico.

ecce Afris erut a terris

Citrea mensa.

Et quidem maximè nodoso, idque pretium augebat, quod par aliquādo censui Senatoris, id est, decies sestertio, sive quinquaginta millibus florenorum. Clarè Seneca De benefic. lib. VII. cap. IX. *Videō istic mensas, & estimatum lignum censu Senatoris; eò pretiosius, quò illud in plures nodos arboris infelicitas torfit.* Tertullianus de Pallio. *Adigo cauterem ambitioni, quā M. Tullius quingentis millibus non unum orbem citri emit, quā bis tantum Asinius Gallus pro mensā ejusdem Mauritania numerat. Hem quantis facultatibus estimavere ligneas maculas?* Mox etiam ex auro fecerunt. Ecce apud Martialem lib. III. Epigr. XXXI.

Et servit domina numerosus debitor arca,

Sustentatq, tuas aurea mensa dapes.

Sed pretium tamen citreis majus manebat, ut discimus ex eodem lib. XIV. Epigr. LXXXIX. Deinde etiam ex argento. Alphinus in l. cùm ex argent. XXVIII. D. de auro, arg. leg. *An & si quas mensas argenteas, & ejus generis argentum haberet, quò ipse non temerè uteretur, sed commodare ad ludos & ceteras apparationes soleret.* Sed ante Heliogabalum nemo: ille enim prævit ad hunc luxum. Lampridius memorat. *Primus mensas & capsas argenteas habuit: primus etiam cacabos.* Harum coronæ, sive ambitus,

ambitus, gemmis ornabantur. Vlpianus in l. cùm aurum. XIX. D. Tit. citato. *In coronis mensarum gemma coronis cedunt, ut hæ mensis.*

CAP. X.

Lecti magni: eorumq, pedes ex onyche. Ipsi primùm argento inducti, mox ex eo solido; & quis auctor. Deinde etiam aurei. Toraalia purpurea, odorata, aurea.

IN lectis magnitudo erat ad ostentationem comparata. Iuvenalis Sat. II.

Dives erit magno quæ dormit tertia lecto.

Et quidē pedes ex onyche factos discimus ex Plinio lib. XXXVII. cap. VII. Ipsi autem argento primùm inducti. Plinius idem lib. XXXIII. cap. XI. *Lectos verò malterum jam pridem totos operiri argento, & triclinia quædam, quibus argentum addidisse primus traditur Carvilius Pollio eques Romanus, non ut operiret, aut Deliacâ specie faceret, sed Punicanâ. Idem & aureos fecit. Mox ex solido argento fieri cæperunt.* Vlpianus in citatâ l. cùm aurum. *Lectum planè argenteum, vel si quæ alia supellex argentea sit, argenti appellatione non continetur.* Lampridius in Heliogabalo. *Solido argento factos habuit lectos & tricliniæ & cubicularæ.* Etiam aureos fecerunt, ejusq; rei primus auctor Carvilius Pollio, eques Romanus, ille qui tricliniis quoque primus argentum addidisse traditur. Locum Plinij jam citavimus, quo id docemur. Et de Julio narrat Suetonius cap. XLIX. *In aureo lecto veste purpureâ decubuisse.* Vestes verò in iis stragulæ, pro ratione lectorum, etiam pretiosissimæ. Et observa purpuream in istis verbis Suetonij. Quin odoribus quoque inficiebant. Martialis lib. I. Epigr. XVI.

Quid thorus à Nilo, quid sindone tectus olenti?

D

Ostendit

Ostendit stultas quid nisi morbus opes?

Ac vide, quò postea luxus pervenerit: ex auro habuerunt. Primus Heliogabalus privatus quidem adhuc; nam jam antea Imperatores fecerant. Lampridius in vita ejus. *Primus omnium privatorum toros aureis toralibus texit, quia tunc ex Antonini Marci auctoritate id fieri licebat, qui omnem apparatus Imperatorum publice vendiderat.*

CAP. XI.

Vehicula arata, eborata, argentata, argentea. Hac Severus coërcuit, & Senatoribus tantum permisit. Aurata etiam, & alitiora. Iunctura. Vehiculorum pretia, ut & mulorum.

Vehicula habuerunt varia; nos sub uno generali nomine comprehendemus. Vide tamen apud Lampridium in Heliogabalo. *Semiramica facta sunt Senatusconsulta ridicula, de legibus matronalibus: quæ quo vestitus incederet, quæ cui cederet, quæ ad cuius osculum veniret, quæ pilento, quæ equo sagmaria, quæ asino veheretur: quæ carpento mulari, quæ boum; quæ sellâ veheretur, & utrum pelliceâ, an osseâ, an eboratâ, an argentatâ.* Erantque primitus arata, mox eborata effecit crescens luxus. Plautus Aulul. Sc. velim te.

Clamores, imperia, eborata vehicula, pallas, purpuram.

Deinde argentata habuerunt. Plinius lib. xxxiii. cap. iii. *Nos carrucas ex argento calare invenimus.* Et tanta quidem horum frequentia, ut coërcere Severus necesse putaverit, eorum jure solis Senatoribus relicto. Lampridius in ejus vita. *Carrucas Romæ & rhedas senatoribus omnibus ut argentatas haberent permisit: interesse Romanæ dignitatis putans, ut his tantæ Urbis senatores veherentur.* Postea argentea quoque fuerunt; primusque ea dedit Aurelianus teste Vopisco. Aurata etiam, & gemmata. Lampridius

pridius de Heliogabalo. *Habuit gemmata vehicula, & aurata, contemptis argentatis, & eboratis, & aratis.* De auratis capiendus item Martialis lib. iii. Epigr. LXII.

Aurea quod fundi pretio carruca paratur.

Et volebant esse altiora. Ammianus lib. xxviii. *Summum decus in carrucis solito altioribus, & ambitioso vestium cultu ponentes.* Huc accedebant iunctura pretiosissima. Capitolinus in Vero. *Data & vehicula cum mulabus ac mulionibus, cum iuncturis aureis.* Gaudentius Tract. xiii. *Brutis quoque animalibus, equis, ac mulis, ex argento & auro sublimia ornamenta componunt.* Videatur Codicis lib. xi. Tit. xi. *Quantas igitur hic impensas credis? nonne ingentes? de fundi pretio clarè Martialis loco citato.*

— *fundi pretio carruca paratur.*

Iam in ipsis jumentis, quæ trahebant, quem luxum putamus? Iunctura sæpe aurea: & exemplum habemus in Capitolino, quod produximus. Soleæ eorum argenteæ. Suetonius de Nerone, cap. xxx. *Nunquam carrucis minus mille fecisse iter traditur, soleis mularum argenteis, canusinatis mulionibus.* Et aureas fecit ejus conjux Poppea. Plinius lib. xxxiii. cap. iii. *Nostrâ ætate Poppea conjux Neronis principis delicatioribus jumentis suis soleas ex auro quoque induere solebat.* Et quis dubitet, quin magna quoque istorum pretia luxus fecerit? Certè supra equos muli mulæve valebant. Difertè Plautus Aulul. Sc. *Narravi.*

*Ego faxim muli, pretio qui superant equos,
Sint viliores Gallicis cantheris.*

Quid equos dico? parum hoc est: ipsas mox etiam domos superarunt, puta tenuiorum civium. Martialis mihi testis est, lib. iii. Epigr. LXII.

— *pluris mula est quam domus empta tibi.*

At domorum pretia jam videbimus.

CAP. XII.

Edium admiranda limina, & quis ea primus marmorea habuerit. Postes, pavimenta, parietes. Illi quando primum marmore incrustati. Laquearia etiam inaurata, & unde origo. Idem factum capitibus columnarum. Earum longitudo, multitudo, pretium: & de eo emendatus Varro. Trabes aurata. Fontes in singulis cubiculis. Vniuersim amplitudo, & altitudo: eaq; mox coercita. In fastigiis horti, & arboraria: ac arbuticula ex iis aestimata: item tota aedes: Valerius, ac Varro correcti. Neronis Aurea.

EXaminabimus per partes, atque inde ad totas progrediemur: ubique nihil non magnum deprehensuri. Incipiemus ab ipso liminae, quod marmoreum. Cujus rei initium à M. Lepido. Plinius lib. xxxvi. cap. vi. *M. Lepidus Catuli in Consulatu collega primus omnium limina ex Numidico marmore posuit. Et tales quoque postes.* Statius in Tiburtino Manlij Vopischi.

an Mauros undique postes,

An picturata lucentia marmora venâ

Mirer.

Immo deaurati. Hieronymus in Epist. ad Marcellam. *Vi visitantibus reddamus vices, ad superbas fores pergimus. Inter linguas rodentium ministrorum postes ingredimur deauratos.* Ingressis stuporem injiciebant pavimenta, parietes, columnæ, laquearia, trabes. Fabianus Papyrius apud Senecam patrem lib. II. Controvers. I. *In hos igitur exitus varius ille secatur lapis, ut tenui fronte parietem tegat: quam vinctus severe in hoc pavimentum levatum.* Ipse Seneca de Tranquill. cap. I. *Domus etiam quæ calcatur pretiosa, & divitiis per omnes angulos dissipatis.* Statius in Tiburtino Vopischi.

Duce

*Dum vagor aspectu, vultusq; per omnia duco,
Calcabam nec opinus opes: nam splendor ab alto
Defluus, & nitidum referentes aëra testa
Monstravere solum, varias ubi picta per artes
Gaudet humus, suberantq; novis Asarota figuris.*

Parietes, & laquearia marmore induta. De parietibus Papirius loco citato, *Varius ille secatur lapis, ut tenui fronte parietem tegat.* Primus id fecit Mamurra præfectus fabricum C. Cæsaris. Plinius lib. xxxvi. cap. vi. *Primum Romæ parietes crustâ marmoris operuisse totius domus suæ in Calio monte Cornelius Nepos tradidit Mamurram Formis natum, equitem Romanum, præfectum fabricorum C. Cæsaris in Galliâ.* Etiam inaurari ceperunt, ut & laquearia: ejusq; rei origo à Capitolio. Plinius lib. xxxiii. cap. 111. *Laquearia, quæ nunc & in privatis domibus auro teguntur, post Carthaginem eversam primò inaurata sunt in Capitolio, Censurâ L. Mummi.* Inde transiere in cameras, in parietes quoque, qui jam & ipsi tanquam vasa inaurantur. Et huc spectat illud Petronij.

Ædificant auro.

Hieronymus in Epistolâ ad Gaudentium. *Vivimus quasi alterâ die morituri, & ædificamus quasi semper in hoc seculo victuri. Auro parietes, auro laquearia, auro fulgent capita columnarum.* Item ad Marcellam. *Vbi sunt late porticus? Vbi aurata laquearia? Vbi instar palatij privatorum extructæ basilicæ?* Ad aurum adjunctæ quoque gemmæ. Statius in Tiburtino.

Vidi artes, veterumq; manus, variisq; metalla

Viva modis, labor est auri memorare figurâs,

Aut ebur, aut dignas digitis contingere gemmas.

Vestiebant quoque pretiosissimis aulæis, ac tapetibus. Tertullianus de Hab. Mul. *Parietes Tyrii & hyacinthinis, & illis regis velis, quæ vos operosè resoluta transfiguratis, pro picturâ abutuntur.* Vis columnas scire? harum capita aurata, ut ex loco Hieronymi jam vidimus: ipsæ verò marmoreæ. Juvenalis Sat. vii.

*Parte aliâ longis Numidarum fulta columnis
Surgat, & argentem rapiat canatio solem.*

Et observa illic longas, nam tales erant profectò. Ammianus lib. XXVIII. *Columnarum constructiones altâ fronte suspensas mirando, atque parietes lapidum circumspectis coloribus nitidos, ultra mortalitatem nobiles viros extendunt.* Plinius lib. xxxvi. cap. II. *Tacuerunt maximas earum (columnarum) atque duodequadragenum pedum, Lucullei marmoris, in atrio Scauri collocari.* Habebantque has magno numero. Stautus in Epithalamio Stellę.

Pendent innumeris fastigia nixa columnis.

Adcoque nonnulli ad centenâs excurrebant. Martialis lib. v. Epigr. XIII.

*At tua cententis incumbunt tecta columnis,
Et libertinas arca flagellat opes.*

In villâ Gordianorum unum peristylon habuit ducentas. Capitolinus in Gordiano III. *Domus Gordianorum etiam nunc existat, quam iste Gordianus pulcherrimè exornavit: & villa eorum viâ Prænestinâ ducentas columnas uno peristylo habens, quarum quinquaginta Carysteæ, quinquaginta Claudianæ, quinquaginta Synnades, pari mensurâ sunt.* Libet pretium earum scire, id quod magnum, ut omnia in luxu isto Romano. Docet Val. Maximus lib. IX. cap. I. Illic se Crassus ait decem emisse centum millibus nummum. Ergo singulas quingentis florenis. Hæc ejus verba sunt. *Decem columnas centum millibus nummum emi.* Neque trabes hîc omittendæ, quæ sæpè auratæ. Stautus.

*Auratæne trabes, an Mauros undique postes
Mirer?*

Præter hæc omnia, erant qui in singulis cubiculis haberent fontes. Haurio ex istis Statij in Tiburtino.

*An picturatâ lucentia marmora venâ
Mirer, an emissas per cuncta cubilia lymphas?*

Atque ista quidem intrinsecus: extrinsecus duo luxuriabantur; am-

tur; amplitudo, & altitudo. Vtraque stupenda. Age, videamus. Occurrunt primò verba Valerij valdè oportuna, lib. IV. cap. VI. Narrat de L. Quinctio Cincinnato. *Ei quatuor jugera aranti non solum dignitas patri: familia constitit, sed etiam dictatura delata est. Angustè se habitare nunc putat, cujus domus tantum patet, quantum Cincinnati rura patuerunt.* Viden? angustæ illæ ædes, quæ quatuor jugera caperent. Et fides ne verbis est? omninò. nam quis deroget Scriptori tam fido, & probato? Tamen stabiliamus, quando hoc nunc agimus. Sub Nerone servi quidam ejus piscinas habuere duobus jugeribus maiores; nonnulli etiam culinas. Plinius ecce lib. XVIII. cap. II. *Bina tunc jugera Pop. Romano satis erant, nulliq; maiorem modum attribuit: quò servos paullo ante principis Neronis, contemptis huius spacij viridariis, piscinas iuvat habere majores; gratumq; si non aliquem & culinas.* Quorundam cellaria etiam longè excefferunt. Plinius idem XXXVI. cap. XV. *Sic non habitârunt illi, qui hoc imperium fecere, tantas ad vincendas gentes referendosq; triumphos ab aratro aut foco exeuntes, quorum agri quoque minorem modum obtinuerunt, quam istorum cellaria.* Loquitur illic de Cincinnato, & Fabritio; quorum iste septem tantum jugera possedit. At ecce, postea cellaria hoc spatium superârunt. Æstima nunc reliquam amplitudinem justâ proportionem. Certè oportet ad urbes accesserit, & quidem magnas. Salustius in Catilinâ luculentus auctor. *Domos atque villas cognoveris in urbium modum ex edificatas.* Immo vincebat. Seneca de Benefic. lib. VII. cap. X. *Ædificia privata laxitatem urbium magnarum vincuntia.* Et apud Tacitum Annal. III. *leges, Villarum infruita spatia.* Quod magis mirere: Necdum hæ unæ sufficiebant, cõjungebant binas, ternas, ut laxius magnificentiusque habitarent. Sic Catilina apud Salustium in Oratione ad milites suos, exprobat hostibus; *Illos binas aut amplius domos continuare.* Et capiendus hinc Martialis lib. IV. Epigr. XL.

Et do-

Et docti Seneca ter numeranda domus.

Iam altitudinem aspiciamus, quæ cælo panè imminebat. Petronius.

Ædificant auro, sedesq; ad sidera mittunt.

Sed hæc poëtica *ὑπερβολή*, & intrâ veri limites maneamus, vel sic tamen verum non dicere videbimur. Sunt qui templorum altitudinem superaverint, inter quos Cetronius, & Posides; quorum ille ædem Herculis & Fortunæ, hic Capitolium transfecit. Iuvenalis Sat. xiv.

*Ædificator erat Cetronius, & modò curvo
Litore Caieta, summâ nunc Tiberis arce,
Nunc Prænestinis in montibus alta parabat
Culmina villarum Græcis longeq; petitis
Marmoribus, vincens Fortunæ atque Herculis ædem;
Vt spado vincebat Capitolia nostra Posides.*

Seneca Consolat. ad Helviam, cap. ix. *Hoc cogitandum est, ista bonis viris per falsa & pravè credita obstare: quò longiores porticus expedierint, quò altiùs turres sustulerint, quò depressius æstivos specus foderint, quò maiori mole fastigia canationum subduxerint, hoc plus erit quod illis calum abscondat.* Salvianus ad Ecclef. Cathol. lib. i. *Non superbas ac præminentes excelsis urbibus domos, non supra humanos visus elata culmina, nec inserta nubibus aërio habitatore fastigia.* Porro, quod non minùs mirere; in his ipsis fastigiis pomaria, ac memora. Seneca Epist. cxxii. *Non vivunt contra naturam, qui pomaria in summis turribus serunt, quorum silva in tectis domorum ac fastigiis nutant, inde ortis radicibus quò improbè cacumina egissent.* Fabianus Papius apud Senecam patrè lib. II. Controvers. i. *Quin etiâ montes silvaq; in domibus marcidis umbrâ fumoq; viridibus.* Et in his arboribus, ut scias, magnus luxus: itaque summi eas pretij censuerunt. Et una pomus referebat domino duo millia nummum annua, sive florenos centum. Plinius lib. xvii. cap. i. *Nec minus miraculum in pomo est, multa-*

rum

rum circa suburbana fructu annuo addito binis millibus nummum, maiore singularum redditu, quàm erat apud antiquos prædiorum. Atque huiusmodi quidem arborum, ut vulgarium, parva adhuc ratio erat; maior longè aliarum, quas ad delicias habebant, & ostentationem. Adeoque Cn. Domitius L. Crasso solas decem tales æstimavit *tricies sestertio*, sive centies & quinquagies mille florenis. Val. Maximus lib. ix. cap. i. *Cn. Domitius L. Crasso collega suo altercatione ortâ objecit, quod columnas Hymettias in porticu domus haberet. Quem continuo Crassus, quanti ipse domum suam æstimaret, interrogavit. Atque ut respondit sexagies sestertio: Quanto ergo eam, inquit, minoris fore æstimas, si decem arbusculas inde succidero? Ipso tricies sestertio, ait Domitius.* Hui! quis hæc credere aufit? Si ad nostrum seculum æstimamus, nunquam fidem invenient, ut profectò neque pleræque hæc Romana. Et quæ fuerunt illæ arbores tam pretiosæ? Plinius narrat lib. xvii. cap. i. *Loti patulâ ramorum opacitate lascivæ.* Sed fastigia illa, ut eò redeam, nemo fuit qui coërceret? Ita Augustus fecit, & modum præscripsit pedes septuaginta. Strabo lib. v. *πρὸς δὲ συμπλήρωσις τῆ ὑψηλῆ τῆ καινῶν οἰκοδομημάτων καθελῶν, καὶ κωλύσεις ἐξαίρεσι ποδῶν ὁ τὸ πρὸς ταῖς ὁδοῖς ταῖς δημοσίαις.* Et renovasse videtur Nero post incendium illud. Tacitus Annal. xv. *Urbis quæ domus supererant, non, ut post Gallica incendia, nullâ distinctione, nec passim erectæ; sed dimensis vicorum ordinibus, & latis viarum spatiis, cohibita ædificiorum altitudine.* Traianus mox ad ix. reduxit. Aurelius Victor in Epitome. *Traianus per exquisita remedia opitulatus est; statuens, ne domorum altitudo sexaginta superaret pedes, ob ruinas faciles, & sumptus, si quando talia contingerent, exitiosos.* Sed quod pretium ædium? non credendum facilè. De Clodio narrat Plinius lib. xxxvi. cap. xv. *P. Clodius quem Milo occidit, sestertium centies & quadragies octies domo emptâ habitavit.* id est, undecies centum & quatuor millibus florenorum. Sed hæc domus sine dubio arborarium in

E fastigio

fastigio non habebat; nam longè majus tunc pretium fuisset, cum solas decem arbusculas, ut jam vidimus, æstimârit Domitius tricies sestertio, sive centum quinquaginta millibus florenorum. Itaque necessariò mendum est in istis Valerij verbis, quibus Crassio interroganti respondet Domitius, æstimare se domum *sestertio sexagies*. Vt quid enim? decem arbusculæ estimabuntur tricies sestertio; & reliquum arborarium omne cum totâ domo tantum sexagies? Nulla est proportio: nulla ratio. Scribendum; *respondit sexcenties sestertio*. id est, tricies centum millibus florenorum. Firmat conjecturam nostram Plinius lib. XVI I. cap. I. qui auget etiam, & de sestertio millies narrat. Hirrius ex ædificiis circum piscinas suas capiebat annua *sestertia duodena millia*, sive florenorum sexcenta millia. Auctor est Varro de Re Rust. lib. III. cap. XVII. Eiusdem una villa vendita est *sestertio quadringenties*, id est, vicies centum mille florenis. Hoc idem Varro testatur, sed locus corruptus est, & *quadragies* editur. Vide correctionis nostræ rationem infra cap. XIV. Et hæc quidem pretia stante adhuc Rep. luxu necdum tam effreni. Cave censeas idem sub Imperatoribus mansisse: affirmo tibi, in immensum crevisse. Æstima ab isto Plinij loco, proximè citato libro. *M. Lepido, Q. Catulo Coss.* (id est, annis XXIX. ante Iulij imperium) *ut constat inter diligentissimos auctores, domus pulchrior non fuit Romæ, quam Lepidi ipsius. At herculè intra annos xxxv, eadem centesimum locum non obtinuit. Computet in hac æstimatione, qui volët, marmorum molem, opera pictorum, impendia regalia, & cum pulcherrimâ laudatissimâq; certantes centum domos, posteaq; eas ab innumerabilibus aliis in hunc diem victas.* Desinam in duabus ædibus duorum Imperatorum. Ille ipse Plinius subjungit. *Sed eas omnes due domus vicerunt. Bis vidimus totam urbem cingi domibus Principum, Caij, & Neronis, & hujus quidem, ne quid deesset, Aurea. Et Auream istam ecce describit Suetonius cap. XXXI. Domum à Pa-*

latio

latio Esquilias usque fecit, quam primò Transitoriam, mox incendio absorptam, restitutamq; Auream nominavit. De cuius spatio atque cultu suffecerit hoc retulisse. Vestibulum ejus fuit, in quo colossus centum viginti pedum staret ipsius effigie: tanta laxitas, ut porticus triplices miliarias haberet: item stagnum maris instar, circumseptum ædificiis ad urbium speciem. Rura insuper arvis atque vinetis, & pascuis, silvisq; varia cum multitudine omnis generis pecudum ac ferarum. In ceteris partibus cuncta auro lita, distincta gemmis unionumq; conchis erant. Canationes laqueata tabulis eburneis versatilibus, ut flores fistulis & unguenta desuper spargerentur. Præcipua canationum rotunda, quæ perpetuò diebus ac noctibus vice mundi circumageretur: balinea marinis & Albulis fluentes aquis. Ejusmodi domum cum absolutam dedicaret, hæctenus comprobavit, ut se diceret, QVASI HOMINEM TANDEM HABITARE COEPISSE. Quis hæc leget, quis audiet sine stupore? Nemo poterit.

CAP. XIII.

Conviviorum apparatus, & in eo ostentatio. Ministrorum multitudo, & ordo. Impense. Cæne Aditiales. Ferculorum numerus. Coquorum pretium. Plinius emendatus.

VENIAMUS ad Convivia, in quibus summopere se Luxus exercuit. Struebantur ea magno cum apparatu, & ostentatione; magno ministrantium item numero, qui in ordine omnes, & per certas classes distincti. Seneca Epist. xcvi. *Quam celebres culinae sunt? quanta nepotum focos juvenus premit? Transeo puerorum infelicitum greges, quos post transacta convivia alia cubiculi contumelia expectant. Transeo agmina exoletorum, per nationes coloresq; descripta, ut eadem omnibus levitas sit, eadem primæ mensura lanuginis, eadem species capillorum, ne quis, cui rectior est*

coma, crispulis misceatur. Transeo pistorum turbam, transeo ministratorum, per quos signo dato ad inferendam canam discurretur. Dij boni! quantum hominum unius venter exercet. Et sumptus videamus. De Lucullo auctor est Plutarchus, eum in foro oppressum à Cicerone & Pompeio, canam extemporaneam iis exhibuisse, cui impensæ essent quinquaginta mille drachmæ, sive decem mille floreni. Suetonius de Vitellio memorat, cap. XIII. *Indicebat (convivium) aliud alij eadem die: nec cuiquam minus singuli apparatus quadringenis millibus nummum constiterunt.* Facit hæc summa florenorum viginti millia. Adeoque viri frugales sine reprehensione canâ aditiali consumpserunt *tricies sestertium*, sive centum quinquaginta millia florenorum. Seneca auctor est, quem nemo refutet, Epist. xcv. *Tricies sestertio aditiales canæ frugalissimis viris constiterunt.* Verus alterum tantum impendit. Capitolinus. *Omne convivium æstimatum dicitur sexages centenis millibus sestertiorum.* Lampridius de Heliogabalo. *Nunquam minus centies sestertio canavit.* Aliquando autem *triginta millibus sestertiis canavit, omnibus supputatis, quæ impendit.* Ita sanè legi illum locum jubet rei proportio; non *tribus millibus.* Ergo, ô stupor! monstrum illud nunquam minus prodegerit *quinquies centenis millibus florenorum?* aliquando verò etiam *quindecies?* Horror est animo frugali. Et tamen fuerunt inter istos nequissimos Imperatores, quorum unum ferculum *mille sestertiis*, sive *quinquaginta mille florenis* constaret. Latinus in Panegyrico. *Nonne cognovimus cujusdam retrò principis non prandia sæpè, sed fercula sestertiis mille* (ita rectè corrigunt viii magni) *æstimata patrimoniorum equestrium pretia traxisse?* Nec Principes tantum, sed & alij. Juvenalis Sat. I.

— *unâ comedunt patrimonia mensâ.*

Fercula autem dabant initio duo tantum. Servius ad Æneid. I. *Vt supra diximus, tangit morem Romanum; nam, ut ait Cato, & in atrio & duobus ferculis epulabantur antiqui.* Mox ea luxus auxit, usque

usque ad septem. Iuvenalis loco citato.

*Quis totidem erexit villas, quis fercula septem
Secretò canavit avus?*

Monstrum illud Heliogabalus etiam viginti duo habuit. Lampridius. *Exhibuit aliquando & tale convivium, ut haberet viginti duo fercula ingentium epularum.* Pudet citare; & magis reliqua, quæ sequuntur. Sed quid fercula singula dico? Vna patina Æsopi Histrionis constitit sestertiis sexcentis, id est, triginta millibus florenorum. Plinius lib. X. cap. LI. *Maximè tamen insignis est in hac memoriâ Clodij Æsopi Tragici histrionis patina sexcentis sestertiis taxata.* Iterum lib. xxxv. cap. XII. *Cum unam (patinam) Æsopi Tragædiarum histrionis in naturâ avium diceremus sexcentis sestertiis stetisse, non dubito indignatos legentes.* Itaque corrigendus est Tertullianus de Pallio, scribendumque *sexcentum millium* non *centum.* Locum statim adscribemus. Sed quid obsecro in hac patinâ? Aviculæ cantrices, magno emptæ. Valerius lib. IX. cap. I. *Constat (Æsopum) cantu commendabiles aviculas immanibus emptas pretiis in canâ proficulis ponere solitum.* Atque immania hæc pretia singularum nummi sex mille, sive floreni trecenti. Tertullianus loco citato. *Quâ Asinius Celer nulli unius obsonium sex millibus sestertium detulit, quâ Æsopus histrio ex avibus ejusdem pretiositatis ut canoris & loquacibus quibusq; sexcentum* (ita corrigendum, jam monui, pro *centum*) *millium patinam confiscavit.* Plinius lib. X. cap. LI. subnectit verbis quæ citavi. *In quâ posuit aves cantu aliquo, aut humano sermone vocales millibus sexcentis singulas coemptas.* At Vitellij patina constitit decies sestertio, sive florenorum quinquaginta millibus. Plinius lib. xxxv. cap. XII. *Vitellius in principatu suo decies sestertio condidit patinam.* (ita rectè corrigunt viri illi, quos dixi) *cui faciendæ fornax in campis adificata erat.* Et videamus hujus sumptuosissimæ patinæ condimentum. Accipimus ex Suetonio in vitâ ejus, cap. XIII. *In*

hæc scarorum jacinora, phasianorum & pavonum cerebella, linguas phanicopterum, murenarum lactes, à Carpathio usque fretog, Hispania, per navarchos ac triremes petitarum, commiscuit. Itaque præ his cænis frugalis est illa celeberrima Luculli, de quâ initio dixi. Immò tantum impendit provincialis aliquis, ut semel interesset cænæ Caligulæ. Narrat Suetonius cap. xxxix. *Compererat provincialem locupletem ducenta sestertia numerasse vocatoribus, ut per fallaciam convivio interponeretur, nec tulerat molestè, tam magno estimari honorem cænæ suæ.* Iam in conviviorum hoc sumptu, quanta censemus ipsorum coquorum pretia, qui hæc apparabant? Equis comparat, immò supra hos etiam ponit Plinius lib. xi. cap. xvii. *Locus est insignis, sed cum insigni mendo, quod tollemus.* *Asinius Celer è Consularibus hoc pisce (loquitur de mullo) prodigus, Caio principe unum mercatus octo millibus nummum: quæ reputatio aufert transversum animum ad contemplationem eorum, qui in conquestione luxus coquos emi singulos pluris, quàm equos quiritabant.* *At nunc coci triumphorum pretius parantur, & coquorum pisces.* *Nullusq, prope jam mortalis estimatur pluris, quàm qui peritissimè censum domini mergit.* Sed quæ hæc ratio est? an coqui equis prius pares postea ad triumphorum pretia ascenderint? Apage. Nunquam factum, neque Plinius scripsit. Corrigo. *nunc coci trium horum pretiis parantur.* *Querebantur, inquit, olim de luxu; coquos singulos emi pretio singulorum equorum: at nunc ad trium pretia ascenderunt.* Hæc sine dubio Plinij mens est, & vera lectio.

CAP. XIV.

Delicia piscium, & maximè mullorum, qui à pondere estimabantur, quod pensabant in ipso convivio, adstantibus excipientibusq, notariis. *Ludus item conviviarum in iis occidendis.* *Pretia eorum.* *Acipenser à coronatis inferebatur, cum cantu tibiæ.* *Ostrea, & echini: quorum capturam dijudicabant ex sapore.* *Ostrea aperiebant in ipsâ mensâ, vocabantq, Aures Veneris.* *Lupus Tiberinus.* *Reditus piscinarum, & impense quoque.* *Villa Hirrij.* *Varro correctus, & Columella.* *Nomina piscibus imposta, & Inquisitores iis fugitivis constituti.*

AT verò quid in his conviviiis, circa quod tanti sumptus? dicam sigillatim. Vidimus quædam in patinâ istâ Vitellij apud Suetonium. Promiscuè autem appositi pisces cum avibus, & quidem magno numero, ut necesse erat in magno convivio. De Vitellij fratre narrat Suetonius. *Famosissima super ceteras fuit cæna ei data adventitia à fratre: in quâ duo millia lectissimorum piscium, septem avium apposita traduntur.* C. Cæsar dictator triumphalem cænam apparatus, sex millia murænarum ab Hirrio ad pondus accepit. Auctores Macrobius Saturnal. lib. II. cap. xi. & Plinius lib. ix. cap. lv. Sed quid? ad pondus? ita: ab hoc estimabantur pisces. Martialis lib. II. Epigr. xlv.

Nolo mihi ponas rhombum mullumve bilibrem.

Horatius lib. II. Sat. I I.

— *laudas insane trilibrem*

Mullum, in singula quem minuas pulmenta necesse est.

Juvenalis Sat. IV.

— *mullum sex millibus emit,*

AEquantem sanè paribus sestertia libris.

Adeoq,ue

Adeoque in ipsis conviviis ponderabant, adstantibus notariis multis, qui ponderis scilicet miraculum in pugillares referrent. Ammianus lib. xxviii. *Poscuntur etiam in conviviis aliquoties trutinae, ut adpositi pisces & volucres ponderentur, & glires. Quorum magnitudo saepius delicata, non sine tadio presentium, ut antehac inusitata laudatur assidue. Maxime cum haec eadem numerantes notarii prope triginta adsistant, cum thocis & pugillaribus. Quando autem in nulli mentionem incidimus, producamus de eo sermonem. Magnae, immo maximae deliciae in hoc pisce. Piget meis verbis rem referre, utar Senecae, quae exstant Nat. Quaest. lib. iii. cap. xvii. *Quantò incredibilia sunt opera luxuriae, quoties naturam aut mentitur, aut vincit. In cubili natant pisces, & sub ipsa mensa capitur, qui statim transferatur in mensam. Vitreis ollis inclusi offeruntur, & observatur morientium color, quem in multas mutationes mors luctante spiritu vertit. Alios necant in garo, & condiunt vivos. Et sunt, qui fabulas putant, piscem vivere posse sub terra, & effodi, non capi. Quàm incredibile illis videretur, si audirent natate in garo piscem: & causa occisum esse super canam, cum multum in deliciis fuit, & oculos ante quam gulam pavit. Permite mihi questione seposita castigare luxuriam. Nihil est, inquis, nullo expirante formosius. Illa colluctatione animam agenti rubor primum, deinde pallor suffunditur: quàm aequè variatur; & incerta facies inter vitam & mortem coloris est. Vacatio longa somniculosa inertisq; luxuriae. Quàm serò experrecta circumscribi se & fraudari tanto bono sensit. Hoc adhuc tanto spectaculo, & tam pulchro piscatores fruebantur, qui coctum piscem in ipso ferculo etiam experirentur. Mirabuntur tantum in illis esse fastidium, ut nolent attingere nisi eodem die captum piscem, qui, ut aiunt, saperet ipsum mare. Ideò cursu advehebatur, ideò gerulis cum anhelitu & clamore properantibus dabatur via. Quò pervenire deliciae? Is pro putrido iam piscis adfertur, qui non hodie eductus, hodie occisus est. Nescio de re magna tibi credere. Ipse oportet mihi credam.* Huc afferatur,*

coram

coram me animam agat. Ad hunc fastum pervenit venter delicatiorum, ut gustare non possint piscem, nisi, quem in ipso convivio natantem palpitantemq; viderint. Brevius Plinius lib. ix. cap. xvii. Mullum expirantem versicolori quadam & numerosa varietate spectari proceres gula narrant, rubentium squamarum multiplici mutatione pallecentem, utique si vitro spectetur inclusus. Quae, malum, haec deliciae? vix credamus, nisi ab iis Auctoribus haberemus, quibus fidem hic negare sit piaculum. Et petebant à longinquis regionibus. Iuvenalis Sat. v.

*Mullus erit domini quem misit Corsica, vel quem
Tauromentana rupes, quando omne peractum est,
Et jam defecit nostrum mare.*

De muranâ ille ipse ibidem

*Virroni murana datur, quae maxima venit
Gurgite de Siculo.*

De scaro Petronius.

*Ingeniosa gula est, Siculo scarus aquore mersus
Ad mensam vivus perducitur.*

Sed adhuc mihi in animo mullus est, cujus nondum pretium dixi, quod planè magnum. Quippe Octavius emit quinque millibus sestertium, sive ducentis quinquaginta florenis. Seneca narrat epistolâ xcv. Alius quis sex millibus, sive florenis trecentis. Iuvenalis Sat. iv.

mullum sex millibus emit,

Aequantem sanè paribus sestertia libris.

Asinius Celer septem millibus, id est, trecentis quinquaginta florenis. Macrobius Sat. lib. II. cap. xii. *Asinius Celer, vir Consularis, ut idem Sammonicus refert, mullum unum septem millibus nummum mercatus est. Sed Tertullianus de Pallio sex tantum millia narrat. Asinius Celer nulli unius obsonium vi. HS detulit. Plinius octo, lib. ix. cap. xvii. Asinius Celer hoc pisce prodigus, Caio principe unum mercatus octo millibus nummum.* Im-

F

manc

mane est, quod narrat Varro de Re. Rust. lib. III. cap. XVII. *Celerius voluntate Hortensij ex equili educeres rhedarias ut tibi haberes mulas, quam è piscinâ barbatum mullum.* At scis mularum pretium? suprâ exposui, extremo cap. XI. Compara jam cum his mullum æstimatione illâ Hortensianâ. Quid acipenser? nonne tanti eum fieri deliciae iusserunt, ut in mensam inferrent coronati, cum cantu tibiae? factitatum id Severi temporibus, ut testimonium perhibet Sammonicus, ejus ævi scriptor. Jam muranarum pretium hæc res ostendit, quod L. Crassus, vir Censorius, muranam in piscinâ domus suæ mortuam atratus luxerit. Hæc nota sunt, neque testimoniis opus habent. Quid echinos, quid ostrea commemorabo? Hæc delicatuli isti primo morfu deprehendebant, ubi capta essent; illos ex adpectu judicabant. Juvenalis Sat. IV.

— *Circeis nata forent, an
Lucrinum ad saxum, Rutupinove edita fundo
Ostrea, callebat primo deprehendere morsu:
Et semel adpecti litus dicebat echini.*

Et ostrea quidem maximè amabant grandia. Juvenalis Sat. VI.
Grandia que mediis jam noctibus ostrea mordet.
Eaque Lucrina. Petronius Satyrico.

— *inde Lucrinis
Eruta littoribus vendunt conchyliæ cænas.*

Martialis lib. III. Epigr. LX.

Ostrea tu sumis stagno saturata Lucrino.

Atque aperiebant in ipsâ mensâ. Discimus ex Senecâ epistolâ LXXXVIIII. *O infelicem agrum! quare? quia non ostrea illi Lucrina in ipsâ mensâ aperiantur;* Primus his primas tribuit Sergius Orata. Macrobius Sat. lib. II. cap. XI. *Sergius Orata, qui primus balneas pensiles habuit, primus ostrearia in Baiano locavit, primus optimum saporis ostreis Lucrinis adjudicavit.* Vis autem magis nosse delicias? Vocabant, *Aures Veneris.* Hesychius. ἄλιξις αὐστρινος. οἱ

ἀλιξις ὄστρεόν τι ἔγω καλοῦσι. Habebat etiam Tiberis, quo se commendabat luxuriosis, lupum, eumque inter duos pontes captum. Titius in Orat. quâ legem Fanniam suavit. *Edimus turdum pinguem, bonumque piscem lupum germanum, qui inter duos pontes captus fuit.* Et Lucilius.

*Illum sumina ducebant, atque altitium lanx:
Hunc pontes Tiberinos duo inter captus catillo.*

Dignoscebant quoque ex sapore, quod de ostreis jam narraui. Observes ex Horatio, lib. II. Sat. II.

*Vnde datum sentis, lupus hic Tiberinus, an alto
Captus hiet: pontesne inter jactatus, an amnis
Ostia sub Tusci?*

At in pretio hoc piscium, quàm magni redditus annui dominis? Sanè immensi. Facile putari ratio potest. Vnum mullum vendebant eo pretio, quo dixi. Non credimus quidem omnes tam carè emptos, apage: tamen centum passim & præter propter Carolinis venierunt. Atque horum aliquot millia alebant in piscinis. Adde tot muranas, tot scaros, & cæteri generis; quorum etsi pretia non tam magna quàm mullorum, tamen etiam satis magna. An non immensas igitur opes acceperunt isti piscinarij? Nemo dubitabit milliones sæpe aliquot excessisse. Et hæc de causâ caræ piscinæ, & propter eas villæ. Adeoque Hirrius suam vendidit *quadragesies sestertio*, id est, vicies centum mille florenis. Narrat de eo Varro lib. III. cap. XVI. *Memini hunc Casari duo (Plinius & Macrobius sex) millia muranarum mutua dedisse in pondus, & propter piscium multitudinem quadragesies sestertio villam venisse.* Hodie editur, *quadragesies sestertio*: at corrigendum esse supra monui. Et exiguum hoc est. Superavit Lucullus, cujus sola piscina tanti vendita. Idem Varro libro citato, cap. II. *M. Cato nuper, cum Luculli accepit tutelam, è piscinis ejus quadragesies millibus sestertiis vendidit pisces.* Columella etiam amplius tradidit, lib. VIII. cap. XVI. *Attamen*

*isdem temporibus, quibus hanc memorabat Varro luxuriam, maximè laudabatur severitas Catonis, qui nihilominus & ipse tutor Luculli, grandi ere sestertium quadringentorum millium piscinas pupilli sui venditabat. Sed exorbitavit librarius: rescribe, sestertium quadraginta millium. Et habebant eas plures conjunctas. Varro. Quis nostrum non unâ contentus est hâc piscinâ? Quis contra maritimas non ex piscinis singulis plures conjunctas habet? Ut verò reditus magni, ita etiam impensæ. Varro ait, *AE*dificantur magno, implentur magno, alantur magno. Atque ad postremum quod attinget; ille ipse Hirrius, de quo jam dixi, consumebat quotannis sestertia duodena millia, sive florenos sexcenties mille. Varro loco citato. *Hirrius circum piscinas suas ex edificiis duodena millia sestertia capiebat. Eam omnem mercedem escis, quas dabat piscibus, consumebat.* Atque hæc sumptuosæ deliciæ: dabimus jam ridiculas etiam. Nomina piscibus nonnulli imponebant. Pli-nius lib. x. cap. Lxx. *Spectatur & in piscinis Casaris genera piscium ad nomen venire, quosdamq; singulos.* Martialis lib. iv. Epigr. xxx.*

*Sacris piscibus hæc natantur undæ,
Qui norunt dominum, manumq; lambunt
Illam, quâ nihil est in orbe majus.
Quid quod nomen habent, & ad magistri
Vocem quisque sui venit citatus.*

Item constituti Inquisitores fugitivorum. Iuvenalis Sat. vi. clarè indicat.

*Destinat hoc monstrum cymba liniq; magister
Pontifici summo. quis enim proponere talem,
Aut emere auderet: cum plena & littora multo
Delatore forent: dispersi protinus algæ
Inquisitores agerent cum remige nudo,
Non dubitaturi fugitivum discere piscem,
Depastumq; diu vivaria Casaris: inde
Elapsum veterem ad dominum debere reverti.*

CAP. XV.

Selectæ avium partes ad delicias. Turdorum prima gloria. Eorum pretium, ut & pavonum, & columbarum. Aviariorum magnitudo. Etiam aucupum & venatorum in provinciis cohortes.

HAstenus de piscibus: atqui & aves in deliciis, & ex iis selectæ quædam partes. Videamus. Suetonius cap. viii. narrat in patinâ Vitellij fuisse, *phasianorum et pavonum cerebella, linguas phœnicopterum.* De phœnicopteris testis etiam Martialis lib. xiii. Epigr. Lxxi.

*Dat mihi penna rubens nomen, sed lingua gulosis
Nostra sapit, quid si garrula lingua foret?*

Primas tenebant turdi. Horatius lib. i. Epist. xvi.

Nil melius turdo.

Martialis libro citato, Epigr. xcii.

Inter aves turdus, si quid me iudice certum est:

Inter quadrupedes mattea prima lepus.

Itaque alebant hos magno numero, & vendebant pretio satis magno. Vtrunque accipe ex loco Varronis de Re Rust. lib. iii. cap. ii. *In hac villâ qui est orvithon, ex eo uno quinque millia scio venisse turdorum denariis ternis, ut sexaginta millia ea pars reddiderit eo anno villa.* Reddiderint ergo quinque mille turdi tria millia florenorum. Major reditus Aufidio Lurconi ex pavonibus. Varro libro citato, cap. vi. *De pavonibus nostrâ memoriâ greges haberi capti, & venire magno. Ex iis M. Aufidius supra sexagena millia nummum in anno dicitur capere.* Et venibant singuli quinquaginta denariis, sive decem florenis; ova eorum quinque sive floreno uno. Primus posuit Hortensius augurali aditiali cœnâ. Varro. *Primus hos Q. Hortensius augurali aditiali cœnâ posuisse dicitur. quod protinus factum tam luxuriosè, quàm severi boni viri lau-*
dabant.

dabant. *Quem citò secuti multi extulerunt eorum pretia, ita ut ova eorum denariis veneant quinis, ipsi facillè quinquagenis.* Tertullianus de Pallio. *Præcidam gulam, quâ Hortensius Orator primus pavum cibi causâ potuit occidere.* Sequuntur columbæ, quarum paria vulgò vendebant *ducentis nummis*, id est, decem florenis; & eximia si quæ essent *singulis millibus*, id est, quinquaginta. Adeoque L. Axius noluit minoris *quadringentis denariis*, id est, florenis octoginta. Varro ibidem cap. VII. *Paria singula (columbarum) vulgò veneunt ducentis nummis, nec non eximia singulis millibus nummum; quas nuper cum mercator tanti emere vellet à L. Axio, equite Romano, minoris quadringentis denariis daturum negavit.* Et hæc quidem severiore adhuc ætate Varronis. Postea autem *quatuor millibus nummum*, id est, ducentis florenis, neque vendere, neque emere puduit. Columella lib. VIII. cap. VII. *Pretius eorum domini complent arcam, sicut eximius auctor M. Varro nobis affirmat, qui prodidit etiam illis seuerioribus suis temporibus paria singula (columbarum) millibus singulis sestertiorum solita venire. Nam nostri pudet seculi, si credere volumus inveniri, qui quaternis millibus nummum binas aves mercantur.* Sed in tanto luxu tantum confumente, quomodo aves suffecerunt? Alebant eas maximo numero, adeoque aviaria habuerunt majora, quam olim villas. Varro clarè, de Re Rust. lib. III. cap. III. *Nunc aviaria sunt, nomine mutato, quod vocantur ornithones, quæ palatum suave domini paravit, ut tecta majora habeant, quam tum habebant totas villas, in quibus stabulentur turdi ac pavones.* Verùm neque hæc sufficiebant, itaque & ab exteris petere necesse fuit; apud quos aucupum & venatorum totæ cohortes. Latinus Pacatus in Panegyrico. *Vt taceam infami sæpè delectu scriptos in provinciis aucupes, ductas quæ, sub signis venatorum cohortes militasse convivis.* Damno, damno luxum vestrum Romani, & in hæc sententiâ concludo.

IOANNIS MEVRSI

Ad Librum

DE

LVXV ROMANORVM

MANTISA.

IOANNIS MEVRSI

MANTISA.

CAP. I.

Portisculus. Laborum. Domatis. Matricularius. Flaminium. *Aldhelmus univ'ersim emendatus.*

LEGANS sanè Scriptor est Aldhelmus, *De Laudibus virginitatis*, & dignus clariore luce. Nunc quasi in latibulum aliquod compactus à paucis legitur. Stilus etsi non valdè ornatus, amènus tamen est, & capit Lectorem eruditum, ob insertas melioris literaturæ non paucas. De me equidem profiteor, supra modum delectatum fuisse stilo in istâ temporum inaménitate tam grato; & tam docto in istâ barbarie. Inter legendum autem correxi obiter hæc, quæ represento. Editione usus sum eâ quæ exstat in Bibliothecâ SS. Patrum, Tom. VIII. à quâ aliam non vidi. Primùm itaque occurrit pag. 463. *Per vitreos Oceani gurgites agens Liburnicam, aut lintrem, instanter hortante proreta, & crepitante nauclero porticulo, spumosis algosisq; tractibus trudit.* Scribo. *n. portisculo.* Res est protrita. Vide Nonium. Pag. 466. *Extorris in Patmo relegatus septies vicena & quaterna virginum dulcisonis melodia concentibus canticum rude canentia, raptus in oramate extus eos auscultare, & castis obtutibus contemplari meruit.* Profectò valdè corruptus hic locus est. Restituo. *v. centies quadragena & quaterna virginum M. dulcisonis m. c. c. r. c. r. i. o. extaseos auscultare.* Turbatus erat hîc numerus, & M. millenarij nota exciderat absorpta à fine vocis præcedentis. Audax correctio, sed tamen vera. Fundus ei & firmamentum ex Apocalypseos cap.

XIV. καὶ ἀδραστὴν ὡς ὠδὴν κενὴν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐνώπιον τῶν θεοδραστῶν ζώων, καὶ τῶν πρεσβυτέρων. καὶ εἰδὲις ἐδύναστο μαθεῖν ἵνα ὠδὴ εἰ μὴ αἱ ἑκατὸν, τεσσαράκοντα, τεσσαρες χιλιάδες, οἱ ἡγορασμένοι ὅσοι τῆ γῆς, εἰσὶν οἱ μετὰ γυναικῶν ἐκ ἐμολύνθησαν. παρθένοι γὰρ εἰσὶν. Pag. 467. *Laudanda virginitatis sublimitas, quasi præcelsa variis in edito rupis promontorio posita, splendet. Rescribo, præcelsa pharus. Ibidem. Contempta mundi blandimenta, velut quisquiliarum peripsomata spuens. Litera muta, & scribe, peripsomata. Sed hoc leve est. Pag. 469. Quot sceleratorum satellites ad impugnandam nostrorum aciem conspicati, & fidei propugnacula subruenda, manipularum conglomerentur. Scribo, a. i. n. aciem conspirati. Ibidem. Quomodo ejusdem nefanda militia tam colones & dicentes cum lixarum cæribus ad inferiora pertinentes, quam satrapa, & proceres, &c. Corrigo, tam calones & gentes cum l. c. Pag. 470. Descenda namque est calamitas, si alma humilitatis materia, quæ reliquarum incrementa virtutum salubriter conservantur sanctæ virginitati, retinaculum superbiæ, aut tendiculum elationis connectat sytiria cavelanti data, quæ letiferum virus auferre solent, immutatis ordinibus detrimenta salutis existant. Monstrum loci, quod expello. connectat: si theriaca, vel antidota, quæ l. Ibidem. Sine aliquo puritatis offendiculo in disrupta pudicitia repagula sine tenus feliciter servare contendunt. Coniunge, indisrupta p. r. Ibidem. Dum sirticis Psalmodiæ cantibus, & falsis lacrymarum fontibus ardens mentis desiderium dissimulare nequeunt. Scribo, & falsis l. f. Ibidem. Incompta virginitatis industria, sine reliquarum adminiculo virtutum, non opulentiæ Ecclesiasticæ segetis ubertate, cum centenis meritorum manipulis ditabitur. Scribo, non opulentiæ. Pag. 472. Ista totis concinnorum crinibus calamistro crispantibus delicate componi satagit. Scribo, Ista tortis. Iterum. Illa in cultu armicularum casarie, & negligenter squallente capillaturâ, cum palma virginitatis coronam gloriæ in capite profert. Scribo, Illa incultâ a. c. Sed illud, armicularum, quid sibi velit, nondum liquet. Amplius inquirendum censeo. Iterum. Olim ut eum quadra mundi*

mundi latitudo fecundæ sobolis profusiâ repletur, divina taliter sanxerunt edicta: Crescite, & multiplicamini. Ejicio voculam, & scribo. Olim, cum quadra m. l. Pag. 473. Omnia hæc non sunt extra palatium, sed aliter sedet in carvicâ præfecturæ dignitas, aliter mulorum vilitas, aliter, qui pedibus continet mulas, & tamen sub uno Imperatore militare noscuntur. Supinus librarius sapius iteravit eandem vocem, quam semel expungo, & totum locum ita refingo. a. f. in carrucâ præfecturæ d. aliter mulionum v. q. p. continet m. Iterum. Geminosq; militum Ponticontharcos celestis foci fulmine flagrantes, & supernis arsuos incendiis, crudeli flammâ combustos extorruit. Scribo, militum Pentecontarchos. Pag. 476. Præmissio Christi taboro tutus, & Christi vexillo armatus, nec venenata draconum detrimenta tremebundus extimuit. Scribo, Christi laboro. Laborum idem est, quod Labarum. Vide Glossarium nostrum in λέβαρον. Pag. 484. Ut latex lucernarum fundibulis infusus, in olei crassitudinem perniciousiter verteretur, & papirus in centro positus velut fomes pruinâ vel sevo madefactus, solito clarius lucesceret. Cor. rigo, & papirus in c. p. v. fomes arvinâ vel sevo m. Iterum. Quorum primus cum omni domesticæ societatis clientelâ, & propinqua necessitudinis contribulibus, in proprii dogmatis tegulo ultricibus flammarum globis conflagrâsse memoratur. Rescribo, in proprii domatis. Est Græca inflexio, δώματος. Utitur etiam Plautus. Pag. 486. Cum verborum argumentis fallere nequiret, cruentis verborum ictibus vapulare cœgit. Scribe, verberum ictibus. Leviculum est hoc, & vix admoneri dignum. Simile illud pag. 488. Item in nodosi cippi claustrum viri Dei tibiae & suras astringunt. Dirime, in nodosi cippi. Iterum. Ille in latebrosam lacunâ latibulum, ubi cloacarum cuniculi pudores stercoreum excesserunt, ferro constrictus mittitur: sed putor, & catigo, luce serenâ, & odoramentis fugantur nectareis. Scribe, putores stercoreum. Iterum. Ista ad prostibula scortorum, & meretricum contubernia trudit. Scribe, truditur. Abbreviatè scripserat librarius, & hinc origo mendæ. Pag. 490. Dum

licis olei liquore delibutis, digitorum articulos & palmarum pollices, simulq; pedum allos truciter adnecterent. Scribe, pedum allices. Allices pedum esse, ut pollices manuum, notius est, quàm ut debeat admoneri. Ibidem. *Qui in subanis & sindonibus bajulabantur aegroti.* Scribe, *in sabanis.* Vide Glossarium nostrum, in *οὐρανῶν.* Pag. 491. *Vir Dei, dum Nilotica gurgitis fluenta transire satageret, & spoliare emellotæ amiculis erubesceret, ne pudibundi corporis nuditas et indecens obscenitas castos offenderet obtutus, &c.* Restituo, *spoliare se melotæ amiculis.* Pag. 494. *Eicet organicabis quinquagenis et terquinis somorum vocibus concreparet harmonia.* Scribe, *organicanis.* Pag. 495. *Christi tiruncula nec sermonum severitate castigata, nec leonum fallaci lenocinio tradita.* Scribe, *nec lenonum.* Pag. 496. *Dum crudis nervorum flagris truciter crederetur, & crebris palmarum concussionibus exalaparetur.* Scribe, *truciter cadetur.* Pag. 501. *Tunc spurcas delubrorum ceremonias exhibet, quasi Lupercalia & compitalia, vel Penalia & suo veturilia turificando.* Scribo, & *Suo vetaurilia.* Quæ sint Suo vetaurilia, sive Solitaurilia, nōrunt vel mediocriter antiquitatis periti. Iterum. *Illicō sponsis earum prodeuntibus ad apostasiæ cloacam, velut Moloſi ad vomitum, elapsis Chiliarcho cum equestri turmâ insequente, Romam adducuntur.* Scribo, & interpungo. *ad vomitum relapsis, Chiliarcho, &c.* Pag. 502. *Ad stipem mancis & matricularis prodigâ liberalitate contulerunt.* Scribo, & *matriculariis.* Glossæ Isidori. *Matricularius, pauper, inops.* Ibidem. *Eâdem tempestate contigit, ut universi municipes, quorum municipatus fuerat, virus & statum squamosi draconis non feretes, spreto oppido vagabundis, quorum municipatus in Tribulano municipio meatibus passim dispergerentur.* Deleo ista, *quorum municipatus,* utpote nata ex supinâ iteratione præcedentium, *quorum municipatus.* Itaque rescribo: *vagabundis in Tribulano m. m. p. d.* Iterum. *Quibus S. victoria, si relictis deorum statunculis, & abdicatis delubrorum supercalibus ultro deum colerent, spondit se virulenta spumantis basilisci spiracula procul*

pulsarant,

pulsarant, & urbem incolunitati pristina reddituram. Emendo primò, *delubrorum supercalibus:* deinde, *procul pulsaturam.* Iterum. *Nam propter venenata horrentis calidri flabra calamitosum vulgus ingenti strage cateruatim trucidabatur.* Scribe, *horrentis chelydri.* Pag. 503. *Et Marsum, qui virulentas matrices ad sacra virginis lesionem incantationum carminibus irritabant.* Scribe, *virulentas natrices.* Iterum. *Impensâ sospitatis gratiâ freneticum curavit, dirâ procul terrorum explosâ spirituum vesaniâ.* Scribe, *procul tetrorum.* Iterum. *thoracè indutum, orceus ac phalaricâ armatum.* Scribe, *ocreis ac.* Et paullo antè: *Enormem Allophilorum gigantem, pro, Inormem.* Pag. 504. *Nandum ferro temptâ cinnorum casarie.* Scribe, *ferro demptâ.* Iterum. *Per Melchisedech verò supernæ potestatis pontificium, & caelestis insule flaminum præsignabatur.* Scribe, *C. insule flaminium.* Est Flaminium dignitas flaminis, ut Pontificium pontificis. Vtitur eâ voce Livius lib. VI. de Bello Punico, & Agellius lib. X. cap. XIII. Iterum. *Apocryphorum enim nenas, & incertas frivolorum fabulas, nequaquam Catholica ceptat Ecclesia.* Repete duas literas, hanc à principio unius, illam à fine alterius dictionis, cum quibus coaluerunt, & scribe: *Catholica acceptat Ecclesia.* Pag. 505. *Alumnis cœnobij netuaculis Christi virginibus.* Scribe, *cœnobij vernaculis.* Sic initio libri dixit, *Catholicas Christi vernaculas.* Locus est pag. 462. Ibidem *Nec computari jam potes inter virgines Christi, quæ sic vivit ut possit adamari.* Scribe, *sic vivis ut possis.* Pag. 506. *Nam quippiam in rerum visibiliū plastica humana nativæ necessarium omnipotētē reliquisse infectum Catholicæ fidei regula refragatur.* Scribe, *humana natura.* Iterum. *Verum quia hoc in orâ Betuliæ obsidione pro contribulibus dolitura compatientis affectu, non castitatis affectu fecisse. Idcirco salvâ pudoris reverentiâ celebre meticulosi municipibus trophæum, & inclytum oppidanis trepidantibus triumphum, teste tyrannico capite & canopæo reportavit.* Scribo, *a. fecisset, idcirco.* Iterum. *Ornatum meretricio, & luxum lenocinitate vœcordem juvenem pellexisse*

describitur. Corrigo. *Ornatu meretricio, & luxu lenocinante.* Pag. 508. *Igitur digesta pulcherrima virginitatis libello, licet mediocriter urbano stilus jam finem flagitat.* Scribo, *digesto.* Iterum. *Diverfarum rerum distentionibus fessentis cervicem gravi fascis sarcinâ deprimentibus.* Scribo, *fessa mentis.* Iterû. *Rimosa namq; fragilis ingenij Babarca, dirâ tēpestatis turbine quassata, &c.* Scribe, *ingenij barca.* Vide Glossarium nostrum in *βαλκα.* Pag. 509. *De auratis petallis thoracidas ornare.* Scribe, *petalis.* Iterum. *Hora te Christi tiruncula sit mihi presentis opusculi rata compensatio.* Scribo, *Orate Christi t. f. m. p. o. rata c.* Iterum. *Vt qui propriâ meritorum qualitate et fidei fragilitate tremebundus ac nutabundus vacillare, videro robustissimâ patrocinatorum vestrorum columnâ fretus, feliciter ac firmiter fulciri merear.* Corrigo, *vacillare videor, rob.* Et hæc sunt, quibus Aldhelmum istum juvare conati sumus; quæ non ingrata fore æquo Lectori confidimus. Utinam sit, qui majore otio majus beneficium aliquando in Auctorem optimè merentem conferat. Nos fortasse faciemus, si nemo hanc provinciam arripit.

C A P. II.

Salinum terebrare. *Persius explicatus. Apuleius correctus.*

Persij locus est Sat. V.

Verte aliquid, jura: sed Iupiter audiet, eheu.

Baro regustatum digito terebrare salinum

Contentus perages, si vivere cum Iove tendes.

Ergo, *Salinum terebrare,* posuit pro, *Pauperem esse:* quod tales nimirum essent, qui isto opere vitam tolerarent. Ecce in Epistolâ quâdam Apollonij Tyanei ad Euphratem. πάντες Φασι δειν

πὸν

τὸν ἔμπροσθεν κάλων σείειν. ἐμοὶ δὲ εἴη πλεῖστα ἑλπίαν τρυπαῖν ἐν θεμίδος οἴκῳ.
Mendum est apud Apuleium in Apologiâ. *Hoc Diogeni & Antistheni pera & baculus, quod regibus diadema, quod imperatoribus paludamentum, quod pontificibus galerum, quod lituum auguribus. Diogenes quidem Cynicus, cum Alexandro Magno certabundus, baculo vice sceptri gloriabatur. Ipse denique Hercules invictus, quoniam hæc tibi ut quedam mendicabula animi sordent, ipse inquam Hercules lustrator orbis, purgator ferarum, gentium domitor: is tamen deus cum terras peragraret, paullo prius quàm in calum ascitus est, neque unâ pelle vestitior fuit, neque uno baculo comitatior. Quid sibi volunt ista? mendicabula animi.* Ausim affirmare nunquam Madaurenfi huic in animo fuisse. Corrigo. *ut quedam mendicabula nimis sordent.* Aperiam originem. Repetita erat, ut sæpè fit, ultima litera vocis præcedentis, deinde ultimam prima sequentis absorpsit. Atque hoc verum est.

C A P. III.

LUNA, Bacchus, Ceres furoris præsides. Lunatici, Bacchi, Ceriti pro furiosis. Numinum horum cultus, ut malum hoc averterent.

A pud veteres Luna furoris præses credebatur, unde *Lunatici.* Ipsa dea apud Nonnum Dionys. XLIV.

Ἴου δὲ Βάκχου.

καὶ ἰανέω μανίης ἑτερόφρονος

Item Bacchus, ut patet ex istis verbis. Itaque cum delirare aliquem dicere vellent, *Bacchanal exercere eum* inquebant. Apud Plautum Amphitr. Sc. *Quis ad fores.*

Me. Bacchanal te exercuisse oportet, senex. AM. qui dum?

Me. Quando tu me tuum servum censes.

Et paul-

Et paullò post.

Me. *Amphitruo, sanus ne es? nonne tibi prædictum senex,
Bacchanal te exercuisse, cum, qui sis, alitum
rogites?*

Ac, *Bacchus es*, dicebant pro convitio in eisdem homines. Eâ-
dem Sc.

— Me. *tu Bacchus es,*

Haud Amphitruo. quoties tibi dictum vis?

Nominabantur autem *Bacchi*, qui orgia celebrabant. Suidas, *Βάκχοι*. ἔτιως ἔ μόνον τὸν διόνυσον ἐκάλεον, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς πλοῦντας τὰ ὄργια. Et hi furere se simulabant, ut notum. Hinc est illud, quod in Etymologico legitur. *Βάκχοι, μαινόμενοι*. Adjungebant etiam Lunæ & Baccho Cererem, unde *Ceriti* homines lymphatici. Quamobrem & illum & hanc verebantur, ne mentem moverent. Apparet ex Sc. *Dî vestram fidem*. in eâdem Amphitruone.

— A M. *quis te misit*

*Furcifer? so. qui me rogat. AM. quando gentium? so.
dudum, jam pridem, modo,*

*Vbi cum uxore domi redisti in gratiam, AM. Bacchus
te irritabit.*

so. *Nec Bacchum salutem hodiè, nec Cererem.* —

C A P. IV.

Perseparcus. Espectare. Plautus correctus.

IN Aululariâ, Sc. *Postquam obsonavit.*

Edepol mortalem parçè parcum prædicas.

Non potest quin mendum sit: quid enim est aliud, *parçè parem*, quàm, non liberalis quidem, sed nec planè tamen parcus? At hic valde parcum, & extremæ avaritiæ hominem designare

vult

vult Comicus. Verissima lectio extra controversiam est:
— *mortalem perseparcum prædicas.*

Pro, *perparcum*. est ἀρχαϊσμός. Nam *Perse* pro *Per*, & *Persefacul* pro *Perfacul*, veteres dicebant, ut ex Festo cognoscimus. In eâdem Comoediâ, Sc. *Picos divitius*.

— *me collocavi in arborem,*

Inde expectabam ubi aurum abstrudat senex.

Gulielmius ex MS^{to} *expectabam* mavult. At nos Plautum *espectabam* scripsisse judicamus. Deceptus fuit sono literarum imperitus librarius. *Espectare*, pro *Aspectare* dicebant, ut *Escendere*, & talia.

C A P. V.

Φοινικίδια qui dicti.

Veteres Græci homines verecundos, & faciliè erubescences, nimis eleganti voce *Φοινικίδια* appellabant, nempe propter colorem. Observo ex Diogene Laërtio lib. VII. in Zenone. ἐν τεύθειν ἦκουε τοῦ κράτητος, ἀλλως μὲν εὔποντος πρὸς φιλοσοφίαν, αἰδήμων δὲ ὡς πρὸς τὴν κινικίαν ἀναισχυντίαν. ὅθεν ὁ κράτης βεβλόμενος αὐτῷ καὶ τοῦτο θεράπευσαι, εἰδῶσι χύτραν φακῆς δια τοῦ κερραμεικοῦ φέρειν. ἐπεὶ δὲ εἶδεν αὐτὸν αἰδέμενον καὶ παρακαλύπτοντα, παίσεις τῇ βακτηρίᾳ καταρρήγνυσι τὴν χύτραν. φεύγοντος δὲ αὐτοῦ, καὶ τὴν φακῆς καὶ τῶν σκελῶν ῥέσεως, φησὶν ὁ κράτης. τί φεύγεις φοινικίδιον; εἰδὲν ὄφρον πέπονθαις.

C A P. VI.

Larinum pecus, apud Plautum.

Nobilis ille Plauti locus est Truculento, Sc. *Quis illic est. de clurino pecore, pro quo multa diximus olim Exercitat.*

H

Crit.

Crit. Parte I. Sed veteres cōdices nonnulli, Venetus & Basilienſis, habent, *Larimum pecus*: quod nescio fanè, an à Correctorum manu, an ab ipsius potiùs Plauti esse dicam. Certè potuit Comicus noster imitari voluisse Eratosthenem, qui *σύας λαρινές* appellavit. Testatur Athenæus lib. IX. *ἡ ἀρχαῖα καὶ ἐρωτοδένης ἐν ἀντερωννύϊ τοὺς σύας λαρινές προσηγόρευσεν, μεταγωγῶν καὶ αὐτὸς δὲ τὸ λαρινῶν βοῶν.*

CAP. VII.

Latinus Pacatus emendatur.

IN Latini Pacati Panegyrico de Imperatorum quorundam luxuriâ præstantissimus locus est, cui ut medicinam faciam, visum est huc transcribere. Ita habet. *Horum gula angustus erat noster orbis: namq̄, appositæ dapes non sapore, sed sumptu.* Visus est mutilus quibusdam, sed planè ita corrigendus. *appositæ dapes.* Ecce, quàm pauxilla mutatio quàm magnū mendum peperit.

CAP. VIII.

Quid sibi velit crux sphaerae terrestri imposita: & unde originem res ea sumpserit.

Videmus hodie Imperatores ita pingi, ut sinistra manu teneant sphaeram quæ orbem terrarum designet, eique impositam crucem. Quod fanè quid sibi velit, & quando natum, quum multi adhuc sine dubio ignorent, ego hîc explicare statui. Sciendum itaque est, per crucem significari, fidei in crucifixum Deum beneficio illos terrarū orbis imperium adeptos esse: primusque ita in Augusteone effingi se Iustinianus curavit post ædificatum Sophiae templum; & ab illo mox reliqui Impe-

Imperatores. Atque ita tradita in nostras manus hæc consuetudo. Codinus in Orig. Constantinop. *ἔφησε τιμὴ αὐτοῦ ἐτήλιον (ὁ ἰστανιανός) ἔφιππον ἐπὶ κίον (ἢ) τῆ μὲν ἀριστερᾷ χερὶ φέρει σφαῖραν, ἐμπειρηγὸς τὸ σκυροῦ ἐν αὐτῇ, ὡς Δία τ' εἰς τ' σκυρόν πίσειας τ' γῆς πίσιος ἐγκρατῆς γεγονώς. σφαῖρα μὲν ἡ γῆ Δία τὸ σφαιροδὲς τοῦ αὐτῆς σχήματος. πίστις δὲ ὁ σκυρός, Δία τ' ἐν αὐτῷ προσηλωθέντα σαρκὶ θεόν.* Et habes totidem verbis apud Suidam in *ἰστανιανός*.

CAP. IX.

Superstitio veterum de offenso pede.

Veteres, si inter eundem pedem in terrâ offendissent, omen hoc esse instantis mortis, & quasi vocantis, credebant. Accipimus ex Diogene Laertio lib. VII. in vita Zenonis. *ἐκ τῆς κολῆς ἀπὸν προσέπλαισε, καὶ τὸν δάκτυλον ἐειρήρηξε. παίσιας δὲ τιμὴ γλυῶ τῆ χερὶ.* Φησὶ τὸ ἐκ τῆς νύβης,

*ἔρχομαι, τί μ' αὐτός;
καὶ ὄδω χρηῖμα, ἐτελεύτησεν, δόποινίξας ἑαυτὸν.*

CAP. X.

Pudica mulieres semel tantum nubebant. Pronuba semel nuptæ. Bis nuptis Pudicitia signum tangere nefas. Univira. Corona pudicitie. Secundæ nuptiæ sine celebritate.

Honestæ matronæ, & quibus pudiciæ gloria curæ erat, semel tantum viro nubebant: itaque nuptiis quoque in auspiciū & votum singularis matrimonij pronubæ capiebantur univiræ. Docet nos morem eum Festus. *Pronubæ adhibebantur nuptiis, quæ semel nupservunt, causâ auspicij, ut singulare perseveret matrimonium.* Quæ iterum nuplisset, tanquam impudiciæ

dicitur damnata, attingere Pudicitiae simulacrum prohibebatur. Idem Festus alibi. *Pudicitiae signum in foro Boario est, ubi AEmyliana adis est Hercules. Eam quidam Fortunam esse existimant. Item via Latinâ ad miliarium quartum Fortuna muliebris. Nefas est attingi, nisi ab ea quae semel nupsit. Quare inter laudes non minimas ponebant, univiram esse. Ecce in veteri Lapide.*

VOLVSIÆ. IVSTÆ. MATRIS
SIMÆ. OMNIUM. FEMINARUM
TIORI. VNIVIRIÆ. QVE

Et in altero,

TRANSEGI

FALSI. SECVLI. VITAM. VNIVS. VIRI. CONSORTIO.

Cornelia apud Propertium lib. IV.

Iungor Paulle tuo sic discessura cubili,

In lapide hoc uni nupta fuisse legar.

Et paullò post in mandatis filiae quoque dat.

Filia tu specimen censuræ natæ paternæ,

Fac teneas unum nos imitata virum.

Et honorabantur coronâ pudicitiae. Val. Max. lib. II. cap. I. *Quae uno contenta matrimonio fuerant, coronâ pudicitiae honorabatur. Existimabant enim eum præcipuè matronæ sincerâ fide incorruptum esse animum, qui depositæ virginittatis cubile egredi nesciret: multorum matrimoniorum experientiam, quasi illegittima cuiusdam intemperantiæ signum esse credentes. Quæ autem iterum nubere, quia inhonestius faciebant, sine ullâ hominum frequentia nuptias celebrabant, & quasi clandestinò. Plutarchus auctor est ῥωμαϊκῆς, Quæst. CV. πῆς μὲν παρθένους καλὸν μὴ ὀλίγων, πῆς δὲ χήρας ἀχρὸν πολλῶν ὄντων γαμεῖσθαι. ζήλωτος γὰρ ὁ πρῶτος γάμος, ὁ δὲ δευτέρου ἀπευκτώ. αἰχρύνονται γὰρ ἀνζώντων τῶν πλεονέκτων ἐτέρως λαμβάνουσιν, ὀδύρονται δ' ἀνζοπιζόντων. ὅθεν ἡσυχία χαίρουσι μάλλον ἢ θορυβοῖς καὶ πλεονεξίᾳ.*

C. A. P.

CAP. XI.

Personæ Tragædorum Baccho suspendi solita.

Tragædos Baccho sacros fuisse nemo ignorat; itaque ut emeriti milites arma sua Marti, gladiatores rude donati Herculi, pastores fistulam Pani, mulieres vetulæ & effœtæ pectinem Veneri suspendebant: ita hi, cum artem suam desinerent, personas in templo Bacchi consecrabant. Hinc est elegans ille locus Aristophanis in Fabulâ quæ γῆρας inscribitur, apud Phrynichum, cui istud fragmentum debemus, & ex eo quoque moris tam antiqui cognitionem.

τίς ἂν φράσῃς πῆς, τί τὸ διονύσιον,
ἔπει τὰ μορμολύκεια προσκρεμάννυται;

CAP. XII.

Gurgites. γοργόνες. Manduci. Grammaticorum error.

Veterem linguam Latinam esse Græcæ traducem jam non ignotum est vel mediocriter eruditis, & penitus inspiciendi non pauca adhuc se exhibent ejus rei vestigia. Nos unum ostendemus in præfens. Hactenus existimatum est Gurgites esse loca profundiora fluminum, in quibus vertuntur aquæ, & naves pereunt, atque inde translata homines voraces, & insatiabiles. Sed, quæso, patientur Grammatici eripi sibi à me hunc errorem, si contrarium ostendero. Græci homines voraces supra modum, & ad terrorem usque γοργόνες appellabant. Suidas. γοργόνες. ἀντὶ τοῦ φοβεροὶ εἰς γαστήρασμα. Translata, ut multæ aliæ, hac

H. 3.

hæc quoque vox in Latium, & *Gurgen* natum est primò, mox *Gurges*: ut *Limen*, *Limes*. Iam *Gurgen* quis negabit idem esse quod *γοργών*, qui sciet modò antiquam literas commutandi rationem? *γοργών*, *Gurges*: ut *κύκλωψ*, *Cocles*. *ἑλωπῆξ*; *Vulpes*. Ergo *Gurges* est propriè homo prodigiosè vorax, & translata deinde significatio ad navivoros illos fluviorū vortices, quod Grammaticorum nemo hætenus scivit. Etiam *Manduci* dicebantur, & ad voracitatem repræsentandam pingebantur malis magnis, & hiantibus turpiter ad formidinem usque & terrorem infantium. Festus. *Manducus*, effigies in pompâ antiquorum inter cæteras ridiculas formidolosasq; ire solebat, magnis malis, ac latè debiscens, & ingentem dentibus sonitum faciens. Plautus Rudente.

Quid si aliquò ad ludos me pro manduco locem?

Quapropter? quia pol clarè crepito dentibus.

De hoc ipso intelligi debet Iuvenalis Sat. III.

— tandemq; redit ad pulpita notum

Exodium, cum persone pallentis hiatum

In gremio matris formidat rusticus infans.

C A P. XIII.

Varia antiquorum juramentorum genera.

INter varia antiquorum juramenta unum erat insigne, & μέγας ὄρκος à Græcis dicebatur: idque erat, cum per Stygem dii, aut per deos homines jurarent. Hesiodus in Theog. ubi de Styge.

αὐτῶν μὲν γὰρ ἔθηκε θεῶν μέγαν ἔμμεναι ὄρκον.

Homerus Odyss. β'.

ὡς ἂρ ἔφη. γρηῖτος δὲ θεῶν μέγαν ὄρκον ἀπῶμαι

Odyss. ε'.

εἰ μή μοι τλαίης γε θεῶν μέγαν ὄρκον ὁμόσσαι.

Pindarus Olymp. Od. VI.

καὶ μέγαν ὄρκον ὁμόσας

τοῦτό γε οἱ σσιφέως μαρτυρή-

σαι.

Od. VII.

— θεῶν δ' ὄρ-

κον μέγαν μὴ παρφέμεν.

Solebant verò, qui τὸν μέγαν ὄρκον jurabant, πρῶτον θεῶν ὁμνύειν, εἶτα ἐπάγειν καὶ τὰς ἰδίας συμφοράς. ut ait Apollonij Scholiastes lib. II. Atque id propriè ὁμνύειν dicebant. Didymus ad Odyss. β'. ὁμόσαι μὲν, τὸ εἰπεῖν θεῶν τι ὄνομα, οἷον, νῆ τὸν ἐρμῆν, μὰ τὰς ἐλευσινίας θεάς. Ægyptiorum magnum juramentum erat per Osirim. Lycophronis Scholiastes. ἐν Φήλαις δὲ πόλις αἰγυπτίου τοῦ μέγιστον λέγει τῶν ἱερῶν, ὅς καὶ μέγας ὄρκος τοῖς αἰγυπτίοις ἐτύγχανε, μὰ τὸν ἐν Φήλαις ὄσσειν λέγουσιν. Alioquin simpliciter jurabant per res obvias, μὰ γλῶν, μὰ παγίδας, μὰ νεφέλας, μὰ δίκτυα, & per familia. Videmus apud Aristophanem. Hefychius. χλιῶα οὐνύειν. ἔθος γὰρ τὸ κτ' τῶν ποιῶτων ὁμνύειν τοῖς παλαιοῖς. Aliquando etiam solummodò dicebant, μὰ τὸν, metuentes Dei nomen adjicere. Aristophanis Scholiastes ad Ranas. ἔθος ἐστὶ τοῖς ἀρχαίοις ἐνίοτε μὴ προσεφέναι τὸν θεὸν εὐλαβείας χάριν. εἰώθησαν δὲ τοῖς τοῖς ὄρκους χρησάται ἐπευφημιζόμενοι. ὡς εἰπεῖν μὲν, μὰ τὸν ὄνομα δὲ μηκέτι προσεφέναι. Iones per brassicam jurabant. Athenæus lib. IX. ἀνάθηⓈ δὲ φησι, σε πολλῶν ἀνθρώπων ἐγὼ φιλέω μάλιστα, ναὶ μὰ τὴν κράμβλην. καὶ τηλεκλείδης περὶ τάνθησιν, ναὶ μὰ τὰς κράμβας ἔφη. καὶ ἐπίχαρμος ἐν γὰρ κτ' θαλάσσει. ναὶ μὰ τὴν κράμβαν. εὐπολις ἐν βαῖπταις, ναὶ μὰ τὴν κράμβλην. ἐδόκει δὲ ἰωνικὸς εἶναι ὁ ὄρκος. Socrates per canem, Zeno per capparim. Idem Athenæus libro citato. ε' παραδόχον εἰ κτ' τῆς κράμβης τινὲς ὤμνουν, ὅποτε καὶ ζῴων ὁ κριτεῖος ὁ τῆς σοῆς κτίστωρ, μιμούμενⓈ τὸν κτ' τ' κινὸς ὄρκον σωκράτους, καὶ αὐτὸς ὤμνε τὴν κάππαριν. Quod & tradit Diogenes Laertius lib. VII. in Zenone. Exstat quoq; ridiculum juramentum, quod

quod Socrati attribuit Aristophanes in Nubibus.

μα πῶ ἀναπνολῶ, μα τὸ χάθ, μα τ' ἀέρα.

Byzantij per nummos ferreos jurabant. Idem Comicus in Fabulâ citatâ.

— τῶ γὰρ ὀμνύ; ἦ

σιδαρείσιν, ὡσπερ ἐν Βυζαντίῳ;

Pythagorici per quaternarium numerum.

καὶ μα τ' ἀμετέρα ψυχᾶ ὄρα δόντα τετρακτύον.

Exstat in Aureis Carminibus. In mensâ si jurare vellent, faciebant per appositum salem. Libanius in Parasito. καὶ τὰ μὲν πρῶται, νῆ τοὺς ἀλας τύτους, πᾶ δὲ ὁ δυσυχῆς ὄρα δόντα τετρακτύον. συμπίσιον τριδικαστήριον οἰηθεῖς. ἀλλ' ἐν τὰ γε πρῶται καὶ γνώμην ὁ σκόπῳ ἐχώρει. Invenio etiam in solemnibus juramentis morem fuisse, ut jurantes ferri laminam manu tenentes per ignem transirent, (nichil enim mali passuros putabāt, qui culpæ non essent obnoxij) moxque abjicientes in mare, dicerent tam diu se fidem servaturos, quàm illa lamina esset duratura. Sophocles in Antigone.

ἦμεν δ' ἐτόιμοι καὶ μύδρους αἶρην χερσῶν,

καὶ πῦρ διερχόμενοι, καὶ θεῶν ὀρκωμοτέων,

τὸ μὴ τε δράσαι, μῆτε τῶ ξυνηδέωναι

τὸ πρᾶγμα βελεύσασθαι, μῆτ' εἰργασμένῳ.

Scholiasfes. Εἰώθασι γὰρ οἱ ὀμνύοντες ταῦτα ποιεῖν. μύδρους γὰρ αἶροντες ἐπαρῶνται μὲν τὰ ὄρκια ἕως αὐτοὶ Φανῶσι, καὶ εἰπτοῦσιν αὐτοὺς εἰς γάλασσαν, ὅπως ἀν' αἰῶνα τὰ ὄρκια ὑπάρχη. Demetrius Triclinius. Εἰώθασι δὲ ὀμνύοντες καὶ πίστις διδόντες μύδρους βασιλεύειν καὶ πῦρ ὑπερβαίνειν. πῦρ γὰρ μὴ ἐνόχως τῶ ἀμαρτηματι ὄντο καὶ ἐπὶ τούτοις μὴ ἀλγεῖν. Videmus etiam eum morem apud Herodotum. κλειοὶ ἐποιήσαντο ἰαχυράς κατὰρας τῶ ὑπολαφτιμένῳ ἐαυτῶν ἔσθλου. πρὸς δὲ ταῦτησι καὶ μύδρον σιδήρεον κατεπόντωσιν, καὶ ὤμοσαν πρὶν μὴ εἰς Φωκαίῳ ἦξιν, πρὶν ἢ τὸ μύδρον τοῦτον ἀναφανεύειν. Huc pertinet versus Callimachi.

Φωκείων μέρησι κε μὲν μέγας εἶν' ἀλλ' ἰμύδρῳ.

Jurabant quoque per ipsum jusjurandum. Pindarus Nemeon.

Od.

Od. xi.

καὶ μα γὰρ ὄρκον, ἐμὰν δόξαν, ὡς δὲ κασαλία.

Scholiasfes. ἰδίως οἱ παλαιοὶ καὶ αὐτοῦ τοῦ ὄρκου ὤμνον. Juramentorum verò species tres. ἐπώμοτος, ἀπώμοτος, κατώμοτος. Vide Etymologici Auctorem, & Harpocracionem. Atque ἀπώμοτος quidem Latinis est *Abnuntivum*. Glossæ veteres. *Abnuntivum*, ἀπώμοτικόν. Et κατώμοτος est *Abnuntivum*, Eadem Glossæ. *Abnuntivum*, κατώμοτικόν. Sub Christianis Imperatoribus per Evangelia juratum est. Basilic. Eclog. VII. προσκείμενον τ' ἀγίων εὐαγγελίων δικαζέτωσαν, τ' ἑκατέρου μέρους συνηγῶν ἐν αὐτῇ τῇ προσκατάρξῃ ὀμνύοντων καὶ τ' ἀγίων εὐαγγελίων. Iterum XXIX. ὡς ἐκείνης τ' ἀγίων εὐαγγελίων προσκείμενον, ἐπὶ πράξεως ὑποσημαμάτων καταδέδαι, εἰ τ' ἀληθείαις ὁ ταύτης ἀνὴρ τετελευτήκῃ. Menander. πρὸς πρῆσβ. Eclog. II. ὄρα δόντα ἐν ὁ τ' συγγηδόνῳ πόλεως πῶ ἀρχερωσύνῳ δέπῳ, τὰς θεοπέσιαις βίβλους αὐτῶ Διὰ τ' ἐν μίση πᾶς ἀγγελίας Διακρομίζοντων ἐνεχέειροσε, καὶ ὅς δολερώτατα πῶς ἐπικυψάμενον τ' ἐν, ἀνίσταται τε σὺ τ' κατέδρας, καὶ σὺν φόβῳ δῆθεν πολλῶ καὶ σεβάσματι ταῦτα προσποιησάμενον δεχεσθαι. καὶ προσκυνησας προσδυμάτα, ὀμνυμι καὶ τοῦ λαλήσαντος τὰ ἐν τ' ἀγίαις διφθέρας ῥήματα θεῶ, μηδὲν εἰρημένον παρ' αὐτοῦ Διαψεύσεσθαι, Cantacuzenus Hist. lib. I. cap. XV. Per sacra Evangelia, & reverendas sanctorum imagines fideliter jurare jubes. Harmenopulus lib. I. Tit. VII. ὁ σὺ δικαστικῆς ψήφου, ἢ ἐξ αἰτήσεως τοῦ ἀντιδικου ὄρκον ἐπέχων ἐπ' ἐκκλησίας, τ' ἀχρῶντων ἀπαμῶ εὐαγγελίων, ἐπορκεῖν δὲ μετὰ ταῦτα ἐλεγχεθεῖς, γλωσσοποιείσθαι. Et sunt plura passim testimonia.

C A P . XIV.

Viri à mulieribus seorsim cubabant.

Viros seorsim à mulieribus cubasse apud Græcos loquuntur illa vocabula, γυναικωνίτις, & ἀνδρῶν: estque locus apud

I

Dio-

Diogenem Laërtium lib. VIII. in vitâ Pythagoræ, unde licet haurire. τῆ δὲ πρὸς τὸ ἴδιον ἄνδρα μελλούσῃ πορεύεσθαι, ἀμα τοῖς ἐνδύμασι, καὶ τὴν αἰσχύνην ἀποτίθεσθαι. ἀνιστριμένῳ τε πάλιν ἀμα ἀναλαμβάνειν. Et observa: mulieres ad viros accedebant. Secubatio autem hæc etiam Romanis usitata. Animadverto ex Suetonio Tiberij cap. VII. *Cum Iuliâ primò concorditer, & amore mutuo vixit: mox dissedit, & aliquantò gravius, ut etiam perpetuò secubaret, intercepto communis filij pignore, qui Aquileia natus infans extinctus est.* Et disertè mulierum lectos distinguit à virorum Plinius lib. XXXIII. cap. XI. Locum produximus in lib. *De Luxu.* cap. X. statim in principio. Itaque hîc non iterabimus.

CAP. XV.

Pons janua. Ianua carcerum demissa, ut & adium tenuiorum.

Superius limen, quia in pontis modum esset arcuatum, januæ Pontem appellârunt Romani. Velleius lib. II. *Quem cum haruspex Tuscus, amicus, stentem in vincula duci iussisset; Quintu hoc potius, inquit, facis? protinusq; illiso capite in pontem lapideum janua carceris, effusoq; cerebro exspiravit.* Sed quomodo attingere pontem potuit? Clarè patet demissas carcerum januas fuisse, adeò ut intransibus inclinare se necesse esset. Neque in folis carceribus tales; sed & in ædibus tenuiorum. Atque hinc intelligendus est Martialis lib. II. Epigr. LIII.

Vis fieri liber? mentiris, Maxime, non vis.

Sed fieri si vis, hæc ratione potes.

Si plebeia Venus gemino tibi vincitur asse:

Si tua non rectus tecta subire potes.

CAP. XVI.

Festum nati Imperatoris, & coronati.

DVplex festum Imperatoris celebrabatur: unum diei natalis, alterum coronationis, sive acquisiti imperij. Erantq; tunc ludi in theatro; in circo certamina, & venationes. Et vetus omninò ille mos: nam ecce de festo natali ex Suetonij Caligulâ cognoscimus, cap. XXXI. *Consulibus oblitis de natali suo edicere, abrogavit magistratum; fuitq; per triduum sine summa potestate Respublica.* De festo imperij clarum testimonium idem Suetonius perhibet Claudij cap. XI. *Cajj quoque, et si acta omnia rescidit, diem tamen necis, quamvis exordium principatus sui, vetuit inter festos referri.* Domitianus quoque Septembrem atque Octobrem ex nomine suo Germanicum & Domitianum nominavit, quod altero suscepisset imperium, altero verò natus esset. Vide eundem Suetonium cap. III. Et obtinuit sub posterioribus Imperatoribus. Vestigium manifestum in I. nullus. Cod. Theod. de Spectaculis. *Nullus omninò iudicum aut theatralibus ludis, aut circensium certaminibus, aut ferarum cursibus vacet, nisi illis tantum diebus, quibus vel lucem, vel imperij sumus scepra sortiti.* Et in Basilicis lib. VII. καὶ ἡ ἡμέρα δὲ ἡ γενεθλιακὴ τοῦ βασιλέως, ἢ κατ' ἰσὺ ἀνηγορεύθῃ βασιλεὺς, ἀπρακτοῦς ἔστω. At feriatos esse hos dies inter Imperatores Orientales expressè vetuit Manuel Comnenus: exstantq; hæc verba in Constitutione ipsius. *αὐτὰς τὰς ἡμέρας, ἐν αἷς ἡ βασιλεία μου καὶ εἰς τὴν δεβιον περιήκται, καὶ εἰς βασιλέα θεῶν προνοία ἀνηγορεύεται, ἐμπράκτους εἶναι θεασίζεται, καὶ μηδεμίαν ἐκεχρηίαν ἐν ταύταις ἀγῆν τοῦ δικασήρα.*

CAP. XVII.

*De nomine Casina.***A**uctor Prologi Casinæ Plautinæ:

*Aures vacivæ si sunt animum advertite.
Comædiæ jam dare nomen vobis volo.
Clerumenæ vocatur hæc Comædia
Græcè, Latinè Sortientes. Diphilus
Hanc Græcè scripsit, post id rursus denuò
Latinè Plautus cum latranti nomine.*

Valdè hic torquet viros magnos undè Casina dicta, & quid illud, cum latranti nomine, quod profectò nihil aliud est, quam deliramentum Scriptoris, qui Prologum nobis istum dedit; neque mentem Plauti intellexit. Attendamus benè. Diphilus primò Græcè scripsit, appellataque ab eo fuit, κληρούμενοι, id est, Sortientes. Plautus Latinam facturus Casinam nominavit à casu, sive sorte. Quid potest planius? & hic tamen tantæ turbæ etiam literatorum Senatui.

CAP. XVIII.

Minare. Seneca emendatus.

Elegans locus est Arellij Fusci de laudatâ veterum Romanorum paupertate, apud Senecam lib. II. Controvers. I. Hoc scio nostros fuisse majores, hoc illum AELIUM TUBERONEM, cuius paupertas virtus fuit; hoc Fabritium Samnitium non accipientem munera, hoc ceteros patres nostros, quos apud aratra ipsa mirantes decora sua circumstetere lictores. Sed mendo non caret. Quid enim hoc est? apud aratra ipsa mirantes decora sua. Immo illi heroes,

ita.

ita rectè appellaverim, in summâ simplicitate suâ & sanctitate nihil admirabantur: atque hinc contemptus ille divitiarum, & animus invictus, nullique corruptelæ patens. Corrigo leviculâ mutatione. ante ipsa aratra minantes pecora sua. Vox insolentior non intellecta mendo originem dedit. Certè Minare usurpabant pro Agere. Invenimus in Festi scedis. Agasones, equos agentes, id est, minantes. Iterum. Agere, modo significat, ante se pellere, id est, minare. Tertio. Inigere pecus, agere, id est, minare. Interpres Iuvenalis Sat. VI. Hanc igitur Io intantum persecuta est Iuno, ut per omnem mundum eam minaret. Ergo hæc verba lectio est quam crui.

CAP. XIX.

Aureus vitæ. Augeri manes. Martialis, & Papinius exponuntur.

VT aureus viginti quinque denarios complectebatur, ita totidem annos Aureum vitæ appellabant. Docet hoc insignis locus Martialis lib. x. Epigr. xxiv.

*Quinquagesima liba septimanamq;
Vestris addimus hanc focis acerram.
His vos, si tamen expedit roganti;
Annos addite bis precor novenos:
Ut nondum nimiam piger senectam,
Sed vitæ tribus aureis peractis,
Lucos Elysia petam puella.*

A Martiale ad coætaneum Papinium transibò. In sacrificiis, ut notum est, mactos esse Deos jubebant, quod Grammatici explicant, quasi magis auctos esse vellent. Festus. Mactus, magis auctus. Item. Magmentum, majus augmentum. Atque hinc intelligendum est, quod Augeri manes ille poëta Theb. vii.

I. 3. Hic

Hic locus est.

— *sed casta tamen sterilisq; dolentes
Fama iuvat, parviq; augentur funere Manes.*

Egebat omninò explicatione.

C A P. XX.

Rediculum. Tubæ. Cornua. Seceſpita.

Festus illustratus.

Vellem explicassent viri docti quid *Rediculum* sit in scedis Festi, in *Seceſpita*. Hæc verba sunt. *Sacraria namq; in templis rediculo aneo olim sepiabantur, in quo tubæ relictae sunt, per quas manibus sacra tangere licet.* Certè aut ego longè fallor in eruendâ antiquitate, aut omnino veteres *Redicula* appellaverunt cancellos, & sepimenta cancellata, quibus muniebantur loca, ad quæ accessus ulterior vetabatur. Vt enim à *Curro*, *Curriculum*; à *Diverto*, *Diverticulum*; à *Pereo*, *Periculum*; ita à *Redeo*, *Rediculum* dixerunt. Et notum est Fanum rediculi ex eodem Festo. *Rediculi fanum extra portam Capenam Cornificius ait fuisse: qui rediculus propterea appellatus est, quia accedens ad urbem Hannibal ex eo loco redierit, quibusdam visis perterritus.* Sed, bonâ fide, ut Deus aliquis fuerit Rediculus? Cornificius videtur censuisse, Festus nihil decernit: apage nugas. An me oportet docere tam antiquos magistros? Sanè sciunt viri eruditi morem Romanum fuisse, ut mittendæ ad posteros memoriæ causâ, aut aram ponerent virtuti, vel rei quam vellent laudatam, aut fanum. Talia illa sunt, quæ passim obvia apud Tacitum, lib. i. *Annal.* Ara adoptionis. lib. ii. ara ultionis. lib. iv. ara amicitia, ara clementia. lib. xv. templum fecunditatis. Et in nummis veteribus atque Inscriptionibus multa talia. Ergo, fanum rediculi, eodem modo, quia redire ibi Annibal, & retrò pedem

pedem vertere sit coactus terriculamentis. Sed ex illis verbis, *in quo tubæ relictae sunt, per quas manibus sacra tangere licet.* apparet *Tubas* appellatas etiam foramina cancellorum, à similitudine. Etiam *Cornua* dicebantur. Varro de L.L. lib. iv. *Tubæ à tubeis, quos etiam nunc ita appellant tubicines sacrorum. Cornua, quod ea, quæ nunc sunt ex ære, tunc fiebant ex bubulo cornu.* Porro rediculum etiam *Seceſpita* dicebatur, quod quasi secaret & divideret homines à locis circumseptis. Nam duo designabat ea vox: & hoc quod dixi; & cultrum aptum sacrificio, quem nobis ex Labeone describit idem Festus. *Seceſpitam esse Antistius Labeo ait cultrum ferreum oblongum, manubrio rotundo eburneo, solido, victo ad capulum auro argentoq; fixum clavis aeneis ære Cyprio, quo Flamines, Flaminicæ, Virgines, Pontificesq; ad sacrificia utuntur. Eadem aliàs dicitur quâ in sacrario utuntur.* *Sacraria namq; in templis rediculo aneo olim sepiabantur, in quo tubæ relictae sunt, per quas manibus sacra tangere licet.* Insignis herculè locus, & quem perisse graviter profectò intererat omnium antiquitatis studiorum.

C A P. XXI.

Unguentum nucarium. Varro restituitur. Nux ad remedia capillorum. Capilli nigri in laude.

Varro de L.L. lib. vi. *Scænicula, ab scæno, nugario unguento.* Sed errare eum in explicatione vocis ostendi satis jam olim in Curis Plautinis. Interim legendum hîc cenſeo, *nucario unguento.* Nam olim mulieres formæ studiosæ eo utebantur ad prohibendam alopeciam. Plinius lib. xxii. cap. iv. *Cupressinum oleum eosdem effectus habet quos myrieum. E nucæ vero juglande, quod carynum appellamus, alopecis utile est.* Tingeant quoque comam viridi cortice nucis. Tibullus lib. i.

*Tum studium forma est, coma tum mutatur, ut annos
Disimulet viridi cortice tincta nucis.*

Hoc autem faciebant ut nigra fieret. Subindicat sequens versus.

Tollere tunc cura est albos à stirpe capillos.

Nigram enim comam mulieres istas affectasse notum est ex multis poetarum locis, quibus onerare lectorem non est opus. Vnum tantum Aristænetum testem dabo lib. I. in epistola Cyrtonis. ἐξέλαμπε γὰρ ἐν πολλῆς τε καὶ μελαίνης κόρης λευκὸς πρᾶ-
χην. Hanc verò vim nuci inesse alibi quoque hic ipse Varro, quem emendavimus, & cuius causâ hæc scribimus, testatur lib. VI. *Nux, quod ut nox aërem, ita huius succus facit corpus atrum.*

C A P. XXII.

Mos inquirendi amissa.

Qui aliquid amississent, columnæ alicui inscribebant, & rem amissam, & nomen cuius ea esset, item ubi habitaret, promissâ quoque inventorî stipe, ut redderet. Indicat hunc morem Propertius lib. III. Eleg. penultimâ, de amissis tabellis loquens.

Quas si quis mihi rettulerit, donabitur auro:

Quis pro divitiis ligna retenta velit?

I puer, & citus hæc aliquâ propone columnâ;

Et dominum Exquilis scribe habitare tuum.

Vel per præconem etiam quærebant. Apuleius. *Si quis à fugâ retrahere, vel occultam demonstrare potuerit regis filiam, Veneris ancillam nomine Psyche, conveniat retrò metas Murcias Mercurium prædicatorem.* Moschus Idyll. I.

à κύρις τ' ἔρωτα τ' ἕσα μακρὸν ἐβώσρα,

εἴ τις ἐν τοῖσιν ἀπαιτῶν εἶδεν. —

Si neque

Si neque per preconem recipere potuissent, à prætore conquiritores impetrabant. Plautus Mercat. Sc. *Summe ego.*

Certum est preconum jubere jam quantum est conducier.

Qui illam investigent, qui inveniant. post ad prætorem illicò

Ibo, orabo ut conquiritores det mihi in vicis omnibus,

Nam mihi nihil reliqui quicquam aliud jam esse intelligo.

C A P. XXIII.

Cultorum duo genera. Secures. Dolabræ.

Veteres acuta ferramenta omnia *Cultos* generali vocabulo indigetabant. Et horum duo quidem genera: nam qui secabant *Secures*, qui planabant *Dolabra* dicebantur. Colligere licet attento Lectori ex istis fragmentis Festi doctissimi Grammatici. *Scenam genus fuisse cultri manifestum est: sed utrum securis, an dolabra sit, ambigitur.*

C A P. XXIV.

Die Resurrectionis, & Parasceve, & toto tempore Pentecostes genua non flectebant.

IN Ecclesiâ vetere die parasceves, & Paschatis, & toto illo ad Pentecosten usque tempore genua non flectebant. Germanus in Hist. Eccles. τὴ μὴ κλίνῃ γόνυ τῆ ἀναστασίμῳ ἡμέρῃ τῆ ἀγίας κυριακῆς, σημαίνῃ τὴν τῆ κτ' πτώσεως ἡμῶν ἀνόρθωσιν γενομένην Δία τῆ τρημέρου τοῦ χριστοῦ ἀναστάσεως. Lucas Patriarcha in Sancitis. οἱ ἀποστολικοὶ κανόνες κελεύουσιν τὸ ἐν τῷ τυχόντι σαββάτῳ ἢ κυριακῇ γονυκλιπῶντα, ἢ νηστεύοντα. Et iste hoc amplius indicat, non licuisse quovis sabbato, aut dominicâ. In Parasceve verò neque osculum alicui dabant. Berne de Reb. ad Missam Spectantib. cap. VII.

E

Etiam

Etiam in parasceve genua non flectimus pro perfidis Iudæis, qui illudendo genua flectebant coram Deo, ne videamus illos imitari, qui opus bonum studebant malè operari, quemadmodum tunc ab osculo abstinentur propter Iudæ traditoris exemplum, qui per simulata pacis osculum tradidit Dominum Iesum Christum. Observabant autem ad tempus usque Pentecostes, ut initio dixi. Germanus loco citato. τὸ δὲ μέγιστον τῆς πεντηκοστῆς μὴ κλίνειν γόνα, ἐστὶ πὰς ἐπὶ τὰς ἡμέρας μετὰ τὸ ἅγιον πάσχα ἐπιπολουμένης κρατεῖν τῆς Δεκαησιμῆς. Sed legendum esse, τῆς δεκαησιμῆς, docui in Glossario Græcobarbaro. Capitulum Carolin. Addit. I. cap. LI. *In hebdomadâ Pentecostes non flectantur genua, & non jejnetur, nisi statuti fuerint dies.* Balsamon ad Can. LXVI. in Trullo. οὗς μία κυριακὴ ἡμέρα λογίζεται καὶ πάντα ἢ μετὰ τῶν ἁγίων ἀνάσσειν τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ τεσσαρὰς ἑβδομάδας. καὶ δὲ τὸ γόνα κάμπτειν, καὶ ἡ ὅλη πεντηκοστή. Ambrosius Serm. LXI. *Per hos quinquaginta dies nobis est iugis & continuata festivitas, ita ut hoc omni tempore neque ad observandum indicamus jejunia, neque ad exorandū dominum genibus succidamus.*

CAP. XXV.

Val. Maximus, & Basilica emendantur.

IN Prologo Valerij. Pop. Rom. exterarumq. gentium facta simul ac dicta memoratu digna, que apud alios latius diffusa sunt, quam ut breviter cognosci possint, ab illustribus electa auctoribus deligere constitui. Iusto Lipsio, v. CL. displicet hæc geminatio, electa deligere: itaque prius expingit. Ego cum illo geminationem non fero; sed, pace viri, neque illius correctionem. Vide an non certior nostra conjectura sit. ab illustribus electa auctoribus digerere constitui. Transeo ad Basilic. Eclog. LVIII. χαρὶς βασιλικῆς ἐπιτροπῆς σερω νιμίον ἢ σοῶν παυκλείσας, δοποδιδότο τοῦτο. Eruditissimus Leunclaius, & patriæ suæ ingens ornamentum, tentat

τατ σενοπὸν, ἢ σοῶν. Rescribendum ego censeo: σενορῦμον, ἢ σοῶν. Considera mihi ductum literarum, & assentieris.

CAP. XXVI.

σκάφευσις Persarum. ἀρταῖοι. Eunapius emendatur.

DE Scaphismo Persarum locus elegans est apud Eunapium in Maximo. μικρὰ γὰρ καὶ ἡ περσῶν λεγομένη σκάφευσις. καὶ οἱ γυναικεῖοι τῶν ἀρταβρων ἀλισμοὶ πρὸς ἐπιφερομένας οὐδυνας τῶν σώματι. Sed mendosum est illud τῶν ἀρταβρων. Tzetzes Var. Hist. Chil. x. de hoc ipso supplicio.

εἴτ' ἔν τ' ἰσέση σκάφευσιν περσῶν καὶ τῶν ἀρταβρων,
εἴτε τι δυσχερέστερον ἄλλο παθῶν τι πάθῃ.
ἐγνωκεν ἂν βαρῦτατην μελέτην τυραννίδῃ.

Ita editur, at cum mendo Typographico: hoc inde est animadvertere, quod interpres vertit, Artæorum. Ergo τῶν ἀρταίων scripsit Tzetzes: atque hoc rectum sine dubio, rescribendumque in Eunapio. Confirmat Hesychius. ἀρταῖοι, οἱ ἥρωες τῶν περσῶν. Et exaggerat ἀντιθεσις ista Eunapiana, οἱ γυναικεῖοι ἀλισμοὶ τῶν ἀρταίων. Hoc porro supplicij genus plenissimè describit Plutarchus in Artoxerxe. Illic vide.

CAP. XXVII.

Epistolæ. Plantus illustratus. Hesychius correctus.

APud Plautum Pœnulo, Sc. Satis spectatum.
— bibitur, estur, quasi in popinâ, haud secus.
Ibi tu videas literatas fictiles epistolas,
Pice signatis nomina insunt cubitum longis literis.
Ita vinariorum habemus nostræ delectum domi.

Vbi, ut de doctorū hominum explicationibus nihil dicamus, per *litteratas epistolas* intelligit pocula, quæ *ζεαμματικὰ ποτήρια*, veteres appellabant, ut discimus ex Athenæo. Eadem uno verbo *ἐπιστολαὶ* dicebantur, quod doctissimus talium Plautus expressit. Hesychius. *γητικὰ παρ' ἀλεξάνδρῳ ἐπιστολαὶ, ποτήρια ἄτα καλούμενα*. Ita scribo, non *καλουμένα*.

CAP. XXVIII.

Tiberius veste peculiari milites insignit, ablatâ purpurâ, quam in lænis gestare solebant.

Tiberius, non monstrum illud Romanum, sed Cōstantinopolitanus, & bonus Imperator, milites aliquot peculiari veste suâ & nomine insignivit. Cedrenus narrat. *ὁ δὲ βασιλεὺς ἀγορεύσας σώματα ἑθνικῶν κατέσκησε σπάτευμα εἰς ὄνομα ἴδιον, ἀμφιάσις καὶ καθοπλίσις αὐτὰς χιλιάδας πεντεκαίδεκα*. Sed de numero non convenit Zonaras Annal. III. & *χιλιάδας δώδεκα* tantum statuit. Erat orta confusio ex negligentia numerorum *ιβ' & ιε'*. Porro quod ad vestitum attinet, ejus meminit quoque alibi Hesychius. *ἐμβρόνιον, μικρὸν καὶ σπόρυρον ἰμάτιον τιβεριστῶν*. Et observa, quod ait *σπόρυρον*. Nam milites sub Imperatoribus Orientalibus purpuram in lænis gestabant. Dorotheus Doctr. I. *Habet unusquisque regi militans purpuram in lænâ suâ. Ex quo enim rex purpuram ferre capit, omnes ejus milites togulis suis purpurea signa apposuerunt, ut ex his appareat regios sese esse, & regi commilitare*. Ergo purpurea ista signa hi Tiberiani milites non habuerunt.

CAP. XXIX.

Astrampsychnus examinatus, & variè emendatus.

In postremo capite Astrampsychnum collocabo, & in eo finem Mantissæ nostræ.

ASTRAMPSY-

ASTRAMPSYCHI

ONEIROCRITICON.

SIVE

De Somniorum Iudicijs.

Per prunas incedere, damnū ab inimicis significat.

Apem habens aliquis frustratur spe suâ.

Segniter moveri, calamitosa efficit itinera.

Elatus animo, statue peregrinā terram tibi esse incolendā.

Astrorum cōspectus optimus hominibus est.

Incedens per testas, inimicorum damnus fugias.

Boves in somnis videre significat malum.

Vuas comedere, imbris significat inundationem.

Tonitrua in somnis sunt angelorum sermones.

Efus ficuum significat futiles sermones.

Lac tranquillorum index est morum.

Aνθραξι βαίνειν, ἐχθρικῶς δηλοῖ βλάβην.

ἄπην κρατῶν τις, ἀσυχεῖ τῶν ἐλπιδῶν.

ἀργῶς κινεῖσθαι, δυσυχεῖς ποιεῖ τρέβης.

ἄρτης νόον, γίνωσκε γλῶσσαι ἐξένου.

ἄσπρα βλέπειν, κάλλιστον ἀνθρώποις πέλει.

βαίνων δὲ κεράμοις δυσμετῶν ἐλάειν φύγεις.

βόας θεωρεῖν, εἰς κακῶν πρᾶξιν φέρει.

βότρυς κατέσθην, ὀμβρικῶς δηλοῖ κλύσιν.

βρονταὶ κατ' ὕπνου ἀγγέλων εἰσὶ λόγοι.

βρώσις σίκων δάκτυλοι φλυαφῶν λόγους.

γάλα γαλλῶν περὶ ξενον πέλει τρέπων.

K 3 γάλα

γάλα σκεδάει δυσμενῶν συμβε-
 λίας.
 γελῶν καθ' ὕπνους, δυσφόρους ἔξει
 πρόσπας.
 γέροντα σαυτὸν εἰ βλέπεις, ἔξεις γέ-
 ρας.
 γυμνὸς καθέσθεις, σῶν ὑπεκνή
 πραγμάτων.
 δυσωδῶν νόμιζε τῷ ἀηδι-
 αν.
 εἰ θυμῷ σέ τις, πικρὸν τὸναρ τό-
 δε.
 ἐκδηλὸς ἐστὶ βόρβορος ψυχῆς ρύ-
 πος.
 ἐχθροῖς συνέσθειν, εἰς συναλλαγὰς
 φέρει.
 εὐχρηστον ἀνδρὶ συμπλακῆσαι φι-
 λήτων.
 ἐκκλησίαις ἐσῶσιν ἐγκληστον φέ-
 ρει.
 ζῶνι κρατεῖσαι τῷ ὄδῳ λύει τα-
 χύ.
 ἦλους κρατῶν τὰ κέντρα τ' ἐχθρῶν
 βλέπεις.
 θάλατταν εἰδεῖν μειδιῶσαν, εὐχε-
 τον.
 θανῶν καθ' ὕπνους, δυσφόρους ἔξει
 πρόσπας.
 θριδάκας ἔσθειν, σωματῶν δηλοῖ
 νόσον.
 ἰλῶν πεπλευκῶς πῦ νόξ νόξ βλά-
 βει.

Lac dissipat inimicorum con-
 filia.

Ridens in somnis, difficiles
 habebis mores.

Senem te esse si vides, habebis
 honorem.

Nudus sedens, tuis cedes bo-
 nis.

Graveolētiam existimato mo-
 lestiam.

Si quis suffutum tibi facit, acer-
 bum id somnium est.

Lutum manifestas animi sor-
 des notat.

Cum inimicis edere, ad recon-
 ciliationem confert.

Perutile est virum complecti
 carissimum.

In concione stare crimen ad-
 fert.

Cingulum diffectum iter citò
 dissolvit.

Clavos tenens stimulos ini-
 micorum cave.

Mare videre placidum, oppor-
 tunum est.

Mortuus in somnis, curarum
 eris expers.

Lactucis vesci, corporis deno-
 tat morbum.

Si in limo navigaveris, mentis
 conjice noxam.

Equas

Equas nigras videre, omninò
 non est bonum.

Equorum verò alborū visio,
 angelorum apparitio est.

Bonū est volare, actionis pro-
 bæ hoc signum est.

Cum lucro versans exspecta
 emolumentum.

Accipitres si cepisti, quod vo-
 les consequeris.

Plorans in somnis, lætissimus
 omninò eris.

Fracta virga non fert bonum
 exitum.

At claves tenere, mores com-
 positos declarat.

Palmitem si tenueris, crimi-
 nationes exspecta.

In fimo si federis, noxios ha-
 bebis mores.

Præcipitio lapsus esse, calamiti-
 tosam sortem significat.

Canum latratus hostile defig-
 nat damnum.

Lacui immittere sese, non bo-
 num hoc.

In somnis loqui, verum som-
 nium hoc est.

Leones videre, hostium indi-
 cat pugnās.

Albas videre carnes, valdè cō-
 modum est.

ἵππους μελαίνους ἔ καλὸν πάντως
 βλέπειν.

ἵππων δὲ λευκῶν ὄψις ἀγγέλων
 φράσις.

καλὸν πέτασθαι, πράξεως καλῆς
 τὸδε.

κερδοῖ συνῶν τῷ κερδοσύνῳ προσ-
 δόκα.

κίρκους κτ' ἄλλων, ἔ θελοῖς πάντως
 τύχαις.

κλαίων καθ' ὕπνους παγκρατῆς πάν-
 τως ἔση.

κλαδοῦσαι ράβδον ἔ καλὸν φέρει
 πέρας.

κλεῖδας κρατεῖν δὲ, σύνθεσις δηλοῖ
 τρέπον.

κλήμα κρατήσας, ἐγκαλεῖσθαι προσ-
 δόκα.

κόπρω καθέσθεις, ζημίας ἔξεις τρέ-
 πας.

κρημνῆ πεσόντα, δυστυχῆ δηλοῖ τύ-
 χην.

κυνῶν ὑλαγμὸς ἐχθρῶν δηλοῖ
 βλάβην.

λάκκῳ καθέσθαι σαυτὸν, ἔ καλὸν
 τὸδε.

λαλεῖν καθ' ὕπνους νηστεκῆς τούτων
 τὸδε.

λέοντας εἰδεῖν, δυσμενῶν δηλοῖ μά-
 χην.

λευκὰς ὄραν τὰς σάρκας, εὐχεται
 λίσαν.

λευκὰς

λευκῶν σολῶν κάλλιπον εἰν ὑπνω
 Φέρφ.
 λύκος κεχλωὸς φλυάφης δηλοῖ
 λόγους.
 μάχην μάχαιρα ζωγραφεῖ κρα-
 τυμένη.
 μητρὶς πάλαιμα, καλὸν εἰς ὄναρ
 τὸδε.
 μῦς δ' αὖ Φανείς, ἐνδηλῶ ἐν τρέ-
 πους πέλει.
 νεκροὶ βόες δηλοῦσι, τοὺς λιμοῦ χρο-
 νος.
 νεκροὺς ὄρων, νεκρωσιν ἐξίς πρῶ-
 μάτων.
 νενησμένα κρατῶν δε, προσδόκα λύ-
 πας.
 νήξιν θαλάσσης ἀγείας δηλοῖ λύ-
 πας.
 νήξιν θαλάσσης ἡμέρας, ὄναρ κα-
 λόν.
 ξηρῶν Φανέντων δεινῶν, κενὸν κέ-
 ποι.
 οἱ μάρμαροι δηλοῦσι δακρύων ῥό-
 ον.
 οἶνῶ κενωθεῖς ἀγγέων, παύει λύ-
 πας.
 οἶνῶ ρυτῶδης ἐκτρανοῖ πολλὰς
 λύπας.
 οἶμα μεταχῶν, προσδόκα δεινῶς
 μάχας.
 ὄλιμον καθάρειν, Φροντίδων δηλοῖ
 λύπην.

Vestem albam in somnis fer-
 re, optimum est.
 Lupus hians ineptos significat
 sermones.
 Pugnam gladius designat ar-
 reptus.
 Matrem amplecti, bonum est
 somnium.
 Mus verò cōspectis benignos
 mores arguit.
 Mortui boves significant fa-
 mis tempora.
 Mortuos videns, exitium re-
 rum habebis.
 Fila tenens exspecta mole-
 sta.
 Natatio marina sævos indicat
 dolores.
 Natatio marina interdiu bo-
 num somnium est.
 Cūm aridæ apparuerint arbo-
 res, inanes labores erunt.
 Margaritæ significāt lacryma-
 rum flumen.
 Vinum effusum è vasis, sedat
 molestias.
 Vinum mucidū declarat mul-
 tas molestias.
 Vinum si hauseris, exspecta
 graves pugnas.
 Truncum corporis purgare, so-
 lutionem curarū significat.

Ad

ὄρει προσέρπειν, πραγμάτων δηλοῖ
 βίον.
 ὄρων ἔλαιον, ἐκφυγῆς πᾶσιν ἐλά-
 βην.
 ὄφης πατεῖν, πᾶ κέντρα τ' ἐχθρῶν
 λύει.
 πᾶσι δὲ μίξίς προσένοι μακρῶν πό-
 νων.
 πέδας κρατῶν, κίνδυνον ἐλθεῖν προσ-
 δόκα.
 περιτραὶς ἐλέφιν δε, προσενεῖ ἐλά-
 βας.
 πέτρα καθεδεῖς, ἐλπίδας χρηστὰς
 ἔχει.
 πηγὴ διαυγῆς, τὰς νοὺς λύει λύ-
 πας.
 πόδας καθάρειν Φροντίδων δηλοῖ λύ-
 πην.
 πόδας πλατεῖς ἔχοντα, σημαίνει λύ-
 πας.
 ποδῶν κενόντων, μηδ' ὅλως ἄρχε
 τρέβη.
 πρήθων τὸ σῶμα, δυσκλεῆς ἔση λί-
 αν.
 πῶλον ἐλέφιν τρέχοντα, μυστικὸν
 τὸδε.
 σάρκας μελαίνην, ἔ καλὸν παισὶν
 τὸδε.
 σολῶ φορεῖν μέλαιναν, ἔ καλὴ
 θεα.
 σολῶ δ' αἰλουργόν, εἰς μακρὰν νόσον
 Φέρφ.

Ad montē arreperere, negotio-
 rum significat difficultatē.
 Videns oleum omnem effu-
 gies noxiam.
 Serpentes calcare, aculeos ini-
 micorum solvit.
 Omnes congressus longos la-
 bores conciliant.
 Pedicas tenens, periculū ven-
 turum exspecta.
 Columbas videre, denuntiat
 detrimentum.
 Saxo infidens, spem bonam
 concipe.
 Fōs limpidus animi pellit mo-
 lestias.
 Pedes purgare, curarum solu-
 tionis signum est.
 Pedes latos habere, notat mo-
 lestias.
 Pedibus amputatis, nullo mo-
 do iter fuscipe.
 Vrens corpus, admodum infam-
 is eris.
 Pullum equinum currentem
 videre, arcanum est.
 Carnes nigrescere, non bonū
 hoc est pueris.
 Vestem ferre nigrā, non pul-
 chrum est spectaculum.
 At vestem purpuream, in lon-
 gum morbum conjicit.

L Vestem

Vestem rubram, honestæ a-
ctiōni confert.

Vestem ferrē regis, spei solutio
est.

Passerem tenens fugientem,
exspecta noxam.

Columnam tenens, spera divi-
nam gratiam.

Gladium cōfringere, inimico-
rum significat cōtritiōnē.

Crabrones visi inimicorum
sunt nocumenta.

Moenibus infidens, fortunatū
te fore putato.

Currere in somnis, firmas fa-
cit fortunas.

Capillos refecari, negotiorum
notat damnum.

At capillos defluere, periculū
affert magnum.

Edens dulcia, acerbis præditus
eris moribus.

Cæcum videri omnium opti-
mum est.

Aqua scaturiens infernè, ini-
micos indicat.

Aquam limpidam ebibere, u-
tile hoc est.

Aquam bibens lutosam, cor-
poris prædicat morbum.

Conspectus lepus, infelix facit
iter.

σολιὸν δ' ἐρυθρὰν, εἰς καλλιὸν περὶ ἄξιν
Φέρει.

σολιὸν φορεῖν ἀκακίης, ἐλπίδων λύ-
σις.

σρουθὸν κρατῶν φεύγοντα, πρὸς-
δόκα βλάβη.

σύλον κρατῶν, ἐλπίζε τιὸν θείαν
χάριν.

συνθλῶν μάχαιραν, δυσμερῶν δη-
λοῖ θλάσιν.

σφήκες φανεῖντες δυσμερῶν εἰς ἐλά-
βαι.

τίχει καθεστῆς, εὐτυχῆς πέλει
δόκη.

τρέχειν καθ' ὑπνους, εὐδενεῖς ποιεῖ
τύχας.

τρέχας καρλιῶνα, πραγμάτων δη-
λοῖ βλάβην.

τρέχας πεσεῖν δὲ, κίνδυνον φέρει μέ-
γαν.

τρώγων γλυκεῖα, πικρίας ἔχεις
τρόπως.

τυφλὸν γενέσθαι, πυγμαλὸν λίσαν
ἔφυ.

ὑδωρ βλύον κάτωθεν, ἐχθροὺς μη-
νύει.

ὑδωρ διαυγές, μενούφ' ἁρῆσιν πό-
δε.

ὑδωρ πίνων πηλῶδες, ἐν λύπαις
ἔση.

φανεῖς λαγωγὸς δυσωχεῖ ποῖε τρέ-
βης.

Φιλῆν

Φιλῆν ἐγείρει δυσμερῶν μακρὰς μά-
χας.

φλαῖσβⓄ θαλάσσης, πραγμάτων
δηλοῖ κλονόν.

φωστῆρας εἰδεῖν, πραγμάτων δηλοῖ
φάσ.

χεῖρας καθάριζεν, φροντίδων δηλοῖ
λύσιν.

χειρὸς πετραεῖς κίρκους, ἀρχαῖς ἐλά-
βη.

χρῆτων ῥάγεις ἔρηξε φροντίδων βα-
ρⓄ.

χρῶν φανεῖσα, δυσμερῶν ἐχθρας
φέρει.

χρυσὸν κρατῶν ἀπρακτῶν ἠέλφει
ἔση.

χύσις ποταμῶν δυσμερῶν λύει χα-
ράν.

ὠά κρατεῖν, ἔορθεν τε, σημαίνει λύ-
πας.

Osculari, vel amare, excitat ho-
stium diuturnas pugnas.

Sonitus maris, negotiorum
significat concussionem.

Luminaria videre, rerum sig-
nificat lucem.

Manus lavare, curarum solu-
tionem denotat.

Manu elapsus accipiter, impe-
rantibus noxa est.

Tunica dirupta, rumpit cura-
rum onus.

Nix in somnis visa, hostium
inimicitias adfert.

Aurū si tenueris, infecta erunt
quæ vis.

Effusio fluuij, inimicorum
solvit gaudium.

Ova tenere, & edere, denotat
molestias.

FINIS.

L 2

ASTRAM-

A D

A S T R A M P S Y C H I

O N E I R O C R I T I C O N .

N O T A E .

Aστραμφύχης ονειροκριτικόν.] Astrampfychi hujus mentionem non invenio præterquam apud Suidam, cujus hæc verba. *ἀστράμφυχῶς, ὅς βιβλίον ἰατρικὸν εἰς ὄναρ θεροπερίαν πεποίηκε, καὶ οἰνφροκριτικόν.* Hoc quoque monendum: penè omnes hos Oneirocriticos versus apud Suidam diversis locis inveniri, dissimulato tamē, quod ille solens facit, Auctoris nomine. Nosprehendimus, & nonnulla utrobique hinc inde correximus. Porro, Onirocritica è veteribus scripsere multi, quos ad Artemidorum pag. 2. recenset eruditissimus vir, Nic. Rigaltius, amicus noster. Præter illos etiam Pappus Alexandrinus. Testatur Suidas.

πάππῶς, ἀλεξάνδρου φιλόσοφος,

γεγονῶς κτ' ἢ πρεσβύτερον βασιλέα θεοδοσίον, ὅτε καὶ γέων ὁ φιλόσοφῶς ἠκμαζεν, ὁ γράψας εἰς τὸ πωλεμαῖς κανόνα. βιβλία δὲ αὐτοῦ, χωρογραφία οἰκουμένης, εἰς τὰ πέντε, ἑξ βιβλίων τῆς πτολεμαῖς μεγάλης συντάξεως ὑπόμνημα. παταμοῦς τὰς ἐν λιβύη, οἰνφροκριτικά.

ἀνθραξί, βαίνην.] Nicephorus, qui paucis immutatis Astrampfychem transcripsit verius, quam suum Onirocriticum dedit, habet *ἀνθρακας βλέπων.* Nihil dicam de ratione versus, quam neptè magnam habet, tamē Astrampfychi lectio melior est, eamque tuetur Suidas. Licet nihilominus Nicephorum etiam defendere, si interpretemur de magno igne. Artemidorus lib. II. cap. IX. *πύρ*

δὲ τὸ ἐν χηρῶσι ὀλίγον μὲν καὶ καθαρὸν

ρὸν ἰδεῖν, ὑφαιμένον λέγω ἀγασθὸν νεύειν. πολὺ δὲ, καὶ ἀμετρον, πονηρὸν.

ἀπὸν κρατῖ πῖς.] Hunc versum in Suida non inveni. Nicephorus totum mutuatus est.

ἀργῶς κινεῖσθαι.] Nicephorus, & Suidas in *ἀργῶς.*

γλυῖ ναίειν.] Niceph. *πλὴν γαῖαν. ἄσπρα βλέπειν.]* Suidas in *ἄσπρα.* Interpretationem habes apud Achmetem cap. CLXX. Artemid. lib. II. cap. XXXVIII.

βαίνων δὲ κεράμοις.] Nicephorus. *βαίνων κεράμοις.* Suidas. *βαίνων κεράμους, δυσμετῶν βλάβας φύγοις.*

βόας θεωρεῖν.] Intellige de armentariis. Artemid. lib. II. cap. XII. *βόες ἐργάται, πᾶσιν ἀγαθοὶ. ἀγελαῖοι δὲ βόες, παραχὰς, καὶ περιβοήσους σημαίνουσι διὰ τὸ ὄνομα, καὶ κίνδυνον.*

βότρυς κατέσθην.] Longè aliter Artemid. lib. I. cap. LXXV. Pro *κλύσιν* Suidas habet *λύσιν.* Rescribe.

βρονταὶ καθ' ὑπνους.] Aliter Artemid. lib. I. cap. VI. Iterum II. cap. VII. Nicephori sententiam non adscribimus, cum ex Astrampfycho ille hausserit.

γάλα γαλλεῶν.] Duorum horum versuum ordinem Suidas

invertit. Sed hoc parvi momenti est.

γαλῶν καθ' ὑπνους.] Nicephorus ita mutavit. *γαλῶν ἐν ὑπνῶ, δυσφορήσεις ἐξ ὑπνους.*

γέροντα στυτὸν.] Artemid. lib. I. cap. LII. *ἀγασθὸν δὲ καὶ παιδί εἰς νεανίσκον, καὶ ἀνδρὶ εἰς γέροντα μεταβάλλειν. ἕκαστος γὰρ αὐτῶν ἐπὶ τὸ ἐντιμότερον μετέβαλεν. εἰ δὲ νεανίσκος εἰς γέροντα μεταβάλλοι, πεθνήσκει μὲν ἔτι αἰς ὁ παῖς, νοσήσῃ δὲ. Ergo ad viros tantum interpretatio Astrampfychi pertinet.*

σῶν ὑπεκτετῆ παραγμάτων.] Apud Suidam est, *ὑπεκτετῆς.*

εὐχρησον ἀνδρὶ.] Hunc versum in Suida non invenio.

ζώνη κρωεῖσα.] In Zonis veteres crumenas gestabant. Aristophanis Scholiastes Ranis. *τὰ βαλάντια ἐν ταῖς ζώναις ἀσημημένα φέρουσιν ἀνθρώποι.* Fusius hæc tractamus Animadvers. Miscell. lib. III. cap. XXV.

πλὴν ὁδὸν λυφταχὺ.] Apud Suidam est, *πύχῳ.*

πὰ κέντρα τῶν ἐχθρῶν βλέπων.] Suidas habet *ἐλέπε.*

θαλάτταν ἰδεῖν μεθιδῶσαν.] Artemidorus lib. II. cap. XXIII. *ἀσθὲ δὲ ἀγασθὸν, ἡρέμα πορφυροῦσεν καὶ κυμαίνουσαν*

μαίνεσθαι τὴν θαλάσσαν ἰδεῖν. πρῶ-
ξός γὰρ μερόλας παραγορεύει.

Ἰανῶν καὶ ὕπνης.] Vide Ar-
temid. lib. II. cap. LII.

δυσφόρους ἕξας τρόπας.] Apud
Suidam est, φροντίδων ἔση δίχα.
Et ita Nicéphorus trāscripsit:
tueturque hanc lectionem Ar-
temidorus loco citato. Porro
huic versui duos alios præmit-
tit Suidas.

Θηήξιος θαλάσσης, ἀγρίας δηλοῖ
λύπας.

Θηήξιος θαλάσσης, ἡμέρας τῶ-
ναρ καλὸν.

Θρίδακας ἑσθῆν.] Artemid. lib. I.
cap. LXIX.

ἰλὺν πεπωλευκῶς.] Nicephorus
aliter. ἰλὺν ὑποδύς, τὸ ψυχῆς ἐλά-
βω νόσ. Artemidorus lib. II.
cap. XXIII. Astrampsychi hæc
interpretatur nō damna men-
tis, sed bona impedita, & vix
eventura.

ἀγγέλων φράσις.] Corrige φρά-
σις. Et sic in Suida est.

καλὸν πέτασμα.] Vide Ar-
temidorum lib. II. cap. LXXIII.

κερδοὶ συνῶν.] Artemid. lib. II.
cap. XII. interpretatur inimi-
cum clam insidias tendentem.
Foedè autē hīc labitur interpre-

κίρκους κτ' ἰχθῶν.] Artemid. lib.
II. cap. XX. refert ad prædones
manifestos.

κλαίων καὶ ὕπνης.] Artemid.
lib. II. cap. LXV.

σύνθεσιν δηλοῖ τρώπων.] Nicepho-
rus. σύνθεσιν ἔχῃ τῶπων. Malè: tu
rescribe, τρώπων.

ἐχθρομὲν δηλοῖ βλάβην.] In
Nicephoro est, ἐχθρομὲν δηλοῖ
κρότον. Sed Astrampsychi le-
ctionem tuetur Suidas.

λαλεῖν καὶ ὕπνης.] Suidas con-
fusè, ὄναρ καὶ ὕπνης νηστεκῆς λα-
λεῖν τὸδε.

λέοντας ἰδεῖν.] Vide Artemid.
lib. II. cap. XII.

λευκὴν σολῶν.] Suidas hīc sub-
jungit hunc versum. λευκῶς
λίνης ἔχοντες ἀνχῆσι μέγα. Quem
licet hīc inferere, non enim
dubium est, quin sit Astram-
psychi.

λύκος κεχλωῶς. Apud Nicepho-
rum est, λάκκος κεχλωῶς. Cor-
rige.

φλυάφας δηλοῖ λόγους.] Sui-
das τρώπας. Nicephorus Astram-
psychi lectionem firmat.

μάχην μάχαιρα ζωστραφεῖ.] Ar-
temid. lib. II. cap. XXXII. μά-
χαιρα δὲ κτ' ἕξιφθ' τὸ θυμὸν τῶ ἰδόν

τος σημαίνεσι, καὶ τὸ χερῶν τὸ ἰχθυ-
ρότατον, καὶ τὸ γνώμης τὸ πολυμυρ-
οτάτον.

μητρὶ παλακλιῶν.] Artemid.
lib. I. cap. LXXXI. Et huc per-
tinet somnium Iulij Cæsaris,
de quo Suetonius cap. VII.
Confusum eum somnio pro-
ximæ noctis (nam visus erat
per quietem matri stuprū in-
tulisse) conjectores ad amplif-
simam spem incitaverunt, ar-
bitrium orbis terrarum por-
tendi interpretantes.

μῦς δ' αὖ φανείς.] Artemid. lib.
III. cap. XXVIII.

ἔνδηλον ἐν τρώποις πέλις.] Apud
Suidam est, ἔνδολον. Malè. Ni-
ceph. δῆλον ἐμπαίει τρώπων.

νεκροὶ βόες.] Sumptum ex in-
terpretatione Iosephi, quæ est
in S. Scripturâ. Tamen illic
est de macris, non de mor-
tuis.

νεκροὺς ὄρων.] Aliter explicat
Artemidorus lib. II. cap. LXII.
Hunc videas, si tanti censēs.

νενησμένα κροτῶν.] Suid. κρο-
τῶν.

νηξίος θαλάσσης.] Duorum
horum versuum idem initium

est. Apud Suidam Θηήξιος legi-
tur. Sed ego in priori νηξίος, in
posteriori Θηήξιος scribendum
censeo, pro ratione interpre-
tationis. Natans sive fluctuans
mare cōvenit doloribus, mor-
tuum autem, siue placidum ac
tranquillum è contra bonum
somnia portendit.

Ξηρῶν Φανέντων δένδρων.] Ar-
temidorus aliter interpretatur
lib. IV. cap. XII.

οἱ μάρμαροι.] Refer ad viros.
Nam si foeminæ viderint, alia
est significatio. Vide Artemi-
dorum lib. II. cap. V. In Sui-
da porro est, μαρμαρίται δηλοῦσι:
ut & in Nicephoro.

οἶν κενώθεις ἀγγέων.] Suidas
interpunctione laborat.

ὄλμον καθοίρην.] Suid. ὄλον. At-
que hoc prætulim.

ὄρει παροσέρωσιν.] Artemid. lib.
II. cap. XXVIII.

ὄφεις πατεῖν.] Artemidorus
lib. II. cap. XIII. ὄφεις δὲ νόσον
σημαίνει, καὶ ἔχθραν ἐπάγει. ὄπως
δὲ ἀνδραβῆ Ἰνὰ, ἔτω καὶ ἡ νόσος
καὶ ὁ ἐχθρὸς τὸν ἰδόντα ἀεθί-
σασιν.

πρόξενοι μακρῶν πόνων. Suid. πό-
νοι

θων. Et rectius.

πέδας κρατῶν.] Suidas, παιδας. Sed hoc mendum est; & corrigere. Artemidorus lib. II. cap. LII. πέδαυ κατοχής καὶ ἐμποδισμοῦ εἰσὶ σημαντικά, καὶ νόσος, διὰ τὸ καθεκτικόν.

περιεραὸς ἐλέπων δὲ, περιζενεῖ ἐλαίας.] Sic Suidas quoque. Tamen planè cōtra Nicephorus. περιεραὸν ἐλέπων τις μνησὶ χαρῶν. Et interpretationem illam firmat Artemid. lib. II. cap. XX. σημαίνεσσι δὲ περιεραὶ καὶ πτω ἐν τοῖς περαιομένοις ἐπιφροδίσιαν, διὰ τὸ ἀνακεῖσθαι τῇ ἀφροδίτῃ, καὶ πρὸς φιλίας δὲ καὶ κοινωνίας, καὶ συναλλαγὰς πάσις, εἰσὶν ἀγαθαί, διὰ τὸ συναγελαστικὸν αὐτῶν. Eadem est interpretatio Achmetis c. cccxiii. τὰς νόσος λυφὶ λυπίας.] Suid. τὰς νηός. Sine dubio mendosè. Niceph. ψυχρὰς λυφὶ λυπίας.

μηδ' ὅλως ἀρχε πεῖσος.] Nicephorus. μηδαμῶς ἀρχε εἰς. omnino corruptè.

ἐ καλὸν ταισὶν τῶδε.] Suid. πᾶσι. ἐ καλὴ θέα.] Suid. mendosè. ἐν ἀληθεία. Vide Artemid. I. II. c. III. ερουθὸν κρατεῖν.] Achmes. c. cccI. συνθλαῖν μάχαιρα.] Suid. μαχαίρας.

τρίχῃ καθεσθεῖς.] Artemid. lib. II. cap. XIII.

τρέχειν κατ' ὕπνου.] Artemid. lib. I. cap. LX. τρέχον δὲ δρόμον ἀπολῶς πᾶσιν ἀγαθόν.

τρίχας καθύαι.] Vereor ne tōfuram & rasionem confundat. Vide Artemid. lib. I. cap. XXI. τυφλὸν φανέσθαι.] Planè contraria interpretatio est Artemid. lib. I. cap. XXVII.

λίαν ἔφου.] Suid. πέλῃ λίαν.

ὑδωρ ἐλύον.] Suid. ἐλύζον.

μηνύει.] Suid. ἐκπίνειν.

Φανεῖς λαγωγός.] Suid. Φανεῖς ὁ λαγωγός.

δυσυχεῖς ποιεῖς τρίχας.] Artemid. lib. IV. cap. LVIII. τὰ δειλά, καὶ ἀνελευθερα, δέφλους ἢ δραπέτας περιεσῶσιν. ὡς ἐλαφῶ, λαγωγός, κύνων. Aliter Achmes c. cclxxviii. Φιλῆν ἐγείρει.] Artemid. lib. II. cap. II.

Φλοῖσθ' ἑταλῶσης.] Artemid. lib. II. cap. XXI.

Φωστῆρας ιδεῖν.] Vide Artemid. lib. I. cap. LXXVI. & lib. II. cap. IX.

ὠὰ κρατεῖν.] Artemid. lib. II. cap. XLVII.

ποταμῖα δυσμερῶν λυφ. Suid. aliter. ποταμοῦ δυσμερῆ δηλοῖ κέρσην.

FINIS.

RERVM ET VERBORVM

MAXIME MEMORABILIVM.

IN QVO

Litera L. librum de Luxu; M. Mantisam; n umerus vero capita designat.

A

A Bnutivum. M. 13.
 Acipenserem mensis inferebant ministri coronati, & ad tibia cantum. L. 14.
 Aditiales cœna, & earum impensæ. L. 13.
 Adnutivum. M. 13.
 AEdium custodia nocturna. L. 1.
 Aegyptij per Osirin jurabāt. M. 13
 Africa dimidium à sex dominis possessum. L. 1.
 Agrorum modus quis, & à quo constitutus. Ibid.
 Albelimus emendatus. M. 1.
 Amissa inquirendi mos. M. 22.
 Annulorum luxus. L. 5.
 Apicij opes. L. 1. & prodigalitas. L. 2.
 ἀπώμοτος. M. 13.

Apuleius correctus. M. 2.
 Arborum è pomariis adiu pretia. L. 12.
 ἀρταῖοι. M. 26.
 Asinius Celer quanti emerit multum. L. 14.
 Attilius Regulus quantum possederit. L. 1.
 Aucupij in provinciis cohortes. L. 15
 Augeri manes, quid sit. M. 17.
 Augustus exulij opes restrinxit. L. 1. & fastigia adium. L. 12.
 Aviariorum magnitudo. L. 15.
 Avium delicia. L. 15. & earum partes selecta. Ibid.
 Aurelianus primus vehicula argentea dedit. L. 11.
 Aureus vitæ. M. 19.
 Aurum vasis illigatum. L. 17.
 Axius quanti vendiderit par colubaxum. L. 15.

M

Bacche

INDEX

B.
Baccho suspendi solita *Tragadorum* persona. M. 11.
Bacchus furoris praeses. M. 3.
Basilica emendantur. M. 25.
Brassica iuramentum *tonum*. M. 13.
Bizantij iurabat per nummos *ferreos*. *ibid.*
 C.
Cacabos argenteos quis primus habuerit. L. 7.
Caligula prodigalitas. L. 2.
Candelabra argentea. L. 8. & eorum pretia. *ibid.*
Capilli nigri in laude. M. 21.
Carcerum janua demissa. M. 15.
Carrucarum pretia. L. 11.
Caruilus Pollio primus lectos aureos fecit. L. 10. primus triclinijs argentum addidit. *ibid.*
Casina *Plauti* unde dicta. M. 17. κατώμοτος. M. 13.
Cellariorum magnitudo. L. 12.
Ceres furoris praeses. M. 3.
Cetronij valde alta edes. L. 12.
Cinnamatus quantum possederit. L. 1.
Claudij Isidori diuitiae. *ibid.*
Cleopatra unio. L. 5.
Cn. Lentuli diuitiae. L. 1.
Cane aditiales, & earum impensa. L. 13.
Cohortes aucupum & venatorum. L. 15.

Columbarum pretia. L. 15. *ibid.*
Columella emendatus. L. 14.
Columnarum capita deaurata. L. 12. ipsa marmoreae. *ibid.* earum longitudo, multitudo, pretia. *ibid.*
Coma in gradus frangi solita. L. 3. & unguento delibuta. *ibid.*
Comitatus virorum, & matronarum. L. 8. eius multitudo, ornatus, ordo. *ibid.* hic instituebatur a praefectis familiae. *ibid.* & insignia eorum virga. *ibid.*
Conchyliatarum vestium luxum temperavit *Iulius Caesar*. L. 4.
Conquistores rei amissa prator dabat. M. 22.
Conuiuorum apparatus, & ostentatio. L. 13. impense. *ibid.* ministrorum in ijs multitudo, & ordo. *ibid.*
Coquorum pretia. L. 13.
Cornua. M. 22.
Corona pudicitiae. M. 10.
Corpus leuigari solitum. L. 3.
Crassi diuitiae. L. 1.
Crassus *murenam* luxit. L. 14.
Crepidarum vincula aurea. L. 5.
Crispi diuitiae. L. 1.
Crux imposita globo terrestri quid sibi velit. M. 8. & unde originem sumpserit. *ibid.*
Cubiculorum fontes. L. 12.
Culinarum magnitudo. *ibid.*

Cultrorum

INDEX.

Cultrorum duo genera. M. 23.
Curionis filij prodigalitas. L. 2.
Custodes aedium nocturni. L. 1.
Custodes in conuiujs appositis gemmis poculorum. L. 8.
 D.
Dion emendatus. L. 1.
Doctores suspendendi gradus. L. 3.
Dolabra. M. 23.
Domatis. M. 1.
Domorum magnificentia, & pretia. L. 12.
Dos matronarum quanta. L. 1.
Druisillani lances quingentarum librarum. L. 7.
 E.
Echinorum deliciae. L. 14.
Epistolae, inter pocula. M. 27. επώμοτος. M. 13.
Espectare. M. 4.
per Euangelia iurabant. *ibid.*
Eunapius emendatus. M. 26.
Exulum opes. L. 1. ab *Augusto* restricta. *ibid.*
 F.
Facies fucari solita. L. 3.
Feminae pudicae semel tantum nubebant. M. 10.
Feminarum per singula membra ornatus. L. 5.
Familiae praefecti. L. 6. eorum eorum munus, & insignia. *ibid.*
Fastigia aedium coercuit *Augustus*

L. 12. mox *Nero*. *ibid.* inde *Traianus*. *ibid.*
Ferculorum numerus. L. 13. & eorum quandoq; impense. *ibid.*
Festum Imperatoris nati, & coronati. M. 16.
Festus illustratus. M. 20.
Flabella qualia. L. 5.
Flaminium. M. 1.
Furoris praesides dij. M. 3.
 G.
Gemmae in ambitu mensarum. L. 9.
Genua quibus diebus in *Eclesia* non flexerint. M. 24. γογγύες M. 12.
Grammaticorum error. *ibid.*
Gurgites. *ibid.*
 H.
Heliogabali conuiuia. L. 13.
Heliogabali uxor luxu margaritarum moderatur. L. 5. de vehiculis leges facit. L. 11.
Heliogabalus primus usus est veste holostica. L. 4.
Heliogabalus primus habuit cacabos argenteos. L. 7. primus item mensas argenteas. L. 9. primus toralia aurea adhuc priuatus. L. 10. in convivio dedit fercula viginti duo. L. 13.
Hesychius emendatus. M. 27.
Hirrius ex aedificijs circum pisci-

nas quantum singulis annis perceperit. L. 12. eius villa quanti vendita. ibid. quantum quotannis piscinis impenderit. L. 14.
Holoserica vestis usus quando inceperit. L. 4.
Hortensius primus in convivium pavones intulit. L. 15.
 I.
I*Anua carcerum demissa. M. 15. & tenuiorum. ibid.*
Ignem transeuntes, & laminam tenentes jurabant. M. 13.
Imperatoris nati festum. M. 16.
Item coronati. Ibid.
Inaurium pretia. L. 5.
Inquirendi amissa mos. M. 22.
Inquisitores piscium fugitivorum. L. 14.
Iones per brassicam jurabant. M. 13
Iugera duo olim divitiarum erant. L. 1.
Iulij Caesaris as alienum. L. 2.
Iulius Caesar legem de pecunia modo revocat. L. 1.
Iulius Caesar solum fori quanti emerit. L. 2.
Iulius temperat luxum vestium conchyliatarum. L. 4.
Iulius abusus margaritarum temperat. L. 5. quanti ipse margaritam emerit. ibid.
Iunctura pretiosissima. L. 11.
Iuramenta veterum varia. M. 13

Ius iurandum per ipsum jurabatur. ibid.
 L.
L*aborum. M. 1.*
Lacernarum pretium. L. 4.
Laminam ferri tenentes jurabant. M. 13.
Lampridius emendatur. L. 13.
Lancium magnitudo, & pondus. L. 7.
Laquearia à marmore. L. 12. etiam inaurata. ibid. & unde initium rei. ibid.
Latinum pecus. M. 6.
Latinus Pacatus emendatus. M. 7.
Lecti quales. L. 10. & eorum pedes. ibid.
Lepidus primus limina à marmore posuit. L. 12.
Lex de modo agrorum, & pecunia. L. 1.
Libri patrimoniorum. ibid.
Licinij lex de modo agrorum. ibid.
Limina adium marmorea. L. 12.
et quis ea primus straverit. ibid.
Linearum pretia. L. 5.
Lollia Paulina ornatus quanti aestimatus. L. 15.
Lucerna argentea. L. 8.
L. Axius quanti vendiderit par columbarum. L. 15.
L. Crassus murum luxit. L. 14.
Luculli extemporanea cena quanti com.

ri constiterit. L. 13.
Luculli piscina quanti vendita. L. 14.
Luna furoris praeses. M. 3.
Lupus Tiberinus, & is inter duos pontes captus, in delicijs. L. 14.
 M.
M*amillarum ornamenta. M. 5.*
Mamurra parietes marmore primus induxit. L. 12.
Manduci. M. 12.
Manuel Comnenus diem natiuitatis & coronationis suae vetat inter feriatos haberi. M. 16.
M. Scaurus quantum possederit. L. 1.
Margarita à Iulio Caesare quanti empti. L. 6.
Margaritae etiam sub pedibus gestatae: ibid. arum abusus temperavit Iulius. ibid.
Martialis emendatus. L. 2.
Explicatus. M. 17.
µα τὸν, iuramenti genus. M. 13.
Matricularius. M. 1.
Matula ex auro, & argento. L. 7.
Megullia cur Dorata dicta. L. 1.
Mense quales. L. 9. & earum pretia. ibid. quis primus argenteas habuerit. ibid.
Metellus quanti tricliniaria vendiderit. L. 4.
Milites in lenis purpuram gestabant. M. 28.
Minare. M. 18.
Moriones quanti empti. L. 6.
Mularum pretia. L. 10.
Mulieres a viris seorsim cubabant. M. 14.
Mullorum qua delicia. L. 14. etiam pretia. ibid.
 N.
N*arcissi divitiarum. L. 1.*
Nemora in fastigijs domorum. L. 12.
Nero quanti emerit tricliniaria. mulabus suis dedit soleas argentas. L. 11. fastigijs adium modum posuit. L. 12. eius domus Aurea. ibid.
Nomina piscibus imposita. L. 14.
Nonij Senatoris annulus. L. 5.
Notarij ad mensam adstant, qui pondera piscium in pugillares suos referrent. L. 14.
Nucarium unguentum. M. 21.
Nummi ferrei iuramentum Byzantiorum. M. 13.
Nuptia secunda sine celebritate ferè transacta. M. 10.
Nux ad remedia capillorum. M. 21.
 O.
O*ctavius quanti mullum emerit. L. 14.*
October dictus Domitianus. M. 16.

I N D E X

Officina odorariorum. L. 3.
 ὀμωδύ. M. 13.
 Orata primus ostreis Lucrinis pri-
 mas attribuit. L. 14.
 ὀρυθρῶς. M. 13.
 Ostreorum deliciae. L. 14. Aures
 Veneris dicta. ibid. aperiebā-
 tus in ipsa mensa. ibid. Lucri-
 nis quis primas detulerit. ibid.
 Oua pavonina in quo pretio. L. 15.

P.

Pane faciem linere mos. L. 3.
 Parietes marmore inducti. L.
 12. & quis primus fererit. ibid.
 etiam inaurati. ibid. & unde
 rei initium. ibid.
 Patinae Aesopi, & Vitellij quanti
 constiterint. L. 13.
 Pavimenta à marmore. L. 12.
 Parasceues die genua non flecte-
 bant. M. 24.
 Pavones. quis primus in conuiuio
 intulerit. L. 15. eorum pretia.
 ibid. & ouorum. ibid.
 Pecuniae modus possidenda quis. L. 1.
 Pedis menfarum quales. L. 9.
 Pedis offensio mortis instans omē
 à superstitionis putabatur. M. 9.
 Pentecostes tempore genua non
 flectebant. M. 24.
 Pappus Onirocriticon scripsit.

M. 29.
 Persarum ὄνα Φερσῶν. M. 4.
 Persius illustratus. M. 2.
 Persona Tragædorum Baccho sus-
 pendi solita. M. 11.
 Petronij trulla murrina. L. 8.
 Pompidia. M. 5.
 Piscibus nomina imposita. L. 14. &
 inquisitores fugitiuis apposti.
 ibid.
 Piscinarum reditus. ibid.
 Piscium in conuiuio magnus nu-
 merus. ibid. qui ponderabantur
 in ipsa mensa adstantibus no-
 taris. ibid.
 Plautus emendatus. M. 4. illustra-
 tus. M. 27.
 Plinius emendatus. L. 13.
 Pocula è variâ materia. L. 8. gem-
 mata. ibid. magna. ibid. & eo-
 rum pretia. ibid.
 Pollio primus lectos aureos habuit.
 L. 10.
 Pomiarboris vnus reditus annuus
 L. 12.
 Pomaria in fastigijs turrium.
 L. 12.
 Poppea iumentis delicatioribus
 soleas aureas dedit. L. 11.
 Portifculus. M. 1.
 Posidis altissima aedes. L. 12.
 Postes januarum marmorei. L. 12.
 & deaurati. ibid.

Praefecti

I N D E X.

Praefecti familiae. L. 6. eorum mu-
 nus, & insignia. ibid.
 Prator dabat rei amissa conquisi-
 tores. M. 22.
 Pronuba capiebantur vniuirae, &
 cur. M. 10.
 Prouincialis aliquis quantum de-
 derit, ut interesset coena Ca-
 ligula. L. 13.
 Pudica mulieres semel tantum
 nubebant. M. 10.
 Pudicitiae signum bis nuptis tan-
 gere nefas. ibid.
 Purpura in laenis militum. M.
 28.
 Purpurae pretium. L. 4.
 Pythagorici per numerum qua-
 ternarium iurabant. M.
 13.

R.

Rediculum. M. 20.
 Resurrectionis die genua
 non flectebant. M. 24.

S.

Salarium. Tribunorum. L. 8.
 Salinum terebrare, quid sit.
 M. 26.
 ὄνα Φερσῶν Persarum. M. 26.
 Schaphia ex auro argentoq.

L. 7.
 Scipionis filiiabus quantam dotem
 dederit Senatus. L. 1.
 Scyphi duo L. Crassi. L.
 8.
 Secespitæ. M. 20.
 Secures. M. 23.
 Seneca emendatus. M. 18.
 Seneca diuitiae. L. 1.
 September dictus Germanicus à
 Domitiano. M. 16.
 Sergius Orata primus Lucrinis
 ostreis primas tribuit. L.
 14.
 Sericarum vestium tenuitas. L.
 4. earum vsus viris quis in-
 terdixerit. ibid.
 Seuerus luxum margaritarum
 moderatur. L. 5.
 vehicula argentata so-
 lis Senatoribus permittit.
 L. 11.
 Siluae in fastigijs adium. L. 12.
 Socolorum vincula aurea.
 L. 5.
 Socrates per canem iurabat.
 M. 13.
 Speculorum magnitudo, & pretia.
 L. 5.
 Stragula vestes pretiosissima, &
 odoribus infecta. L. 10.
 Suidas semel iterumq; restitutus.
 M. 29.

M 5 Supellecti-

M. 29.
Supellectilis impense. L. 7.
Superstitio veterum de offenso
pede. M. 9.

T.

Tertullianus emendatus. L. 13.
Tiberinus lupus in delicijs.
 L. 14.
Tiberius sericarum usum viris
interdicit. L. 4. *vasorum aure-*
orum luxum coercet. L. 7. *veste*
peculiari ornat milites a se in-
stitutos. M. 28.
Tigelly prodigalitas. L. 2.
Toralia aurea quis habuerit pri-
mus. L. 10.
Trabes auratae. L. 12.
Tragadi personas suas Baccho sus-
pendebant. M. 11.
Traianus adium fastigij modum
ponit. L. 12.
Tribunorum salarium. L. 8.
Triclinijs quis primus argentum
addiderit. L. 10.
Tricliniarium vestium pretium.
 L. 4.
Trulla crySTALLINA ingens pretium.
 L. 8.
Trulla murrina Petronij. *ibid.*
Tubæ. M. 20.
Turdorum inter aves prima deli-
cia. L. 15. *Item pretia.* *ibid.*

V.

Val. Maximus emend. L. 12. M.
 25.
Varro emendatus, L. 12. M. 21.
Vasa argentea, mox auro illigari
capta, inde aurea. L. 7. *eorum*
usum coercuit Tiberius. *ibid.*
mensalium magnitudo, & pon-
ds. *ibid.*
Vehicula varia. L. 11. *argentat-*
folis Senatoribus permisit. *S e-*
ucus. *ibid.* *argentea primum*
dedit Aurelianus. *ibid.*
Venatorum cohortes in prouincijs.
 L. 15.
Veri conuiuium quanti constiterit.
 L. 13.
Vestes presse ut niterent. L. 4. *ea-*
rum multitudo, & ostentatio.
ibid. *Item pretia.* *ibid.*
Viri a mulieribus seorsim cubabāt.
 M. 14.
Vitelly conuiuia quanti constite-
rint. L. 13. *quanti patina*
vna. *ibid.*
Vmbacula qualia. L. 5.
Vnguentum nucarium. M. 21.
Vniones etiam sub pedibus. L. 5.
Vsurarum mutatio. L. 1.
 Z.
Zeno per capparim iurabat. M. 13.